

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΙΣ
«ΔΙΕΘΝΕΙΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ με Θέμα:

Η προώθηση της πολιτικής της κοινωνικής συνοχής της ΕΕ μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων κατά την περίοδο 2014-2020 και ο ρόλος των ΟΤΑ: Η περίπτωση της Ελλάδος.

ΚΑΡΑΣΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Άγγελος Κότιος

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ενότητα 1 : Φτώχεια και Κοινωνικός αποκλεισμός

- 1.1 *Η έννοια του Κράτους Πρόνοιας στην Ελλάδα*
- 1.2 *Ορισμός φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού*
 - 1.2.1 *Ιστορία του φαινομένου της φτώχειας*
 - 1.2.2 *Υπολογισμός Φτώχειας*
- 1.3 *Ιστορία του κοινωνικού αποκλεισμού*
 - 1.3.1 *Τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού αποκλεισμού*
 - 1.3.2 *Αιτίες του κοινωνικού αποκλεισμού*
- 1.4 *Ευπαθείς ομάδες και κοινωνικός αποκλεισμός*
 - 1.4.1 *Τι ορίζεται ως ευπαθείς ομάδες*
 - 1.4.2 *Οι συνέπειες του κοινωνικού αποκλεισμού για τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες*
- 1.5 *Τα φαινόμενα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα*
 - 1.5.1 *Ευρώπη - Φτώχεια*
 - 1.5.2 *Βρετανία*
 - 1.5.3 *Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων*
 - 1.5.4 *Ευρωπαϊκά προγράμματα εναντίον της φτώχειας*
- 1.6 *Μέτρα καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα*

Ενότητα 2: Ο ρόλος των Ο.Τ.Α στην εφαρμογή κοινωνικής πολιτικής

- 2.1 *Εισαγωγικές παρατηρήσεις*
- 2.2 *Ιστορική Αναδρομή συνεργασίας Ε.Ε – Ο.Τ.Α*
- 2.3 *Αρμοδιότητες των ΟΤΑ, άμεσου ή έμμεσου κοινωνικού χαρακτήρα*
- 2.4 *κεντρικά πεδία άσκησης κοινωνικής πολιτικής από τους ΟΤΑ*
 - 2.4.1 *Προστασία της υγείας*
 - 2.4.2 *Προγράμματα προστασίας ευπαθών ομάδων*
 - 2.4.3 *Κοινωνική πρόνοια για ηλικιωμένους*

Ενότητα 3 : Η αξιοποίηση των Κοινοτικών Πόρων (ΕΚΤ) της πολιτικής συνοχής από τους ΟΤΑ της Ελλάδας

- 3.1 *Κοινωνική πολιτική στο πλαίσιο των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (1989-2006)*

Ενότητα 4: Οι χρηματοδοτικές κοινωνικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 -2013

- 4.1 *Τα βασικά κοινωνικά προγράμματα*
- 4.2 *Αποτίμηση αποτελεσμάτων της πράξης «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής»*

Ενότητα 5: Η θέση και ο ρόλος των ελληνικών ΟΤΑ στην πολιτική κοινωνικής συνοχής της ΕΕ

- 5.1 *Αξιολόγηση των δυσκολιών που καλούνται να υπερκεράσουν οι ΟΤΑ σχετικά με την αξιοποίηση των πόρων του ΕΣΠΑ*

5.2 *Ανάλυση SWOT (πλεονεκτήματα / μειονεκτήματα) από την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων κοινωνικού χαρακτήρα*

Ενότητα 6: Οι πόροι και δράσεις του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020 στον κοινωνικό τομέα

6.1 *Οι θεματικοί στόχοι της νέα πολιτικής συνοχής 2014-2020*

6.2 *Οι επενδυτικές προτεραιότητες του Θεματικού Στόχου 9*

6.3 *Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης*

6.4 *Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων*

6.5 *Τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα (στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων)*

6.6 *Τα νέα Επιχειρησιακά Προγράμματα των ΟΤΑ*

6.7 *Η ενεργοποίηση και η συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών*

6.8 *Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ)*

Ενότητα 7: Μελέτη περίπτωσης: Η υλοποίηση των κοινωνικών δράσεων του ΘΣ9 από την Περιφέρεια Αττικής

7.1 *Οι κοινωνικές προκλήσεις και οι στόχοι στον κοινωνικό τομέα του ΠΕΠ*

7.2 *Η «Λογική της Παρέμβασης» της Περιφερειακής Κοινωνικής Στρατηγικής στο πλαίσιο του ΠΕΠ*

7.3 *Οι πόροι για την υλοποίηση του ΘΣ9 στην Αττική*

Ενότητα 8: Συμπεράσματα και προτάσεις για την βελτίωση της αξιοποίησης των κοινωνικών πόρων του ΕΣΠΑ 2014-2020 από τους ΟΤΑ

Βιβλιογραφία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Λόγω της παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης, στη χώρα μας παρατηρείται δραματική πτώση του διαθέσιμου εισοδήματος και αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού (πάνω από το 30%) που απειλείται από τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Παράλληλα, έχει αυξηθεί το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλό δείκτη έντασης εργασίας, ενώ λόγω της διεύρυνσης της ανεργίας και της φτώχειας αυξήθηκε το ποσοστό του ανασφάλιστου πληθυσμού, και περιορίστηκε η πρόσβασή του σε υπηρεσίες υγείας και άλλες υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος. Παράλληλα, προβλήματα υφίστανται και στην κατανομή των υποδομών υγείας, σε βάρος των ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών. Σε επίπεδο δευτεροβάθμιας φροντίδας, θα πρέπει να υπάρξει συμπλήρωση και ενίσχυση του δυναμικού από άποψη κλινών ή/και κλινικών, ανανέωση του ιατρικού εξοπλισμού, καλύτερη δικτύωση των υποδομών υγείας και χρήση νέων τεχνολογιών (π.χ. τηλεϊατρικής). Επίσης, για την εξυπηρέτηση των αυξημένων ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, απαιτείται η προώθηση νέων μοντέλων όπως είναι οι «εξειδικευμένες» δομές υγείας, π.χ. για τη διαχείριση του πόνου, μονάδες τεχνητού νεφρού, κέντρα αποκατάστασης και αποθεραπείας, Μονάδες Ημερήσιας Νοσηλείας στις περιοχές που δεν υπάρχουν, ανάπτυξη Κέντρων Ψυχικής Υγείας κ.α.

Επιπροσθέτως, το συνολικό ποσοστό απασχόλησης της Ελλάδας βρίσκεται κάτω από το 60% και υπολείπεται κατά πολύ του 75%, που είναι ο στόχος της Στρατηγικής της Λισσαβόνας ή του 70% που είναι ο εθνικός στόχος. Παράλληλα, λόγω της παρατεταμένης ύφεσης η συνολική ανεργία βρίσκεται γύρω στο 27%, ενώ των νέων προσεγγίζει το 60%. Τα ποσοστά αυτά κατατάσσουν την Ελλάδα στις χώρες της Ευρώπης με τα μεγαλύτερα προβλήματα ανεργίας. Άλλα αρνητικά φαινόμενα είναι η μεγάλη αύξηση των μακροχρόνια άνεργων (περ. 70%) και η αύξηση των ευέλικτων μορφών της προσωρινής και μερικής απασχόλησης των γυναικών, μείωση των αυτοαπασχολούμενων ανδρών και μείωση των βοηθών πλήρους απασχόλησης στην οικογενειακή επιχείρηση. Υψηλά ποσοστά ανεργίας παρατηρούνται σε ειδικές κατηγορίες του πληθυσμού, όπως είναι τα άτομα με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, οι μετανάστες, οι ρομά, κ.α.

Συμπερασματικά, λόγω της κρίσης έχουν ενταθεί στη χώρα μας τα φαινόμενα του κοινωνικού διαχωρισμού, αποκλεισμού και της φτώχειας, ενώ στον τομέα της απασχόλησης παρατηρείται μια διεύρυνση της ανεργίας και μια μείωση της

απασχόλησης, ενώ συγχρόνως διευρύνονται οι ομάδες του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν συγκριτικά μεγαλύτερο πρόβλημα πρόσβασης στην αγορά εργασίας.

Τα εντεινόμενα κοινωνικά προβλήματα έχουν αύξηση τη «ζήτηση» για την εφαρμογή μέτρων κοινωνικής πολιτικής και πρόνοιας και προς τα τρία (3) επίπεδα άσκησης κοινωνικής πολιτικής στη χώρα μας: Προς το επίπεδο της κεντρικής κυβέρνησης, της περιφερειακής αυτοδιοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Γενικώς, το ελληνικό κράτος θεωρείται ως κράτος πρόνοιας και για αυτό τον λόγο έχει θεσμοθετήσει νόμους, έτσι ώστε να παρέχει τις αναγκαίες κοινωνικές υπηρεσίες στους πολίτες που χρήζουν υποστήριξης. Ωστόσο, έχει παρατηρηθεί ότι το Ελληνικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας δεν έχει καθορίσει ένα ενιαίο πρόγραμμα, έτσι ώστε να υποστηρίζει τα άτομα χωρίς επαρκείς πόρους συντήρησης. Στην πραγματικότητα λοιπόν, εφαρμόζονται προγράμματα τα όποια λόγω διαφόρων αδυναμιών δεν μπορούν να στοχεύσουν αποτελεσματικά στην προστασία συγκεκριμένων ομάδων. Παράλληλα, έντονο είναι το πρόβλημα της «συρραφής» των πολιτικών και μέτρων που εφαρμόζουν τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης της χώρας μας. Επιπροσθέτως, και με δεδομένο ότι η Ευρωπαϊκή κοινωνική πολιτική έχει υποκαταστήσει σε μεγάλο βαθμό την εθνική, τίθεται συχνά το ερώτημα για το καταλληλότερο επίπεδο εφαρμογής ευρωπαϊκών κοινωνικών προγραμμάτων και της πολιτικής συνοχής στη χώρα μας.

Στη βάση της αρχής της επικουρικότητας, από τα τρία επίπεδα χάραξης και άσκησης κοινωνικής πολιτικής, καθοριστικής σημασίας κρίνεται η συμμετοχή των Ο.Τ.Α, ως το κατάλληλο όργανο που γνωρίζει άμεσα τις ανάγκες των ατόμων και πληττόμενων κοινοτήτων σε τοπικό επίπεδο.

Η πολιτική της κοινωνικής συνοχής της ΕΕ ασκείται, κυρίως, μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ). Σε κάθε προγραμματική περίοδο της πολιτικής συνοχής, τα κράτη μέλη της ΕΕ εξειδικεύουν τις δράσεις τους μέσω τομεακών και περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Εν συνεχεία, ορίζουν τους δικαιούχους και τις ωφελούμενες πληθυσμιακές ομάδες των δράσεων και των χρηματοδοτήσεων. Στη χώρα μας, όπως και σε όλες τις άλλες χώρες της ΕΕ, βασική κατηγορία δικαιούχων που υλοποιούν τα κοινωνικά προγράμματα της πολιτικής συνοχής είναι οι δήμοι. Οι δήμοι της χώρας μας ως δικαιούχοι των πόρων του ΕΚΤ αντιμετωπίζουν σοβαρές προκλήσεις στην εφαρμογή της πολιτικής της κοινωνικής συνοχής.

Αντικείμενο αυτής της εργασίας είναι, βασικά, ο ρόλος των ΟΤΑ στην εφαρμογή της πολιτικής συνοχής στην Ελλάδα, στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής και, ειδικά, στην στήριξη και προστασία των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού και στην καταπολέμηση της φτώχειας. Κεντρικός στόχος της ανάλυσης της ασκούμενης πολιτικής είναι η συναγωγή συμπερασμάτων για τη βελτίωση του ρόλου και της αποτελεσματικότητας των ΟΤΑ της χώρας μας κατά τη τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2020 της κοινωνικής πολιτικής συνοχής της ΕΕ.

Ενότητα 1 : Φτώχεια και Κοινωνικός αποκλεισμός

1.1 Η έννοια του Κράτους Πρόνοιας στην Ελλάδα

Η έννοια του Κράτους Πρόνοιας μπορεί να ορισθεί σαν η κοινωνική διάσταση που δίνεται στην πολιτική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή, έτσι ώστε με μια σειρά θετικές παροχές να ικανοποιηθούν οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες του πληθυσμού ή κάποιων κατηγοριών του, με τρόπο υγιή, με ελευθερία και αξιοπρέπεια, να βοηθήσει να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες αυτές με τις ίδιες δυνάμεις, και τέλος, να προσαρμοστούν στη σύγχρονη κοινωνία που διαρκώς μεταβάλλεται. Το Κράτος Πρόνοιας παρέχει, μέσω από ελεγχόμενους από αυτό οργανισμούς και ιδρύματα, γενικές και ειδικές κοινωνικές υπηρεσίες για όλο τον πληθυσμό. (Ευθύμιος Γ. Θωμόπουλος, 1990), (Κων/νος Κρεμάλης, 1991)

Οι βασικότεροι σκοποί του Κράτους Πρόνοιας είναι:

- 1 Η εξασφάλιση, τόσο στα άτομα, όσο και στις οικογένειες, ενός ελάχιστου εισοδήματος για την κάλυψη των αναγκών τους ανεξάρτητα από την εργασία και τι εισόδημα που διαθέτουν.
- 2 Την προώθηση της κοινωνικής ευημερίας.
- 3 Τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου. (Ευθύμιος Γ. Θωμόπουλος, 1990)

1.2 Ορισμός φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού

Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι έννοιες οι οποίες δεν περιορίζονται μόνο στην έλλειψη εισοδήματος, αλλά και σε άλλες μορφές στέρησης όπως είναι η δύναμη, η έκφραση αλλά και η αξιοπρέπεια και επηρεάζουν το σύνολο της κοινωνίας τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό-πολιτικό επίπεδο. Όμως ο κοινωνικός αποκλεισμός και η φτώχεια εκτός από το οικονομικό και κοινωνικό κόστος, έχει και ανθρώπινο κόστος αφού υπολογίζεται ότι πάνω από 14 εκατομμύρια άνθρωποι είναι χωρίς εργασία (Κοταλακίδης, 2007), (ΕΚΚΕ, 2006).

1.2.1 Ιστορία του φαινομένου της φτώχειας

Ιστορικά έχει παρατηρηθεί ότι στις αρχές της δεκαετίας του 1970 θεωρούνταν ως φτωχοί Ευρωπαίοι οι ανασφάλιστοι ηλικιωμένοι, οι αγρότες που είχαν λίγα κτήματα καθώς και άτομα με παραβατική συμπεριφορά. Όμως, από τα μέσα της δεκαετίας του 2000, το κλίμα άλλαξε και ως αντιμετώποι με την φτώχεια θεωρούνται οι άνεργοι, όσοι αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας, άστεγοι κτλ. (Γ.Ν Αμίτσης 2006).

Η φτώχεια περιορίζεται στην έλλειψη εισοδήματος και στην ανεπάρκεια υλικών πόρων συντήρησης (Γ. Κοταλακίδης 2007), (ΕΚΚΕ, 2006)

1.2.2 Υπολογισμός Φτώχειας

Για να προσδιορίσουν οι μελετητές το ποσοστό της φτώχειας έχουν θεσπίσει κάποιους δείκτες. Ο δείκτης της φτώχειας υπολογίζεται από τον αριθμό των ατόμων του πληθυσμού που βρίσκεται κάτω από την γραμμή φτώχειας διαιρεμένο με το σύνολο του πληθυσμού. (ειδικός λογαριασμός κονδυλίων έρευνας Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών – ορθή στόχευση και σχεδιασμός πολιτικών για την κοινωνική ένταξη των ευπαθών κοινωνικών ομάδων).

1.3 Ιστορία του κοινωνικού αποκλεισμού

Ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» πρωτοεμφανίστηκε στη Γαλλία. Το φαινόμενο αυτό δεν συνδέθηκε με την ανεργία, αλλά αποτέλεσε μια κοινωνική μάστιγα για ένα μέρος του πληθυσμού, που δεν συμβάδιζε με την οικονομική ανάπτυξη που υπήρχε. (Πετμετζίδου/Παπαθεοδώρου 2004). Όσον αφορά το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού εντοπίζονται τρία κύρια θεωρητικά υποδείγματα:

- Το υπόδειγμα της αλληλεγγύης, όπου παρατηρείται η αποτυχία της κοινωνίας να εντάξει ένα άτομο.
- Το υπόδειγμα της ειδίκευσης, όπου ο αποκλεισμός προέρχεται ύστερα από συναλλαγές του ατόμου.
- Το υπόδειγμα του μονοπωλίου, που συνήθως λόγω σύγκρουσης συμφερόντων αποκλείονται από διάφορους τομείς-δραστηριότητες άτομα του κοινωνικού συνόλου. (Γ.Ν Αμίτσης 2005), (Γ.Ν Αμίτσης 2006)

1.3.1 Τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού αποκλεισμού

Τα κύρια χαρακτηριστικά του κοινωνικού αποκλεισμού είναι:

- Η αδυναμία του ατόμου να ασκήσει τα δικαιώματα του χωρίς βοήθεια εξαιτίας της έλλειψης εκπαίδευσης, στέγασης, πληροφόρησης κτλ.
- Η χαμηλή αυτοεκτίμηση που έχουν αυτά τα άτομα.
- Ο κίνδυνος μονιμοποίησης των αναγκών ενίσχυση τους.
- Ο κοινωνικός στιγματισμός που πιθανόν να υπάρξει.
- Η ενδεχόμενη συχνή σχέση των ατόμων αυτών με τους κρατικούς μηχανισμούς. (Ελπίδα Παππά, 2010), (Γ.Ν Αμίτσης 2005)

1.3.2. Αιτίες του κοινωνικού αποκλεισμού

Οι κύριες αιτίες που οδηγούν το άτομο στον κοινωνικό αποκλεισμό είναι :

- Έλλειψη επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων.
- Στέρηση ή μείωση φυσικών προσόντων λόγω σωματικής, ψυχικής ή νοητικής μειονεξίας.
- Παραβατική συμπεριφορά.
- Έλλειψη πληροφόρησης, όσον αφορά τα μέτρα που μπορούν να βοηθήσουν τους χρήστες.
- Εξαρτημένα άτομα.
- Προκαταλήψεις και στερεότυπα. (Ελπίδα Παππά, 2010), (Γ.Ν Αμίτσης 2005)

1.4. Ευπαθείς ομάδες και κοινωνικός αποκλεισμός

1.4.1 Τι ορίζεται ως ευπαθείς ομάδες

Ως ευπαθείς ομάδες προσδιορίζονται: οι νέοι, οι άνεργοι, οι γυναίκες, τα παιδιά και οι ηλικιωμένοι. Για να είναι αποτελεσματικά τα όποια μέτρα είναι απαραίτητος ο σχεδιασμός – προγραμματισμός, κυρίως με την συμβολή των δήμων. Διότι, οι δήμοι έχουν την δυνατότητα να καταγράψουν που υπάρχει ανάγκη. Γνωρίζοντας τις τοπικές κοινότητες σαφώς καλύτερα σε σχέση με την κεντρική διοίκηση. (www.epanad.gov.gr), (Γ.Ν Αμίτσης 2005)

1.4.2 Οι συνέπειες του κοινωνικού αποκλεισμού για τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες

Οι συνέπειες που ανακύπτουν από τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι οι εξής :

- Η φτώχεια και η ένδεια
- Η δημιουργία στερεότυπων, προκαταλήψεων και διακρίσεων
- Εγκληματικότητα – Παραβατικότητα
- Ψυχολογικές συνέπειες: άγχος, φόβος, ντροπή, ενοχή, κοινωνική απομόνωση, ενδοοικογενειακές συγκρούσεις, δουλεμπόριο κτλ. (Ελπίδα Παππά, 2010)

1.5. Τα φαινόμενα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα

ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με μελέτες, υψηλό κίνδυνο φτώχειας αντιμετωπίζουν τα νοικοκυριά με ένα ή δύο μέλη ηλικίας 65 ετών και άνω. Δημιουργείται λοιπόν η ανάγκη για ενίσχυση των επιδομάτων υποστήριξης και την ενίσχυση των κοινωνικών επιδομάτων που απευθύνεται σε νοικοκυριά με ένα ή δύο άτομα άνω των 65 ετών. (Μ.Πετμετζίδου, Χ.Παπαθεοδώρου, 2004).

Σύμφωνα με την ανάπτυξη πρόσφατων ερευνών στην Ελληνική Κοινωνία όσον αφορά τον κοινωνικό αποκλεισμό σε σχέση με την άποψη που κυριαρχεί στην Ευρώπη διαπιστώνεται ότι:

- Οι κοινωνικά ευπαθείς ομάδες δεν είναι απαραίτητο να ταυτίζονται με τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες και διαφέρουν μ' αυτές που η Ευρωπαϊκή ένωση προβάλλει ως ομάδες υψηλού κινδύνου φτώχειας.
- Στην Ελλάδα θεωρούνται ως κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες οι ηλικιωμένοι και τα άτομα με αναπηρίες. (Μ.Πετμετζίδου, Χ.Παπαθεοδώρου, 2004), (ΕΚΚΕ 2001).

Παρατηρείται ότι η φτώχη αποτελεσματικότητα των επιδομάτων οφείλεται στην χαμηλή αποτελεσματικότητα τους απέναντι στην φτώχεια, αφού υπάρχουν οικογένειες-νοικοκυριά τα οποία δεν λαμβάνουν κάποια βοήθεια επειδή δεν συμπεριλαμβάνονται σε επιδοτούμενες κατηγορίες. Οι κατηγορίες που επηρεάζονται από την φτώχεια είναι οι μακροχρόνια άνεργοι (που έχουν χρησιμοποιήσει επιδόματα ανεργίας), οι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας (που δεν δικαιούνται ασφάλιση

ανεργίας, αφού δεν έχουν εργαστεί ποτέ στο παρελθόν) και οι επισφαλείς απασχολούμενοι (οι οποίοι δεν μπορούν να αποκτήσουν ασφαλιστικά δικαιώματα, ώστε εάν βρεθούν σε κατάσταση μητρότητας ή ανεργίας ή ασθένειας να νιώθουν προστατευμένοι. (Μ.Πετμετζίδου & Χ.Παπαθεοδώρου, 2004), (ΕΚΚΕ 2001).

Επίσης έχει παρατηρηθεί ότι :

α) στην Ελλάδα το επίπεδο της φτώχειας είναι υψηλότερο σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη της Ε.Ε

β) Οι κοινωνικές παροχές δεν είναι επαρκείς στην καταπολέμηση της φτώχειας

γ) Πρέπει να γίνει διαχωρισμός μεταξύ των ομάδων υψηλού κινδύνου φτώχειας (πχ τα μέλη νοικοκυριών με αρχηγό ηλικιωμένο άτομο) και των ομάδων με υψηλή συνεισφορά στην διαμόρφωση του επιπέδου της φτώχειας (αφορά άτομα τα οποία εργάζονται αλλά απειλούνται από την φτώχεια). (Γ.Κοταλακίδης,2007)

Βασικές Διαπιστώσεις:

Το 19,7% του πληθυσμού της Ελλάδος απειλείται από την φτώχεια. Επίσης παρατηρείται μια σταθερότητα αυτού του δείκτη για την 14ετία (1994-2008). Ο κίνδυνος φτώχειας για παιδιά 0-17 ετών ανέρχεται σε 23,7%. Ο κίνδυνος φτώχειας το έτος 2009 , για άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών υπολογίζεται σε 21,4% και παρατηρείται μειωμένος κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες , σε σχέση με το έτος 2008. Ο κίνδυνος φτώχειας για του ανέργους υπολογίζεται στο 38,1% για το έτος 2009 , με αύξηση κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το έτος 2008. Παρατηρείται , ωστόσο ότι τα κοινωνικά επιδόματα μειώνουν το ποσοστό κινδύνου φτώχειας κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες. Οι συντάξεις μειώνουν το ποσοστό της φτώχειας κατά 19,3% ποσοστιαίες μονάδες. Τέλος παρατηρείται σημαντική μείωση του κινδύνου της φτώχειας σε 3,3 ποσοστιαίες μονάδες αν συμπεριληφθεί στο διαθέσιμο εισόδημα , εισοδηματικές ροές , όπως είναι η ιδιοκατοίκηση , ιδιοκατανάλωση και οι παροχές σε είδος προς τους μισθωτούς . (Εθνική Στατιστική Αρχή – δελτίο τύπου : Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών - Κίνδυνος Φτώχειας, 2009)

Συγκριτικά το επίπεδο της φτώχειας υπολογίζεται στο ποσό των 5.023 ευρώ ετησίως ανά άτομο και σε 10.547 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών. Επίσης το έτος 2013 το 23,1 του συνολικού πληθυσμού βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας, σε ένα ποσοστό της τάξεως του 60% που αντιστοιχεί στο συνολικό ισοδύναμο εισόδημα του νοικοκυριού. (Εθνική Στατιστική

Οι διεθνείς εξελίξεις (όπως η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξεκίνησε από τις ΗΠΑ και συνεχίστηκε στην Ευρώπη) είχαν σαν αποτέλεσμα την επιβάρυνση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, δηλαδή των ατόμων εκείνων που αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο φτώχειας και απειλούνται από τον κοινωνικό αποκλεισμό. (ΕΚΚΕ 2012).

Κρίνεται λοιπόν επιβεβλημένη η χάραξη πολιτικών αντιμετώπισης αυτών των φαινομένων. Το ζήτημα του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας απασχόλησε και την Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού στην διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2000 στην Λισσαβόνα και με βάση το άρθρο 137 της Συνθήκης του Άμστερνταμ, αποφασίστηκε να γίνει αύξηση των θέσεων εργασίας, έτσι ώστε να επιτευχθεί κοινωνική συνοχή (Κοταλακίδης 2007), (ΕΚΚΕ 2010).

1.5.1 Ευρώπη - Φτώχεια

Στον τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης κυριαρχεί η αδυναμία ύπαρξης μιας νομοθετικής ρύθμισης απέναντι στην φτώχεια, εξαιτίας της πολυπλοκότητας που υπάρχει. Ωστόσο, με πρωτοβουλίες της Επιτροπής επιχειρείται η στατιστική παρουσίαση του φαινομένου της φτώχειας, το οποίο σύμφωνα με την Στατική Υπηρεσία της Κοινότητας (EUROSTAT), τα νοικοκυριά που το συνολικό τους εισόδημα δεν υπερβαίνει το 60% του ισοδύναμου μέσου εισοδήματος του κράτους κατοικίας που «απειλούνται» από την φτώχεια (Γ.Ν Αμίσης 2006),(Α. Alesina & E.L. Glaeser, 2009), (ΕΚΚΕ 2012).

1.5.2 Βρετανία

Ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» ήταν μία έννοια η οποία απουσίαζε, ωστόσο το 1977 έγινε κεντρικό θέμα και δημιουργήθηκε η Μονάδα Κοινωνικού Αποκλεισμού αρχικά με διετή θητεία. Η μονάδα αυτή εδρεύει στο cabinet office και αναφέρεται απευθείας στον πρωθυπουργό. Σκοπός της είναι η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, όχι με χρήση νέων πόρων, αλλά με την αποτελεσματικότερη διαχείριση

των ήδη υπαρχόντων (Πετμετζίδου & Παπαθεοδώρου 2007), (A. Alesina & E.L. Glaeser, 2009).

1.5.3 Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ένωσης (2000/C364/01) δημιουργήθηκε ένα σύνολο ατομικών, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων που είτε είχαν θεσμοθετηθεί σε Διεθνείς Συνθήκες και Συμβάσεις, είτε θεσμοθετούνται για πρώτη φορά. Τα δικαιώματα διακρίνονται σε έξι κατηγορίες/αρχές:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι - Αξιοπρέπεια (άρθρα 1-5),

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ - Ελευθερίες (άρθρα 6-19),

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ - Ισότητα (άρθρα 20-26),

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV - Αλληλεγγύη (άρθρα 27-38),

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V - Δικαιώματα των πολιτών (άρθρα 39-46),

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI – Δικαιοσύνη (άρθρα 47-50)

Συνοψίζοντας, τα κοινωνικά δικαιώματα προβλέπονται στο Κεφάλαιο IV, Κεφάλαιο ΙΙ και Κεφάλαιο ΙΙΙ.

Στα παραπάνω κεφάλαια συνοψίζονται τα δικαιώματα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού τα οποία θεμελιώνονται στην παρ.3 του άρθρου 34.

Με την ρυθμιστική παρέμβαση του άρθρου 7 παρ.2 του Κανονισμού 1612/68 το οποίο κατοχυρώνει το δικαίωμα της ίσης πρόσβασης στις παροχές και υπηρεσίες των εθνικών πολιτικής ένταξης, τη δεκαετία του 1970 δημιουργήθηκαν πιλοτικά προγράμματα κατά της φτώχειας, ώστε να στηριχθούν οι ομάδες του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν πρόβλημα διαβίωσης (Γ.Ν Αμίτσης, 2006), (Γ.Ν Αμίτσης, 2008)

1.5.4 Ευρωπαϊκά προγράμματα εναντίον της φτώχειας

Τα προγράμματα εναντίον της φτώχειας ξεκίνησαν την δεκαετία του '70 και χωρίστηκαν σε 3 περιόδους (Γ.Ν Αμίτσης 2006), (Γ.Ν Αμίτσης 2008):

1^ο Πρόγραμμα (1975-1981) : Στόχευε στην οικονομική διάσταση της φτώχειας

2^ο Πρόγραμμα (1985-1988) : Έδωσε βάση στην καταγραφή των κοινωνικών ομάδων που απειλούνται από την φτώχεια

3^ο Πρόγραμμα (1989-1994) : Επικεντρώθηκε σε μέτρα για την καταπολέμηση του αποκλεισμού τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο.

Και τα (τρία) προγράμματα στηρίχτηκαν στο άρθρο 235 της Συνθήκης της Ρώμης, στοχεύοντας στην καταπολέμηση της φτώχειας.

Το πρώτο πρόγραμμα συνέπεσε με την πετρελαϊκή κρίση του 1973 και στόχευε στην δημιουργία μέτρων για την μείωση της ανεργίας που προκλήθηκε.

Το δεύτερο πρόγραμμα προώθησε έρευνες για ανταλλαγή γνώσεων αλλά και για την αξιολόγηση των μέτρων για την καταπολέμηση της φτώχειας.

Το τρίτο πρόγραμμα, γνωστό και ως πρόγραμμα «Φτώχεια 3», επικεντρώθηκε στην ανάπτυξη νέων πρωτοβουλιών από Μ.Κ.Ο και αξιολόγηση των δεδομένων. Η διαφορά αυτού έγκειται στο γεγονός ότι οι δράσεις δεν αφορούν πλέον μόνο τους φτωχούς, αλλά στρέφονταν και στην οικονομική και κοινωνική ένταξη των άλλων κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού (Γ.Ν Αμίτσης 2006), (Γ.Ν Αμίτσης κ.α 2008).

Πριν από την λήξη του προγράμματος «Φτώχεια 3», η Ευρ. Επιτροπή δημιούργησε ένα νέο πρόγραμμα, ύψους 121 εκατομμυρίων ευρώ που θα ενίσχυε τις κοινοτικές παρεμβάσεις με στόχο την καταπολέμηση του αποκλεισμού, όπως είχε προβλεφθεί από το άρθρο 1 της Συμφωνίας για την Κοινωνική Πολιτική της Συνθήκης του Μάαστριχτ, μέσω της χρηματοδότησης μηχανισμών και δράσεων (Γ.Ν Αμίτσης, 2006).

Με την λήξη του προγράμματος «Φτώχεια 3», δεν δημιουργήθηκε κάποιο νέο πρόγραμμα, αλλά τα κοινοτικά όργανα προχώρησαν σε χρήση κοινοτικών μεθόδων παράλληλα με την λειτουργία των Διορθωτικών Ταμείων. Έτσι λοιπόν δημιουργήθηκε ένας αυτοδύναμος πυλώνας της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης, ο οποίος με νομικά εργαλεία οριζόντιας εφαρμογής θα λειτουργεί τόσο προληπτικά όσο και αποτρεπτικά, δηλαδή θα προστατεύσει τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (Γ.Ν Αμίτσης, 2006), (Γ.Ν Αμίτσης κ.α 2008) .

Αξίζει να σημειωθεί πως η θέσπιση κοινωνικών προνοιακών δικαιωμάτων ενισχύει δυο ακόμη βασικούς σκοπούς:

Πρώτον, παρέχει στους χρήστες ένα αίσθημα ενδυνάμωσης και αυτενέργειας. Τους δίνει ώθηση να κατακτήσουν ότι τους αντιστοιχεί. Έτσι, μεταξύ επαγγελματιών και χρηστών κοινωνικής πρόνοιας δημιουργείται μια σχέση αλληλοβοήθειας, η οποία ξεφεύγει από τα όρια σχέσεων εξουσίας.

Δεύτερον θέτει τις παροχές πρόνοιας ως κοινωνικά δικαιώματα και δυσκολεύει την περικοπή τους από τις ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες-άνεργοι, τοξικομανείς- ιδίως σε περιόδους οικονομικής ύφεσης, όπως η εποχή που διανύουμε. Ωστόσο, η εκπλήρωση

των προνοιακών δικαιωμάτων είναι αλληλένδετη με την οικονομία της εκάστοτε χώρας και δεν μπορεί να ξεπερνά της δυνατότητές της. Γι αυτό σε περιπτώσεις όπου υπάρχει οικονομική δυστοκία θεσπίζονται κάποια παραπάνω κριτήρια έτσι ώστε και να προστατεύεται η οικονομία και να βοηθούνται οι κοινωνικές ομάδες. (Σταθόπουλος 2005)

1.6 Μέτρα καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα

Ο Κοινωνικός Αποκλεισμός είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, το οποίο σημαίνει ότι πρέπει να γίνουν διαθρωτικές αλλαγές σε πολλούς τομείς της κοινωνίας. Όπως η συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, φορέων του ιδιωτικού τομέα, των Μ.Κ.Ο, της Εκκλησίας αλλά και του Κράτους. Επίσης, είναι επιβεβλημένη η αποδέσμευση του κοινωνικού συνόλου από βαθιά ριζωμένα στερεότυπα καθώς και η καταπολέμηση της ανεργίας (Ελπίδα Παππά 2010).

Βάσει του Συντάγματος, στην Ελλάδα η προστασία της οικογένειας, της μητρότητας, του παιδιού, των αναπήρων κ.α είναι καθήκον του κράτους. Ο υπουργός Υγείας, όμως, βάσει κυβερνητικής πολιτικής καθορίζει τα κριτήρια επιλογής και τις προϋποθέσεις επιλογής των δικαιούχων. Στόχος λοιπόν αυτών των κινήσεων της πολιτείας είναι να καλύψει τις βασικές ανάγκες ολόκληρου του πληθυσμού. Εκτός, όμως, των καθιερωμένων παροχών, η πολιτεία μεριμνά και για τους πολίτες οι οποίοι χρήζουν μιας πιο εφήμερης φροντίδας, φτιάχνοντας κοινωνικές υπηρεσίες που να εξυπηρετούν αυτές τις ανάγκες. Παρότι όμως ο αριθμός των ατόμων που καταφεύγει σε αυτές είναι αρκετά μικρός, δεν παύουν εν αντιθέσει να δημιουργούν κι ένα αίσθημα ασφάλειας ότι σε περίπτωση ανάγκης έχουν μια χείρα βοηθείας. (Σταθόπουλος 2005).

Στο πλαίσιο των μέτρων που μπορούν να ληφθούν, ώστε να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού στις ευπαθείς ομάδες είναι: η δημιουργία "κατάλληλου εδάφους" στην αγορά εργασίας, ώστε οι άνεργοι να είναι προετοιμασμένοι και ηθικά αλλά και "υλικά" με τις κατάλληλες γνώσεις ώστε να μπορέσουν να ενταχθούν πλήρως- μέχρι το 2015 υπολογίζονται να έχουν απασχοληθεί 12.258 άνεργοι) (www.epanad.gov.gr).

Στην παραπάνω προσπάθεια ιδιαίτερη σημαντική είναι η συμβολή του Νόμου 4019/2011 «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα». Είναι μια πρώτη προσπάθεια να θεσμοθετηθεί η κοινωνική επιχείρηση ως μορφή επιχειρηματικότητας (όντας μια συνέχεια των Ν.2716/1994 και Ν.1667/1986).

Επίσης, θεσπίζεται η λειτουργία κοινωνικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ), δίνοντας προτεραιότητα στις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Αποσκοπεί δε στην τυποποίηση των κοινωνικών επιχειρήσεων χρησιμοποιώντας γραφειοκρατικά κριτήρια και όχι κριτήρια ποιοτικού κοινωνικού έργου ή βιωσιμότητας. Επίσης, περιορίζεται σε επεκτατικές ρυθμίσεις αντί για λειτουργικές που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τομέα (www.epanad.gov.gr).

Ειδικότερα, με το άρθρο 14 συστάθηκε το Τμήμα Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας στη Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας του Υπ. Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, ανοίγοντας με αυτό τον τρόπο τη λειτουργία των Κοινωνικών Επιχειρήσεων (www.epanad.gov.gr).

Όσον αφορά τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας προβλέπεται η λειτουργία 41 κέντρων ημερήσιας φροντίδας ηλικιωμένων. (www.epanad.gov.gr).

Δυσκολίες του Νόμου: 1) Κερδοσκοπικός ή όχι ο ρόλος των Κοιν.Σ.Επ, 2) ασάφεια αναφορικά με το λογιστικό καθεστώς, 3) έλλειψη εργαλείων όσον αφορά οικονομικά θέματα, 4) μη επαρκής συμμετοχή των Κοιν.Σ.Επ σε προγράμματα του Ο.Α.Ε.Δ και του Υπ. Ανάπτυξης. (www.academia.edu/695341) Συνοπτικά, είναι μια πρώτη προσπάθεια θεσμοθέτησης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, δημιουργώντας μια βάση για περαιτέρω ανάπτυξη. Θα πρέπει να οριστούν προστατευτικά μέτρα για την αποτελεσματική λειτουργία του – κύριος στόχος του είναι η μείωση της ανεργίας. (www.epanad.gov.gr), (www.academia.edu/695341).

Για να αντιμετωπιστούν προκλήσεις που προέρχονται από την γήρανση του πληθυσμού, την φτώχεια, την ανεργία, την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, πρέπει να εφαρμοστούν καινοτόμες λύσεις που θα βοηθήσουν στην δημιουργία νέων προτύπων. Καθοριστική είναι η συμβολή της κοινωνικής καινοτομίας μέσω την ανάπτυξη νέων ιδεών και τη δημιουργία νέων συνεργατικών σχέσεων μεταξύ των οργανισμών. Επίσης, η στήριξη της κοινωνικής καινοτομίας στα πλαίσια των ταμείων του ΚΣΠ θα βοηθήσει σε αυτήν την κατεύθυνση των νέων ιδεών. Τέλος, καθοριστικός είναι ο ρόλος της κοινωνικής επιχειρηματικότητας ως ένας σημαντικός άξονας στο ευρύτερο πεδίο της κοινωνικής καινοτομίας. (www.epanad.gov.gr), (ec.europa.eu).

Ενότητα 2: Ο ρόλος των Ο.Τ.Α στην εφαρμογή κοινωνικής πολιτικής

2.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Ως Ο.Τ.Α ορίζονται τα Ν.Π.Δ.Δ που έχουν συσταθεί ανά περιφέρεια και έχουν ως σκοπό τη διοίκηση και διευθέτηση τοπικών ζητημάτων. Οι Ο.Τ.Α είναι υπεύθυνοι: α) για τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων, β) έχουν διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και εκλέγονται με καθολική μυστική ψηφοφορία, γ) η εποπτεία του κράτους προς τους Ο.Τ.Α περιορίζονται στο κομμάτι του ελέγχου των αποφάσεων και πράξεων τους. (el.wikipedia.org)

Το αποκεντρωτικό μοντέλο δεν είναι από μόνο του λύση, όπως έχει εφαρμοστεί σε διάφορες χώρες της Ευρώπης (Γερμανία, Σουηδία, Ην. Βασίλειο, Φιλανδία). Κύρια ευθύνη έχουν οι Ο.Τ.Α, αφού όμως έχουν θεσπιστεί κάποιες προϋποθέσεις ελέγχου: α) ποιοτικές υπηρεσίες από τους Ο.Τ.Α που θα εφαρμόζουν δείκτες αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας, β) παρακολούθηση των δράσεων μέσω ελεγκτικών μηχανισμών, γ) σχέδια δράσης που θα εφαρμόζουν οι Ο.Τ.Α στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας, 4) αποτελεσματική- αποδοτική εφαρμογή κονδυλίων και παρεχόμενων υπηρεσιών προς τις ευπαθείς ομάδες στόχους. (www.kedke.gr)

Αξιοσημείωτο της κρίσης που μαστίζει την Ελλάδα είναι μιας "οικονομίας της αλληλεγγύης" ένα νέο είδος κοινωνικής οικονομίας στο οποίο συνυπάρχουν το κράτος, ο ιδιωτικός τομέας και οι πολίτες. (Γ.Ν Αμίτσης, 2006)

Ως κοινωνική πολιτική ορίζεται η εξασφάλιση της ασφάλισης στέγασης, του σχηματισμού περιουσίας και της παροχής μη ανταποδοτικών υπηρεσιών υγείας προς του πολίτες. (Γ.Ν Αμίτσης, 2006)

Τα πεδία προστασίας μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

- Παιδική μέριμνα
- Προστασία της ηλικίας
- Ενίσχυση της οικογένειας
- Υποστήριξη ατόμων με αναπηρίες
- Κατάρτιση και απασχόληση
- Στέγαση
- Καταπολέμηση του φαινομένου της φτώχειας
- Κοινωνική ενσωμάτωση περιθωριακών ομάδων του πληθυσμού
- Προώθηση ίσων ευκαιριών για όλους

Για να γίνει αποτελεσματική εφαρμογή στα παραπάνω πεδία και να δημιουργηθεί μια αποτελεσματική κοινωνική - προνοιακή πολιτική θα πρέπει να υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ: α) κεντρικού (εθνικού) επιπέδου για παράδειγμα Υπουργεία Απασχόλησης, Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Κοινωνικής προστασίας, Υγείας). β) Περιφερειακού επιπέδου (περιφερειακή διοικητική ή αυτοδιοίκηση). γ) Τοπικό επίπεδο (δήμοι, κοινότητες, κοινωνικές δημοτικές ενώσεις). Τέλος, θα μπορούσε να προστεθεί το υπερεθνικό επίπεδο (Ε.Ε, Ο.Η.Ε, Μ.Κ.Ο, ομάδες εθελοντών). (Γ.Ν Αμίτσης, 2006)

2.2 Ιστορική Αναδρομή συνεργασίας Ε.Ε – Ο.Τ.Α

Στην Ελλάδα, παρά την υιοθέτηση των Αρχών του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας με το Ν. 1859/1989, καθυστέρησε σημαντικά η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων για άσκηση κοινωνικής πολιτικής από τους Ο.Τ.Α. Η μεταβίβαση επιταχύνθηκε με την ένταξη στην Ε.Κ και τη Σύσταση και Λειτουργίας των Διαρθρωτικών Ταμείων, όπως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ). Η ΣΕΕ (1992) ενσωμάτωσε την αρχή της επικουρικότητας. Η δημιουργία της Επιτροπής Περιφερειών το 1994 με εθνικούς εκπροσώπους της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης ή διοίκησης, δίνοντας με αυτό τον τρόπο μια σύνδεση μεταξύ Ε.Ε. και των Ο.Τ.Α. Η συνεργασία αυτή διέπεται από την αρχή της επικουρικότητας. (www.info-peta.gr) (www.ekdd.gr)

Τα Β΄ και Γ΄ ΚΠΣ της ΕΕ στόχευαν, κυρίως, στην τοπική αυτοδιοίκηση, μέσα από διάφορα προγράμματα όπως τα τοπικά σχέδια δράσης, Leader, προγράμματα Urban

και η πρωτοβουλία Urban για την παροχή ίσων ευκαιριών στον εργασιακό βίο. (www.info-peta.gr) (www.ekdd.gr)

Τα ΚΠΣ, μέσω των δράσεων του Τομεακού Επιχειρησιακό Προγράμματος «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» και των 13 ΠΕΠ της χώρας προώθησε τη φροντίδα των νηπίων – παιδιών – ηλικιωμένων – ΑΜΕΑ και τη στήριξη των ευπαθών κοινωνικών ομάδων στην αγορά εργασίας. Τέλος, υπάρχει ένα ‘‘Δυναμικό Πεδίο’’ από πλευράς Ο.Τ.Α, με ανταλλαγή πληροφοριών σε διεθνές επίπεδο, ώστε να υιοθετηθεί η τεχνογνωσία και να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για την εφαρμογή τους στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. (www.info-peta.gr) (www.ekdd.gr)

Το άρθρο 102 του Συντάγματος δίνει την διοίκηση των τοπικών υποθέσεων στους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης α’ + β’ βαθμού. Το άρθρο δεν αναφέρεται προτογενώς στις αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α. Οπότε το κράτος έχει όλες τις εξουσίες και εκείνο επιλέγει ποιες θα δώσει στους Ο.Τ.Α. Με 3 νόμους η κυβέρνηση εκχώρησε στους ΟΤΑ αρμοδιότητες στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής:

- Π.Δ 410/95: Κώδικας Δήμων & Κοινοτήτων
- Ν. 3463/2006 : Νέος Κώδικας Δήμων & Κοινοτήτων
- Ν. 3852/2010: Νέα αρχιτεκτονική της αυτοδιοίκησης και της αποκεντρωμένης διοίκησης – πρόγραμμα Καλλικράτης. (www.info-peta.gr) (www.ekdd.gr)

2.3 Αρμοδιότητες των ΟΤΑ, άμεσου ή έμμεσου κοινωνικού χαρακτήρα

Σήμερα, οι αρμοδιότητες των δήμων στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής καθορίζονται από το Νόμο 3852/2010 (Καλλικράτης). Ο Νόμος αυτός επέφερε, σε σημαντικό βαθμό, την αποκέντρωση της κοινωνικής πολιτικής, η οποία προηγουμένως ασκείτο, κυρίως, σε κεντρικό επίπεδο. Έτσι, η κοινωνική πολιτική στην Ελλάδα ασκείται πλέον και από τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης, στηριζόμενη σε μεγάλο βαθμό στις Κοινοτικές χρηματοδοτήσεις. Οι περιφέρειες και οι δήμοι της χώρας, εβρισκόμενοι πιο κοντά στους πολίτες κλήθηκαν να υλοποιήσουν τις νέες αρμοδιότητές τους σε μια περίοδο έντονων κοινωνικών προβλημάτων και αυξημένης κοινωνικής αποσύνθεσης. (www.info-peta.gr)

Ο Νόμος 3852/2010 διεύρυνε τις αρμοδιότητες των δήμων σε θέματα κοινωνικής πολιτικής, οι οποίες τους είχαν ανατεθεί με τον Νόμο 3463 (ΚΔΚ).

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 75 του Ν. 3463, οι δήμοι ήταν αρμόδιοι κυρίως για:

- Την εφαρμογή πολιτικών ή τη συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.
- Την εφαρμογή πολιτικών ή τη συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.
- Τη μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις αυτού του Κώδικα.
- Τη σχεδίαση, την οργάνωση, το συντονισμό και την εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας.
- Το σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων ή τη συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
- Την προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.

- Θέματα παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού, όπως είναι η κατασκευή, διαχείριση και βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών του εθνικού συστήματος της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Παιδείας και ιδιαίτερα η συντήρηση, η καθαριότητα και η φύλαξη των σχολικών κτιρίων, η ίδρυση και λειτουργία βιβλιοθηκών, η ίδρυση και λειτουργία κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών και η ίδρυση και λειτουργία πάρκων κυκλοφοριακής αγωγής. (www.info-peta.gr)

Με το άρθρο 94 του Ν. 3852/2010 οι παραπάνω αρμοδιότητες διευρύνθηκαν και συμπεριέλαβαν και τις εξής:

- Εφαρμογή προγραμμάτων εμβολιασμών και τήρηση κανόνων υγιεινής των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων.
- Χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων παιδικής πρόνοιας σε ιδιώτες, καθώς και σε συλλόγους ή σωματεία, που επιδιώκουν φιλανθρωπικούς σκοπούς.
- Άσκηση ελέγχου και εποπτείας στα ιδρύματα παιδικής προστασίας ιδιωτικού δικαίου (ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί) και η ευθύνη λειτουργίας των παιδικών εξοχών.
- Εποπτεία επί των φιλανθρωπικών σωματείων και ιδρυμάτων, καθώς και η έγκριση του προϋπολογισμού τους, η παρακολούθηση και ο έλεγχος των επιχορηγήσεων, που δίδονται σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με κοινωφελείς σκοπούς.
- Οικονομική ενίσχυση αυτοστεγαζόμενων, η μίσθωση ακινήτων, η ρύθμιση διαφόρων θεμάτων κοινωνικής κατοικίας και η επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις της οικείας νομοθεσίας.
- Διορισμός μελών διοικητικών συμβουλίων, η εποπτεία και η ρύθμιση θεμάτων λειτουργίας ιδρυμάτων προστασίας και αγωγής οικογένειας του παιδιού (όπως Κέντρων Παιδικής Μέριμνας, Παιδικών Σταθμών, Παιδικών Εξοχών, παραρτημάτων ΠΙΚΠΑ και ΚΕΠΕΠ).
- Χορήγηση της Κάρτας Αναπηρίας, μετά από σχετική γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Πιστοποίησης Αναπηρίας.
- Έκδοση πιστοποιητικών οικονομικής αδυναμίας.

- Καταβολή επιδομάτων σε τυφλούς, κωφάλαλους, ανασφάλιστους παραπληγικούς και ακρωτηριασμένους, διανοητικά καθυστερημένους, ανίκανους προς εργασία, υποφέροντες από εγκεφαλική παράλυση (σπαστικούς), απροστάτευτους ανήλικους, υποφέροντες από αιμολυτική αναιμία και βαριά ανάπηρους, καθώς και σε λοιπά άτομα δικαιούμενα παροχής κοινωνικής προστασίας.
- Δωρεάν παραχώρηση της χρήσης οικημάτων λόγω απορίας ή για άλλους σοβαρούς λόγους.
- Αναγνώριση δικαιούχων στεγαστικής συνδρομής.
- Η υλοποίηση προγραμμάτων δημόσιας υγείας και λήψη μέτρων σε θέματα δημόσιας υγιεινής.
- Έκδοση αποφάσεων παροχής κοινωνικής προστασίας.
- Χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών.
- Χορήγηση αδειών διενέργειας λαχειοφόρων αγορών, εράνων και φιλανθρωπικών αγορών.
- Χορήγηση άδειας λειτουργίας ιδιωτικών επιχειρήσεων περίθαλψης ηλικιωμένων ή ατόμων, που πάσχουν ανίατα από κινητική αναπηρία.
- Εκτέλεση προγραμμάτων δια βίου μάθησης στο πλαίσιο του αντίστοιχου εθνικού και περιφερειακού σχεδιασμού, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
- Απαλλοτρίωση οικοπέδων για τις ανάγκες της σχολικής στέγης, η ανέγερση σχολικών κτιρίων καθώς και η μίσθωση ακινήτων για τη στέγαση δημόσιων σχολικών μονάδων.
- Μεταφορά μαθητών από τον τόπο διαμονής στο σχολείο φοίτησης.
(www.info-peta.gr)

Τέλος, με προεδρικό διάταγμα το οποίο εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ύστερα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας, μεταβιβάζονται στους δήμους αρμοδιότητες που ασκούνται από τις Δ.Υ.Π.Ε. περιλαμβανομένων και αρμοδιοτήτων των Μονάδων Πρωτοβάθμιας Υγείας

(Μ.Π.Υ.), καθώς και αρμοδιότητες τοπικού χαρακτήρα του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. (www.info-peta.gr)

Η προώθηση της κοινωνικής πολιτικής των Δήμων ασκείται κυρίως μέσω:

- των Τμημάτων ή Αυτοτελών Γραφείων Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας και Πολιτισμού που είναι αρμόδια για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της κοινωνικής πολιτικής, των πολιτικών ισότητας των φύλων καθώς και για την προστασία και προαγωγή της δημόσιας υγείας στην περιοχή του Δήμου, με τη λήψη των καταλλήλων μέτρων και τη ρύθμιση των σχετικών δραστηριοτήτων. Συγχρόνως το Γραφείο είναι αρμόδιο για την προώθηση και ρύθμιση ζητημάτων της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, την προώθηση της Δια Βίου Μάθησης, καθώς και για το σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νέας Γενιάς. Οι μεγάλοι δήμοι διαθέτουν Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Υγείας που περιλαμβάνει Τμήματα Κοινωνικής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, Προνοιακών Επιδομάτων, Κοινωνικής Αρωγής, Προστασίας και Προαγωγής της Δημόσιας Υγείας κ.α. . (www.info-peta.gr)
- των νέων ΝΠΔΔ τα οποία παρέχουν υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας, αλληλεγγύης και παιδείας. Τα ΝΠΔΔ διαθέτουν: (α) Διεύθυνση Προστασίας Τρίτης Ηλικίας και Ευπαθών Κοινωνικών Ομάδων που περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, Τμήμα ή Γραφείο Κοινωνικής ή/και Υγειονομικής Υπηρεσίας ΚΑΠΗ, Τμήμα ή Γραφείο Προγραμμάτων Φροντίδας Τρίτης Ηλικίας (π.χ. πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι», προγράμματα Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων, κλπ), Τμήμα ή Γραφείο Γενικών Προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας & Προγραμμάτων για Ευπαθείς Κοινωνικές Ομάδες (π.χ. Δημοτικά Ιατρεία, Κέντρο Υποστήριξης Γυναικών, Προγράμματα Αιμοδοσίας, Προγράμματα προώθησης Εθελοντισμού, Προγράμματα και δράσεις κοινωνικής προστασίας για ευπαθείς κοινωνικές ομάδες που απειλούνται ή βιώνουν κοινωνικό αποκλεισμό). (β) Διεύθυνση Παιδικής Φροντίδας και Παιδείας που περιλαμβάνει ειδικότερα Τμήμα ή Γραφείο Υγείας (Ιατρικής) και Ψυχοκοινωνικής Στήριξης, Τμήμα ή Γραφείο Προσχολικής Αγωγής (γραφεία παιδικών Σταθμών), Τμήμα ή Γραφείο Προγραμμάτων για το Παιδί, την Οικογένεια και τη Νεολαία και Τμήμα ή

Γραφείο Κέντρου Δια Βίου Μάθησης (ΚΔΒΜ). (www.info-peta.gr)
(www.ekdd.gr)

Συμπερασματικά, στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης, καθώς και στους τομείς της παιδείας, του πολιτισμού και του αθλητισμού εντάχθηκαν τα τελευταία έτη σειρά άμεσης άσκησης αρμοδιοτήτων που ενισχύουν σημαντικά την περιφερειακή και τοπική κοινωνική πολιτική. Με τον τρόπο αυτό διευρύνθηκε το πλαίσιο παρέμβασης των Περιφερειών και των Δήμων της Χώρας στην εφαρμογή προνοιακού χαρακτήρα πολιτικών, κατά τα πρότυπα των εθνικών συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (www.hellaskps.gr)

Παρόλα αυτά, υπάρχουν μια σειρά από κρίσιμα ζητήματα και προβλήματα, τα οποία παρουσιάζονται συνοπτικά στην επόμενη ενότητα.

2.4 Κεντρικά πεδία άσκησης κοινωνικής πολιτικής από τους ΟΤΑ

- Το βασικό πλεονέκτημα των ΟΤΑ στο πλαίσιο άσκησης κοινωνικής πολιτικής είναι η αμεσότητα που έχουν σε σχέση με τον πολίτη, λόγω της καλύτερης επικοινωνίας με αυτόν γνωρίζοντας τα προβλήματα του και τις ανάγκες του, σε αντίθεση με την κεντρική διοίκηση που αποστασιοποιείται από τις ανάγκες του κάθε πολίτη και δημιουργεί ένα ευρύτερο πλαίσιο κάλυψης. . (www.info-peta.gr) (www.ekdd.gr)

2.4.1 Προστασία της υγείας

Η μέχρι πρότινος κάλυψη από τις νομαρχίες (δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση) σε θέματα υγείας του πληθυσμού, περιαιτολογικούς ελέγχους, δράσεις αγωγής και προαγωγής της υγείας και προστασίας των ευπαθών κοινωνικών ομάδων φάνηκε αναποτελεσματική.

- Γι αυτό το λόγο χρειάστηκε να γίνει η ίδρυση της Διεύθυνσης Κοινωνικών Υπηρεσιών στους δήμους, στο πλαίσιο της μεταφοράς των αρμοδιοτήτων σε επίπεδο ΟΤΑ, στελεχωμένες με τους κατάλληλους μηχανισμούς παρέμβασης

και τις αναγκαίες υποδομές ανθρωπινού δυναμικού. (www.info-peta.gr)
(www.ekdd.gr)

Στο άρθρο 15 του Ν. 3172/03 ορίζονται οι αρμοδιότητες των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ σχετικά με τη Δημόσια Υγεία, όπως:

- Η εξασφάλιση των όρων υγιεινής διατροφής, ύδρευσης, αποχέτευσης και καθαριότητας σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, σχολεία, οικοτροφεία, γηροκομία κοκ.
- Η εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης και προαγωγής της υγείας των ατόμων που εργάζονται στα παραπάνω
- Ο έλεγχος των υγειονομικών προϋποθέσεων ίδρυσης και χορήγησης άδειας λειτουργίας καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος.
- Η εξασφάλιση της υγιεινής του πόσιμου νερού.
- Η καθαριότητα των δημοτικών οδών και των κοινόχρηστων χώρων.
- Η αποκομιδή και υγιεινή διάθεση των αποβλήτων και απορριμμάτων και η συντήρηση των αποχετευτικών δικτύων. . (www.info-peta.gr) (www.ekdd.gr)

2.4.2 Προγράμματα προστασίας ευπαθών ομάδων

Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται, πρωτίστως, άτομα με αναπηρίες, τα εξαρτώμενα από ουσίες, τους μετανάστες, πρόσφυγες, τσιγγάνους κοκ. Για την αποτελεσματικότερη φροντίδα αυτών των ανθρώπων λειτουργούν προγράμματα όπως καταπολέμησης των ναρκωτικών, μονάδες ψυχοκοινωνικής υποστήριξης, ιατροκοινωνικά κέντρα κτλ. Τα τελευταία λειτουργούν με βάση τη ΚΥΑ 113956/ΦΕΚ 1295/4-10-2002, αναφορικά με το «Σύστημα διαχείρισης, Αξιολόγησης, Παρακολούθησης, Ελέγχου και Διαδικασία Εφαρμογής της Ενέργειας ‘προάσπιση-προαγωγή υγείας και κοινωνική ενσωμάτωση Ελλήνων Τσιγγάνων’». Οι δράσεις των ΙΑΚ εντάσσονται στα Ολοκλήρωνα Προγράμματα, τα οποία συμπεριλαμβάνουν «προληπτικές και διορθωτικές παρεμβάσεις στην κοινωνική πραγματικότητα, προκειμένου να αμβλυνθούν οι κοινωνικές ανισότητες και ενταχθούν κοινωνικά οι Έλληνες Τσιγγάνου». (www.eetaa.gr)

Οι στόχοι των ΙΑΚ που κατονομάζονται αναλυτικά είναι:

- Η καταγραφή της ομάδας-στόχου, η μελέτη και ανάλυση των χαρακτηριστικών και των ιδιαιτεροτήτων.
- Η καταγραφή των αναγκών και η επιδημιολογική έρευνα.
- Οι δράσεις αγωγής υγείας και η ενημέρωση για την πρόσβαση στις υπηρεσίες.
- Η προάσπιση και προαγωγή υγείας.
- Η σύνδεση των ΙΑΚ με άλλα κοινωνικό-προνοιακά προγράμματα.
- Η παροχή βοήθειας για τυχόν εκκρεμότητες ή ρυθμίσεις με το δημόσιο. (www.eetaa.gr)

2.4.3 Κοινωνική πρόνοια για ηλικιωμένους

Έχει παρατηρηθεί πως μεγάλος αριθμός ηλικιωμένων δεν κάνει χρήση των υπηρεσιών πρόνοιας, επειδή είτε η οικογένεια, είτε οι κοντινοί γείτονες, ανάλογα με την περίπτωση, τους παρέχουν ένα επίπεδο υποστήριξης. Δημοσκοπήσεις, όμως, που έχουν διεξαχθεί δείχνουν πως οι ηλικιωμένοι αμφισβητούν τη βοήθεια που λαμβάνουν από τους οικείους τους, καθώς επισημαίνουν πως όσο μεγαλώνουν οι οικογένειές τους είναι όλο και πιο απρόθυμες να τους βοηθήσουν (Σταθόπουλος 2005)

Βασικός στόχος της πολιτικής της κοινωνικής πρόνοιας είναι να μην περιθωριοποιούνται οι ηλικιωμένοι μέσα στην κοινωνία και να συμμετέχουν ενεργά είτε σε δραστηριότητες μέσα σε αυτή, είτε σε δραστηριότητες μέσα στην ίδια τους την οικογένεια. Παρόλο όμως που η μεγάλη πλειοψηφία των ηλικιωμένων έχει διασφαλίσει τις ανάγκες της σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αλλά και σε οικονομικό επίπεδο μέσω μιας σύνταξης, το κράτος δεν παύει να έχει προβλέψει για την προστασία του γήρατος στο Σύνταγμα του 1975 (άρθρο 21 παρ. 3), όπου συν τοις άλλοις θέτει και το πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής του κράτους για τη διαφύλαξη αυτών των δικαιωμάτων. Η χάραξη της πολιτικής πρόνοιας είναι αρμοδιότητα του Υπουργείου Υγείας το οποίο και σύμφωνα με τη νομοθεσία έχει και την αρμοδιότητα για την περίθαλψη και προστασία των ηλικιωμένων. Τα μέτρα προστασίας περιλαμβάνουν:

- Παροχές σε χρήμα
- Παροχές σε είδος

- Προσωπικές κοινωνικές υπηρεσίες.

Η πολιτική που ακολουθείται για τους ηλικιωμένους κατά σειρά προτεραιότητας περιλαμβάνει τη φροντίδα στο σπίτι και την κοινότητα, σε ανάδοχες οικογένειες, σε κέντρα προστασίας γήρατος σε ιδρύματα κλειστής περίθαλψης και σε θεραπευτήρια χρόνιων παθήσεων για ηλικιωμένους που πάσχουν από χρόνιες παθήσεις (Σταθόπουλος 2005), (Κων/νος Δ. Κρεμάλης, 1985), (Αντωνίου Ι. Πέτρογλου, 1974), (ΕΚΚΕ 2003-2004).

Τα πιο γνωστά πρόγραμμα προστασίας των ηλικιωμένων είναι τα Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ), το οποίο εξασφαλίζει παροχή προληπτικής ιατρικής και κοινωνικής στήριξης στους ηλικιωμένους. (ΕΚΚΕ 2003-2004)

Μια ακόμα παροχή δημόσιας υγείας από τους δήμους είναι τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ). Τα ΚΗΦΗ είναι χώροι ημερήσιας ή ολιγόωρης παραμονής, όπου προσφέρονται νοσηλευτικές υπηρεσίες, ατομικής υγιεινής ή και δημιουργικής απασχόλησης, παρεχόμενες υπηρεσίες από επαγγελματίες και εθελοντές με στόχο ηλικιωμένα άτομα αστικών και ημιαστικών περιοχών, που δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν και που το περιβάλλον τους δεν μπορεί να τους φροντίσει. (ΕΚΚΕ 2003-2004), (www.eetaa.gr)

Απώτερος σκοπός του προγράμματος είναι η παραμονή των ατόμων τρίτης και τέταρτης ηλικίας στο γνώριμο τους περιβάλλον, η εναρμόνιση της ζωής της οικογένειας με ηλικιωμένο μέλος, η αποφυγή της ιδρυματικής περίθαλψης και του κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά και η εξασφάλιση της ποιότητας ζωής για τους ηλικιωμένους. (ΕΚΚΕ 2003-2004)

Ένα ακόμη σημαντικό πρόγραμμα στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής για τους ηλικιωμένους είναι το «Βοήθεια στο Σπίτι». Το εν λόγω πρόγραμμα παρέχει σημαντικό προνοιακό έργο σε δύσκολες συνθήκες, κυρίως όσον αφορά τη χρηματοδότηση. Η ύπαρξή του χρονολογείται από το 1997 και σύμφωνα με στοιχεία της ΚΕΔΚΕ, λειτουργούν πανελλαδικά 881 δομές «Βοήθειας στο Σπίτι» και 183 Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας, οι οποίες παρέχουν αντίστοιχες υπηρεσίες. Το θεμελίωσε πρώτος ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός και στη συνέχεια ο Δήμος Κερατσινίου με επιδότηση του κράτους και ύστερα υιοθέτησε το πρόγραμμα αυτό και το Υπουργείο Εσωτερικών. Στόχος του προγράμματος αυτού είναι να βοηθήσει τους ηλικιωμένους να παραμείνουν κοντά στην οικογένεια και τους οικείους τους, όσο το δυνατό περισσότερο. Για να επιτευχθεί αυτό ο Ε.Ε.Σ. δημιούργησε ένα δίκτυο από

κοινωνικούς λειτουργούς, εθελοντές αλλά και το δίκτυο των «Σαμαρειτών», όπου εθελόντριες αδελφές βοηθούν όσους ηλικιωμένους χρήζουν νοσηλευτικής βοήθειας. Ακόμη ο ΕΕΣ σε συνεργασία με τον ΟΤΕ δημιούργησε το πρόγραμμα του τηλεσυναγερμού, όπου εξυπηρετεί ηλικιωμένους που ζουν μόνοι να επικοινωνούν με την κοινωνική υπηρεσία σε ώρες έκτακτης ανάγκης. Το συντονισμό αλλά και την ευθύνη εκπαίδευσης των τεχνικών- χειριστών του συστήματος έχουν δύο κοινωνικοί λειτουργοί οι οποίοι προσφέρουν και ψυχολογική υποστήριξη όπου είναι δυνατό. Το πρόγραμμα επίσης ενισχύεται οικονομικά και από άτομα τα οποία εφόσον το επιτρέπει η οικονομική τους κατάσταση μετά την πρώτη εξυπηρέτηση πληρώνουν ένα ελάχιστο ποσό το μήνα υπό τη μορφή συνδρομής (Σταθόπουλος 2005), (ΕΚΚΕ 2003-2004), (www.eetaa.gr).

Όλες οι παραπάνω υπηρεσίες αποβλέπουν στα εξής:

- Ιατρική φροντίδα με επισκέψεις κατ' οίκον
- Νοσηλευτικές υπηρεσίες και φυσικοθεραπεία
- Κοινωνική εργασία, ατομική, με την οικογένεια, σε ομάδες, με την κοινότητα
- Πρακτικές εξυπηρετήσεις (πχ πληρωμή λογαριασμών, ψώνια, τηλεφωνικές επικοινωνίες κλπ)
- Καθαριότητα και φροντίδα νοικοκυριού
- Αξιοπρεπή διαβίωση των ηλικιωμένων στο οικείο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον
- Υποστήριξη της αυτονομίας, της κοινωνικής συμμετοχής και της αυτάρκειας τους
- Υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και εξασφάλιση της υγείας και ποιοτικής διαβίωσης (ΕΚΚΕ 2003-2004).

Η συνοπτική παρουσίαση κάποιων από τις κοινωνικές δομές που δημιουργήθηκαν κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες δίνει μια εικόνα του ρόλου των ΟΤΑ στην άσκηση της κοινωνικής πολιτικής. Το μέγεθος του Δήμου δίνει ανάλογη δυνατότητα για τη λειτουργία αποτελεσματικών κοινωνικών δομών. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε τις εξής περιπτώσεις:

- Δήμος Πατρέων: Δημοτικός Οργανισμός Υγείας Πρόνοιας. Στο ΔΟΥΠ διαμορφώθηκαν ξεχωριστές διοικητικές ενότητες ανάλογα με το είδος δράσης: Γραφείο Ψυχο-κοινωνικής Στήριξης Πολιτών, Γραφείο Κοινωνικών Δράσεων,

Γραφείο Πολιτών με Αναπηρίες, Γραφείο Μεταναστών & Μειονοτήτων. Επιπλέον, το 1999 δημιουργήθηκε από το Δήμο η Στέγη Αστέγων με δυνατότητα φιλοξενίας 15 ατόμων. Παράλληλα δημιουργήθηκε μια σειρά από κοινωνικές δομές με στόχο την προστασία των αδυνάτων και την επανένταξη των αποκλεισμένων όπως το Ταμείο Αλληλοβοήθειας Απόρων, οι παιδικές κατασκηνώσεις, το Γραφείο Ένταξης και Ενημέρωσης Τσιγγάνων, το Κέντρο Πρόληψης Ναρκωτικών Νομού Αχαΐας, το Συμβουλευτικό Κέντρο Οικογένειας, το Δημοτικό Βρεφοκομείο, ο Ξενώνας ανύπαντρων μητέρων, τα ΚΑΠΗ, το πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι κλπ.

- Δήμος Ηρακλείου Κρήτης: Η παλαιότερη κοινωνική δομή που υπάρχει μέχρι τις μέρες μας είναι τα ΚΑΠΗ. Το πρώτο ΚΑΠΗ ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1983 και στα επόμενα δέκα χρόνια συστήθηκαν άλλα 6. Στη συνέχεια λειτούργησε και εδώ το πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι και συστήθηκε ο Δημοτικός Οργανισμός Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης Ηρακλείου
- Δήμος Καβάλας: Οι κοινωνικές δράσεις του Δήμου Καβάλας, αναπτύσσονται μέσα από το Κέντρο Πρόνοιας, τα ΚΑΠΗ, τους παιδικούς και το βρεφονηπιακό σταθμό, τη Δημοτική Επιχείρηση Τουρισμού και Ανάπτυξης Καβάλας, το Δημοτικό Εκπαιδευτικό Κέντρο Καβάλας, τη Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Άθλησης Νεολαίας Καβάλας και τα δημοτικά γυμναστήρια.
- Δήμος Ηλιούπολης: Οι κοινωνικές δράσεις του Δήμου συντονίζονται και από την Επιτροπή Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας. Όπως στους περισσότερους δήμους έτσι και εδώ, βασικές κοινωνικές δομές συστήθηκαν τη δεκαετία του 1990. Τέτοιες είναι το Γραφείο Κοινωνικής Στήριξης και Πληροφόρησης, το Κοινωνικό Εργαστήρι Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι παιδικοί σταθμοί, τα 3 ΚΑΠΗ, η Μονάδα Φροντίδας Ηλικιωμένων, οι δράσεις προληπτικής ιατρικής κλπ. (www.espa.gr)

Ενότητα 3 : Η αξιοποίηση των Κοινοτικών Πόρων (ΕΚΤ) της πολιτικής συνοχής από τους ΟΤΑ της Ελλάδας

3.1 Κοινωνική πολιτική στο πλαίσιο των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (1989-2006)

Μετά την υιοθέτηση της πολιτικής οικονομικής και κοινωνικής συνοχής το 2007 και την έναρξη της εφαρμογής των προγραμματικών περιόδων το 2009, η αξιοποίηση των πόρων, κυρίως του ΕΚΤ, στη χώρα μας προωθείτο μέσω των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ). Μέχρι το 2006, οι κοινωνικές δράσεις καλυπτόταν από τον πρώτο στόχο των Κοινοτικών Διαρθρωτικών Ταμείων «Προώθηση της ανάπτυξης και διαρθρωτικής προσαρμογής των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών». Παρόλα αυτά, το διάστημα 1989-2006 κρίνεται ως περιορισμένο όσον αφορά την χρηματοδότηση και την ανάπτυξη των δήμων. Σ' αυτό συνετέλεσε η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου εσωτερικού στρατηγικού πλάνου για τους ΟΤΑ. Όμως, παρόλες τις δυσκολίες δημιουργήθηκε ένα πλέγμα ενεργειών 'προνομιακού χαρακτήρα', που αφορούσαν υπηρεσίες φροντίδας παρεχόμενες από δημοσίους φορείς και προωθήθηκαν μέσω των Τομεακών και των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των τριών Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης της περιόδου 1989 - 2006. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr).

Ειδικότερα:

- **Α' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης**

Το πρώτο πακέτο στήριξης (1989-1993) εγκρίθηκε στις 30 Μαρτίου 1990 με την Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Σχετικά με την κατάρτιση του κοινοτικού πλαισίου στήριξης για τις διαρθρωτικές παρεμβάσεις στις ελληνικές περιφέρειες, τις οποίες αφορά ο Στόχος 1, δηλαδή στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας». Οι πέντε άξονες παρέμβασης ήταν:

Άξονας 1: Βελτίωση της βασικής οικονομικής υποδομής

Άξονας 2: Ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και των αγροτικών περιοχών και των επιχειρήσεων

Άξονας 3: Αύξηση της ανταγωνιστικότητας

Άξονας 4: Ισόρροπη ανάπτυξη του τουρισμού

Άξονας 5: Ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων

Βασικό μειονέκτημα του Α' ΚΠΣ ήταν ότι δεν περιελάμβανε αυτοτελές σχέδιο παρέμβασης για τον τομέα της πρόνοιας, παρά μόνο διάφορες υποδείξεις για συγκεκριμένες παρεμβάσεις (υπηρεσίες ανοικτής – κλειστής φροντίδας) που προωθήθηκαν μόνο μέσω των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ). Στον Πίνακα 1 αποτυπώνονται τα μέτρα κοινωνικής πολιτικής και υποδομών που υλοποιήθηκαν κατά την πρώτη προγραμματική περίοδο (1989-1993) από τους ΟΤΑ μέσω των ΠΕΠ. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΕΡΓΑ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΣΤΑ ΠΕΠ – Α' ΚΠΣ

ΠΕΠ	ΥΠΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΜΕΤΡΟ	ΤΙΤΛΟΣ
Αν. Μακεδονίας Θράκης	1 Βελτίωση των Υποδομών	6	Ανέγερση βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών
Κεντρικής Μακεδονίας	1 Βελτίωση των Υποδομών	6	Παιδικοί και Βρεφικοί Σταθμοί
Δυτικής Μακεδονίας			«Παρεμβάσεις σε υποδομές με παιδιά και άτομα με ειδικές ανάγκες»
Θεσσαλίας	Βελτίωση της Κοινωνικής Υποδομής	1	«Κατασκευή και ανάπτυξη δομών υγείας και πρόνοιας»
Ιονίων Νήσων		5	Παρεμβάσεις σε παιδικούς σταθμούς και υποδομές για άτομα με ειδικές ανάγκες
Δυτική Ελλάδα	Βελτίωση υποδομών και στήριξη παραγωγικών τομέων	4	"Υγεία και Πρόνοια"
Στερεά Ελλάδα	1 Βελτίωση των Υποδομών	4	Υγεία και Κοινωνική Πολιτική
Πελοποννήσου	1- ΕΤΠΑ	6	Κρατικοί Παιδικοί Σταθμοί
Κρήτη			Παιδικοί Σταθμοί Υποδομές για Αμεα

Από τον Πίνακα 1 διαπιστώνεται η περιορισμένη αξιοποίηση των πόρων του ΚΠΣ για την ανάπτυξη κοινωνικών δομών και υποδομών από τους ΟΤΑ της Ελλάδας. (www.hellaskps.gr)

- **Β' Κοινοτικό πλαίσιο στήριξης**

Το Β' Κ.Π.Σ. (1994-1999) εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 1994 και διαρθρώθηκε σε πέντε Άξονες Προτεραιοτήτων που συνθέτουν την αναπτυξιακή στρατηγική των δράσεων:

Άξονας Προτεραιοτήτων Α: “Μείωση της Περιφερειακότητας”,

Άξονας Προτεραιοτήτων Β: “Βελτίωση των Συνθηκών Ζωής”,

Άξονας Προτεραιοτήτων Γ: “Ανάπτυξη και Ανταγωνιστικότητα της Οικονομίας”

Άξονας Προτεραιοτήτων Δ: “Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού”

Άξονας Προτεραιοτήτων Ε: “Μείωση των Περιφερειακών Ανισοτήτων και Άρση της Απομόνωσης των Νησιωτικών Περιοχών

Οι άξονες Α, Β, Γ και Δ υλοποιήθηκαν μέσω Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν από φορείς της κεντρικής διοίκησης – Υπουργεία), ενώ ο άξονας Ε υλοποιήθηκε μέσω δεκατριών Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr).

Στον τομέα της πρόνοιας υπάρχει ειδική αναφορά στον τομέα της ανοικτής και κλειστής φροντίδας και στον τομέα των καινοτομικών υπηρεσιών προς τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, ώστε να αποφευχθούν ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού για αυτές τις κοινωνικές ομάδες. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr).

Έργα ανάπτυξης παραδοσιακών υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας χρηματοδοτήθηκαν στο πλαίσιο εφαρμογής του Ε.Π. «Υγεία – Πρόνοια» (Άξονας Προτεραιοτήτων Β), ενώ καινοτομικές υπηρεσίες εργασιακής και κοινωνικής ένταξης χρηματοδοτήθηκαν από το Ε.Π. «Καταπολέμηση του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας» (Άξονας Προτεραιοτήτων Δ). (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr).

Οι ειδικές δράσεις στο πεδίο των προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών (ανοικτή και κλειστή φροντίδα) εντάχθηκαν στο Υποπρόγραμμα "Πρόνοια" του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Υγεία-Πρόνοια» που σχεδιάστηκε από το Υπουργείο Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

στις 29 Ιουλίου 1994. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “Υγεία – Πρόνοια” εντάχθηκε στον Άξονα Προτεραιοτήτων Γ του Β’ Κ.Π.Σ., επιδιώκοντας τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη των υγειονομικών και κοινωνικών υποδομών της χώρας. Διαρθρώθηκε σε τέσσερα Υποπρογράμματα που κάλυπταν τους στρατηγικούς του προσανατολισμούς. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr).

α) Υποπρόγραμμα «Υγεία», που περιλάμβανε τα Μέτρα:

Μέτρο 1.1: Υποδομή και επιστημονικός εξοπλισμός νοσηλευτικών ιδρυμάτων και άλλων υπηρεσιών Υγείας του Δημόσιου Τομέα.

Μέτρο 1.2: Βελτίωση των υποδομών για Έρευνα και Δημόσια Υγεία.

Μέτρο 1.3: Βελτίωση της υποδομής και του εξοπλισμού για τον εκσυγχρονισμό των μονάδων του ΕΚΑΒ.

Μέτρο 1.4: Ανάπτυξη πληροφοριακού συστήματος των υπηρεσιών υγείας.

Μέτρο 1.5: Ίδρυση και λειτουργία του Εθνικού Κέντρου Αιμοδοσίας.

β) Υποπρόγραμμα «Πρόνοια», που περιλάμβανε τα Μέτρα:

Μέτρο 2.1: Υποδομές και εξοπλισμοί εθνικού δικτύου κέντρων κοινωνικής ενίσχυσης και κατάρτισης ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Μέτρο 2.2: Ανέγερση, επέκταση και εξοπλισμοί κέντρων ανοικτής και κλειστής περίθαλψης και μέριμνας ανήλικων, ατυχημάτων, χρονίως πασχόντων και εργαστηρίων επαγγελματικής κατάρτισης ΑΜΕΑ.

Μέτρο 2.3: Υποδομές και εξοπλισμοί για την ανάπτυξη υπηρεσιών που στοχεύουν στην καταπολέμηση του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας.

γ) Υποπρόγραμμα «Ανθρώπινοι Πόροι», που περιλάμβανε τα Μέτρα:

Μέτρο 3.1: Ανάπτυξη Ανθρώπινου δυναμικού για την Υγεία.

Μέτρο 3.2: Ανάπτυξη Ανθρώπινου δυναμικού για την Πρόνοια.

δ) Υποπρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια».

Η συστηματική ανάλυση των δράσεων του Υποπρογράμματος «Πρόνοια» οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υιοθετήθηκε μία σχετικά σύνθετη στρατηγική ανάπτυξης νέων υπηρεσιών, που θα στηρίζονταν σε σύγχρονες υποδομές. Πρόκειται αναμφισβήτητα για μια ορθολογική σύλληψη των σχεδιαστών των προνοιακών πολιτικών που επιτρέπει τη χρήση υποδομών για την ανάπτυξη πλέγματος κοινωνικών υπηρεσιών προς τις λιγότερο ευνοημένες ομάδες του πληθυσμού. Η επιλογή αυτή προφανώς επιχείρησε να καλύψει τα προβλήματα που προκαλούσαν οι μέχρι τότε παγιωμένες πολιτικές εξαγγελίες ίδρυσης κοινωνικών υπηρεσιών, οι οποίες δεν συνοδεύονταν από την εξασφάλιση των απαραίτητων προϋποθέσεων (τεχνική υποδομή και

εξοπλισμός φορέων) για τη λειτουργική ανάπτυξη των υπηρεσιών και την μακροπρόθεσμη ορθολογική ένταξή τους στο Ελληνικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr).

Το περιεχόμενο του Υποπρογράμματος "Πρόνοια" επικεντρώθηκε στις ακόλουθες ενότητες:

- ανάπτυξη δικτύου κέντρων ΑΜΕΑ σε συγκεκριμένους νομούς της χώρας,
 - χρηματοδότηση φορέων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών προς ΑΜΕΑ για την κατασκευή, βελτίωση ή αποπεράτωση προνοιακών υποδομών,
 - ανάπτυξη δικτύου κέντρων για τον αυτισμό σε συγκεκριμένες περιφέρειες της χώρας, όπως
 - ίδρυση Ειδικών Κέντρων Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας,
 - ίδρυση Κέντρων Συμβουλευτικής για θέματα κοινωνικού αποκλεισμού,
 - ίδρυση Κοινωνικών Ξενώνων για συγκεκριμένες ομάδες - στόχους (άστεγοι, μονογονεϊκές οικογένειες, απροστάτευτες γυναίκες, παλιννοστούντες),
 - κατασκευή μιας μονάδας απεξάρτησης τοξικομανών κρατουμένων.
- (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr).

Οι ομάδες στόχοι των δράσεων διακρίθηκαν σε τρεις θεματικές κατηγορίες: άτομα με ειδικές ανάγκες, άτομα που αντιμετωπίζουν σύνθετα προβλήματα αποκλεισμού από την αγορά εργασίας και ηλικιωμένοι. Από χρηματοδοτική άποψη, όμως, έμφαση δόθηκε στην ενίσχυση των ατόμων με ειδικές ανάγκες, χωρίς την τεκμηρίωση αντίστοιχων κατευθύνσεων πολιτικής. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr).

Οι δράσεις που εντάχθηκαν στο Υποπρόγραμμα 1 αφορούσαν την ίδρυση ενός σύνθετου δικτύου Κέντρων Κοινωνικής Υποστήριξης και Αποκατάστασης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες. Σύμφωνα με τους αρχικούς στόχους του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Υγεία – Πρόνοια», προβλεπόταν να ιδρυθούν 50 Κέντρα, ένα σε κάθε νομό της χώρας. Τελικά όμως αποφασίστηκε η ίδρυση 23 Κέντρων. Η επιλογή των συγκεκριμένων έργων αξιοποίησε τα αποτελέσματα μίας διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης (με κριτήρια τη λειτουργία αντίστοιχων υποδομών σε κάθε νομό και την καταλληλότητα των υφιστάμενων κτιρίων να στεγάσουν τα Κέντρα). (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr).

Οι δράσεις που εντάχθηκαν στην Ενέργεια 1 του Μέτρου 2 αφορούσαν τη λειτουργία ιδρυμάτων κλειστής περίθαλψης για άτομα με ειδικές ανάγκες. Τελικά, αποφασίστηκε η χρηματοδότηση των ακόλουθων Κέντρων:

- Κέντρο Αποθεραπείας και Φυσικής Αποκατάστασης Αιγίου.
- Κέντρο Νοσηλείας, θεραπείας και Αποκατάστασης ΑΜΕΑ Κισσάμου Χανίων (Αννουσάκειο).
- Εθνικό Ίδρυμα Προστασίας Κωφαλάλων Πατρών.
- Εθνικό Ίδρυμα Αποκατάστασης Αναπήρων Αθηνών.
- Κέντρο Αποθεραπείας Φυσικής και Κοινωνικής Αποκατάστασης Αμφιλοχίας.
- Εταιρεία Σπαστικών Β. Ελλάδας.
- Εργαστήριο Ειδικής Αγωγής «Μαργαρίτα».
- Κέντρο Αποθεραπείας, Αποκατάστασης και Κοινωνικής Στήριξης ΑΜΕΑ Καστοριάς.
- Κέντρο Εκπαίδευσης και Αποκατάστασης Τυφλών Αθηνών.
- Κέντρο Ειδικής Αγωγής Θεσσαλονίκης.

Οι δράσεις που εντάχθηκαν στην ενέργεια 2 του Μέτρου 2 αφορούσαν την κατασκευή ειδικών Μονάδων κοινωνικής φροντίδας των αυτιστικών ατόμων. Η αρχική επιλογή κατευθύνθηκε στην ίδρυση δύο Μονάδων (Μαγνησία και Θεσσαλονίκη), με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

Έλλειψη προνοιακών δομών στις συγκεκριμένες περιφέρειες Θεσσαλίας και Μακεδονίας – Θράκης, υποστήριξη των δομών από φορείς του εθελοντικού τομέα που δραστηριοποιούνται σε αυτές τις περιοχές, στήριξη από την Τοπική Αυτοδιοίκηση με την παραχώρηση εκτάσεων για το σκοπό αυτό, σύνδεση με τα αντίστοιχα Πανεπιστήμια Θεσσαλίας και Θεσσαλονίκης καθώς και με τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr).

Οι δράσεις που εντάχθηκαν στην Ενέργεια 1 του Μέτρου 3 αφορούσαν στην ίδρυση και λειτουργία ενός δικτύου μονάδων άμεσης κοινωνικής βοήθειας. Αρχικά αποφασίστηκε να περιοριστεί η ανάπτυξη του δικτύου στην Αττική και συγκεκριμένα στους ακόλουθους Δήμους: Δήμοι Περιστερίου και Αθήνας για υποστήριξη μονογονεϊκών οικογενειών, ΑΜΕΑ, ανέργων και αστέγων, Δήμοι Δραπετσώνας, Περάματος, Κερατσινίου για υποστήριξη αποφυλακισμένων, φορέων AIDS και

ανέργων , Δήμοι Ιλίου, Άνω Λιοσίων. Μενιδίου, Καματερού, Αγίας Βαρβάρας για υποστήριξη παλιννοστούντων, προσφύγων και τσιγγάνων. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Στη συνέχεια επιλέχθηκαν και προτάθηκαν για οριστική ένταξη 23 συνολικά Κέντρα Υποδοχής και Ξενώνες Προσωρινής Φιλοξενίας (20 στην Αθήνα και 3 στη Θεσσαλονίκη). (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Όσον αφορά την Ενέργεια 2 του Μέτρου 3, προβλέφθηκε η κατασκευή ενός Κέντρου Απεξάρτησης Нарκομανών Κρατουμένων (ιδρύθηκε τελικά σε συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης στην Κοινότητα Ελαιώνα της επαρχίας Θηβών). (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Εκτός από τις παραδοσιακές δράσεις, στο πεδίο των προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών που προωθήθηκαν από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, το Β' Κ.Π.Σ. χρηματοδότησε συγκεκριμένες δράσεις κοινωνικής ενίσχυσης των ατόμων που αντιμετωπίζουν προβλήματα αποκλεισμού από την αγορά εργασίας. Οι δράσεις αυτές εντοπίζονται στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας Δ' και εντάσσονται στο Ε.Π. «Καταπολέμηση του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας». (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Καταπολέμηση του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας» εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1994 και αναθεωρήθηκε το 1998, λειτουργώντας ως συμπληρωματικός μηχανισμός των δράσεων του Υποπρογράμματος "Πρόνοια" του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Υγεία-Πρόνοια». Σύμφωνα με την αρχική εγκριτική απόφαση, η διάρθρωση του Προγράμματος περιλάμβανε πέντε Υποπρογράμματα (τα τρία πρώτα κάλυπταν συγκεκριμένες ομάδες-στόχους, ενώ τα υπόλοιπα δύο περιείχαν “οριζόντιες” δράσεις):

Υποπρόγραμμα 1: Ένταξη/επανένταξη ατόμων με ειδικές ανάγκες και ψυχικές ασθένειες

Υποπρόγραμμα 2: Ένταξη/επανένταξη μεταναστών, παλιννοστούντων, προσφύγων

Υποπρόγραμμα 3: Ένταξη/επανένταξη λοιπών αποκλεισμένων κοινωνικών ομάδων

Υποπρόγραμμα 4: Κοινές Υποδομές & Υπηρεσίες

Υποπρόγραμμα 5: Εφαρμογή / Τεχνική Βοήθεια. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Η διάρθρωση του Προγράμματος διευρύνθηκε το 1998, οπότε και υιοθετήθηκε η ανακατανομή των δράσεων του Υποπρογράμματος 1, ανάλογα με τις δύο ομάδες-στόχους που εξυπηρετούσε. Αυτή η επέκταση οδήγησε στην τυποποίηση έξι Υποπρογραμμάτων:

Υποπρόγραμμα 1: Ένταξη/επανάταξη ατόμων με ειδικές ανάγκες (κινητικά προβλήματα, αισθητηρίων οργάνων, νοητική υστέρηση)

Υποπρόγραμμα 2: Ένταξη/επανάταξη μεταναστών, παλιννοστούντων, προσφύγων

Υποπρόγραμμα 3: Ένταξη/επανάταξη λοιπών αποκλεισμένων κοινωνικών ομάδων

Υποπρόγραμμα 4: Ένταξη / επανάταξη ατόμων με ψυχικές ασθένειες

Υποπρόγραμμα 5: Κοινές υποδομές και υπηρεσίες

Υποπρόγραμμα 6: Εφαρμογή / Τεχνική Βοήθεια.

Από άποψη στόχευσης, το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα επικεντρώθηκε στις ακόλουθες παρεμβάσεις:

α) Δράσεις ενίσχυσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες (Προκατάρτιση, Κατάρτιση, Προώθηση της Απασχόλησης στην Αγορά Εργασίας, Συνοδευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες - ΣΥΥ).

β) Δράσεις ενίσχυσης των Μεταναστών, Παλιννοστούντων και Προσφύγων (Προκατάρτιση, Κατάρτιση, Προώθηση της Απασχόλησης στην Αγορά Εργασίας, Συνοδευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες - ΣΥΥ).

γ) Δράσεις ενίσχυσης των ατόμων με ψυχικές ασθένειες. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Προβλέφθηκαν επίσης και ειδικές ενέργειες (υπηρεσίες προκατάρτισης, κατάρτισης, προώθησης στην απασχόληση και συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες) για άλλες ομάδες στόχους που διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες:

Φυλακισμένοι / Αποφυλακισμένοι / Ανήλικοι Παραβάτες και Ανήλικοι που απειλούνται από παρεκκλίνουσα συμπεριφορά , Αρχηγοί Μονογονεϊκών Οικογενειών, Άτομα Απομακρυσμένων Ορεινών και Νησιωτικών Περιοχών, Άτομα με Πολιτιστικές και Θρησκευτικές Ιδιαιτερότητες (Τσιγγάνοι, Πομάκοι), Αποθεραπευμένοι και πρώην Χρήστες Ναρκωτικών Ουσιών , Άνεργοι 45 – 64 ετών. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

- **Γ' Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης**

Με το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (2000 – 2006), δημιουργήθηκε ένα εργαλείο για την ενίσχυση της απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητας στην Ευρώπη όπως αποφασίστηκε με την Συνθήκη της Λισαβόνας. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Οι παρεμβάσεις του ΕΚΤ, που ανήλθαν στο 20% περίπου των πόρων του τρίτου ΚΠΣ, υλοποιήθηκαν μέσα από 6 Τομεακά και 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα. Σημαντικές υπήρξαν, επίσης, οι παρεμβάσεις μέσω της Κοινοτικής Πρωτοβουλία- EQUAL για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων της αγοράς εργασίας και για την καταπολέμηση των διακρίσεων. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Τα προγράμματα της τρίτης προγραμματικής περιόδου απευθύνθηκαν σε όλους τους Έλληνες πολίτες. Από αυτά ωφελήθηκαν άνεργοι, νέοι, γυναίκες, μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές, εργαζόμενοι στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα και στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ιδιαίτερο βάρος δόθηκε σε κοινωνικά ευαίσθητα άτομα, καθώς και στους φορείς τους. Οι τομείς στους οποίους εστιάστηκαν οι παρεμβάσεις του ΕΚΤ την περίοδο αυτή ακολουθούν παρακάτω. Παρότι η περίοδος αυτή δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί, εκτιμάται σημαντική η συμβολή των προγραμμάτων που υλοποιήθηκαν και υλοποιούνται για το ανθρώπινο κεφάλαιο της χώρας και μια βιώσιμη ανάπτυξη για όλους. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Η κοινωνική πολιτική σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης μπορεί δυνητικά να είναι πιο αποτελεσματική σε σχέση με την κρατική κοινωνική πολιτική. Οι δήμοι είναι σε θέση να γνωρίζουν καλύτερα τις τοπικές ανάγκες και εφόσον έχουν τα απαραίτητα μέσα, μπορούν να τις ικανοποιήσουν μέσα από τη λειτουργία των απαραίτητων δομών. Οι δομές των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης συστήθηκαν:

- Είτε με την αφορμή ευρωπαϊκών προγραμμάτων,
- είτε από πρωτοβουλίες των ΟΤΑ,
- είτε λόγω αρμοδιοτήτων που εκχωρήθηκαν από την κεντρική διοίκηση στους ΟΤΑ (παιδικοί σταθμοί, γραφεία καταβολής προνοιακών επιδομάτων). (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Οι κοινωνικές δομές ξεχωρίζουν επίσης με βάση το καθεστώς λειτουργίας τους και κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- Δομές ενταγμένες στο οργανόγραμμα των ΟΤΑ
- Νομικά πρόσωπα
- Δομές που υπάγονται σε δημοτικές επιχειρήσεις
- Δομές που λειτουργούν σε συνεργασία με άλλους φορείς. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Η χρηματοδότηση από τα κοινοτικά κονδύλια συνέβαλε σημαντικά στη σύσταση και στη λειτουργία ενός πολύ μεγάλου αριθμού κοινωνικών δομών. Με τη χρηματοδότηση του Γ' ΚΠΣ δημιουργήθηκαν 1.485 δομές κοινωνικής φροντίδας (Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι, Παιδικό Σταθμοί κλπ) για 101.416 βρέφη, νήπια, παιδιά, ηλικιωμένα και ανήμπορα άτομα. Σε αυτές τις δομές απασχολήθηκαν 6.136 εργαζόμενοι με τη πλειονότητα τους να είναι γυναίκες, οι οποίες πριν ήταν άνεργες. Αντίστοιχα, κατά την ίδια περίοδο (2005) οι δομές που χρηματοδοτήθηκαν από το Μέτρο 5.2 «ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ, ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΟΥ ΧΡΗΣΟΥΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ» του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία (ΕΠΑΕΚ) και συστάθηκαν κατά την περίοδο του Β' ΚΠΣ δεν ξεπέρασαν τις 360 και οι εργαζόμενοι σε αυτές αποτελούσαν περίπου το 29% των συνολικά απασχολούμενων σε όλες τις δομές του Γ' ΚΠΣ. Το Μέτρο αυτό αφορούσε στην ενίσχυση της λειτουργίας δομών κοινωνικής στήριξης σε εξαρτώμενα άτομα και ειδικές ομάδες πληθυσμού, καθώς, επίσης, και δομών που αφορούν την φύλαξη, εξυπηρέτηση, προστασία βρεφών, νηπίων και παιδιών. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Αποκλειστικός σκοπός των κοινωνικών δομών αποτελεί η προστασία και η εξυπηρέτηση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Έτσι, αποκτάει ιδιαίτερη σημασία βαθμός αποδοχής των υπηρεσιών τους και ο αριθμός των αποδεκτών ανά κοινωνική ομάδα. (www.hellaskps.gr), (www.ekdd.gr), (www.espa.gr).

Ενότητα 4: Οι χρηματοδοτικές κοινωνικές παρεμβάσεις στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007 -2013

4.1 Τα βασικά κοινωνικά προγράμματα

Κατά τη χρονική περίοδο του ΕΣΠΑ (2007-2013) το πρόγραμμα «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» εντάχθηκε στο πλαίσιο της δράσης «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, μέσω παροχής κατ' οίκον υπηρεσιών φροντίδας σε εξαρτώμενα μέλη των οικογενειών ανέργων και αναγνωρισμένα επαπειλούμενων με ανεργία εργαζομένων που ωφελούνται από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης» με αρμόδια ως δικαιούχο για την υλοποίηση του προγράμματος την Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.) Α.Ε. Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο του ΕΠ "Ανθρωπίνου Δυναμικού". Κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2011 η διάρθρωση των δομών του προγράμματος ήταν η ακόλουθη:

Πίνακας 2: Κατανομή των δομών του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» (β' εξάμηνο 2011)

Αριθμός Ενταγμένων Φορέων	632	
Αριθμός Ενταγμένων Μονάδων (Δομών)		
Δημοτικά Ν.Π.Δ.Δ.	122	12,1%
Δημοτικά Ν.Π.Ι.Δ.	754	74,6%
Επιχειρήσεις Ιδιωτικού Τομέα	135	13,4%
Σύνολο μονάδων	1.011	1

Με το τέλος του 2011 οι εξυπηρετούμενοι έφτασαν τους 1.011. Από το 2012 η χρηματοδότηση από τα ευρωπαϊκά κονδύλια σταμάτησε. Η κάλυψη των δαπανών των δομών, για το α' εξάμηνο του 2012, έγινε με χρηματοδότηση από του Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ) των Δήμων (ποσό 30 εκ €), μέσω Προγραμματικής Σύμβασης μεταξύ Υπ. Εσωτερικών – ΚΕΔΕ - ΕΕΤΑΑ. Για το β' εξάμηνο οι πόροι

προήλθαν από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, όπως έχει προβλεφθεί με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 20 του άρθρου 2 του ν.4147/2013 (Α'98), ύψους έως τριάντα εκατομμύρια ευρώ (30.000.000€), μέσω προγραμματικής σύμβασης ΥΠΕΣ -Υπουργείο Εργασίας – ΕΕΤΑΑ. Η Κατανομή των δομών ήταν η ακόλουθη:

Πίνακας 3: Κατανομή των δομών του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» (2012)

A/A	ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΦΟΡΕΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΕΩΝ	ΑΡ. ΔΟΜΩΝ
1	ΔΗΜΟΙ	30	63
2	ΝΠΔΔ	75	241
3	ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	178	537
4	ΔΙΑΔΗΜΟΤΙΚΕΣ	1	2
5	ΑΣΤΙΚΕΣ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΕΣ	11	32
6	ΛΟΙΠΕΣ	2	4
ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΕΩΝ		297	879

Η Δράση άρχισε να υλοποιείται τον Ιούλιο του 2008. Πραγματοποιείται μέσα από ετήσιους κύκλους προσκλήσεων, οι οποίοι αντιστοιχούν σε ένα σχολικό έτος, διάρκειας 11 μηνών. Μέχρι το χρόνο εκπόνησης της παρούσας μελέτης (Ιούνιος 2013), έχουν προηγηθεί συνολικά 5 ετήσιοι κύκλοι, δύο (2) κύκλοι προσκλήσεων ετήσιας διάρκειας, για τα έτη 2008 και 2009, στις οποίες Δικαιούχος ήταν ο Οργανισμός Εργατικής Εστίας (ΟΕΕ) και τρεις κύκλοι από το 2010 και τα επόμενα τρία έτη, με Δικαιούχο την ΕΕΤΑΑ. Ο συνολικός Προϋπολογισμός της Δράσης ανά Πρόσκληση και κύκλο υλοποίησης μέχρι 31-12-2013 παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 4: Ετήσια Δημόσια Δαπάνη ένταξης της Πράξης «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» (2008-2013)

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΚΥΚΛΟΙ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΔΑ ΕΝΤΑΞΗΣ
Εναρμόνιση Οικογενειακής και	A	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ	20.500.000,00

Επαγγελματικής Ζωής (2008-2009)		ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ	
Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής (2009-2010)	Β	ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ	62.000.000,00
Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής (2010-2011)	Γ	ΕΕΤΑΑ	102.160.000,00
Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής (2011-2012)	Δ	ΕΕΤΑΑ	175.000.000,00
Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής (2012-2013)	Ε	ΕΕΤΑΑ	146.000.000,00
ΣΥΝΟΛΟ			505.660.000,00

Πηγή: ΕΥΔ ΕΠΑΝΑΔ 31-12-2012

Πίνακας 5: Ρυθμοί Υλοποίησης της Πράξης «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» κατά Πρόσκληση ΕΥΔ ΕΠΑΝΑΔ (2008-2013)

ΚΩΔ. ΠΡΟΣΚΛΗΣΗΣ (ΚΘΠ 69)	Π/Υ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΥΓΧΡ. ΔΔ	ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡ. ΔΔ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΣΥΓΧΡ. ΔΔ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΠΡΟΣ ΠΙΣΤΟΠ. ΣΤΗΝ ΕΕ (ΣΥΓΧΡ. ΔΔ)	% Εντάξεων	% ΝΟΔΕ
1	20.500.000,00	19.477.520,87	16.685.469,49	16.685.469,49	81,39%	85,67%
7	62.000.000,00	47.090.330,90	38.387.403,40	38.342.803,40	61,84%	81,42%
18	102.160.000,00	90.533.216,26	79.000.975,96	79.000.975,96	77,33%	87,26%
29	200.459.230,80	200.425.802,80	176.633.071,85	176.633.071,85	88,11%	88,13%
50	121.000.000,00	119.900.000,00	119.900.000,00	107.910.000,00	89,18%	90,00%
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ	506.119.230,80	477.426.870,83	310.706.920,70	418.572.320,70	82,70%	87,67%
63	180.000.000,00	0,00	0,00	0,00	0,00%	0,00%
ΣΥΝΟΛΑ	686.119.230,80	477.426.870,83	430.606.920,70	418.572.320,70	61,01%	87,67%

Πηγή: ΕΠΑΝΑΔ ΟΠΣ 31-12-2013

4.2 Αποτίμηση αποτελεσμάτων της πράξης «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής»

Σύμφωνα με τα δεδομένα του ανωτέρω Πίνακα 5, η χρηματοοικονομική πορεία υλοποίησης της Πράξης εμφανίζει μία διττή εικόνα:

- Ως προς τις εντάξεις, εμφανίζει σημαντική απόκλιση ως προς τον αρχικό σχεδιασμό, της του τάξης του 17,30%. Η εξειδίκευση του σχεδιασμού (Νομικές Δεσμεύσεις – ΝΟΔΕ) κινείται στο 94% (απόκλιση 6%).
- Ως προς την υλοποίηση, διατηρείται επίσης μια σημαντική απόκλιση της τάξης του 12,3%.

Ως αποτέλεσμα της παρέμβασης, ωφελήθηκαν κατ' έτος 17.450 γυναίκες, ενώ τα δύο τελευταία χρόνια (2012-2013) ωφελήθηκαν συνολικά 88.006 γυναίκες, από τις οποίες οι 47.881 για την περίοδο 2012-2013 και οι 40.125 για την περίοδο 2011-2012.

Ειδικότερα, ως «Ωφελούμενες» της Πράξης προσδιορίζονται:

- μητέρες βρεφών, νηπίων και παιδιών ή / και
- μητέρες νηπίων, παιδιών, εφήβων και ατόμων με Αναπηρία, οι οποίες επιθυμούν να εγγράψουν τα τέκνα τους σε Δομές παροχής φροντίδας και φιλοξενίας, ώστε να διευκολυνθούν να εναρμονίσουν τους απαιτητικούς και αντικρουόμενους ρόλους τους μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Η δράση απευθύνεται συγκεκριμένα σε γυναίκες των παραπάνω κατηγοριών, οι οποίες έχουν την ελληνική υπηκοότητα ή την υπηκοότητα κράτους - μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή είναι Ελληνίδες Ομογενείς ή αλλοδαπές από τρίτες χώρες και διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα. Οι μητέρες μπορούν να ανήκουν σε μια από τις παρακάτω κατηγορίες:

- Να εργάζονται στην Ελλάδα ως μισθωτές ή αυτοαπασχολούμενες ή αυτοαπασχολούμενες στον πρωτογενή τομέα. *Εξαιρούνται οι τακτικοί υπάλληλοι Δημοσίου, Ν.Π.Δ.Δ. και Ο.Τ.Α. (α' και β' βαθμού).*
- Να συμμετέχουν σε Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης (Ε.Π. Α.: Πρόγραμμα Νέων Θέσεων Εργασίας, Πρόγραμμα Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών, Πρόγραμμα Απόκτησης Εργασιακής Εμπειρίας - Stage, Πρόγραμμα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης).
- Να είναι άνεργες και να διαθέτουν δελτίο ανεργίας σε ισχύ και αντίγραφο βεβαίωσης εξατομικευμένης προσέγγισης από τις Υπηρεσίες του Ο.Α.Ε.Δ.

- ⇒ Να είναι άνεργες και να λαμβάνουν ή να έχουν λάβει τακτικό επίδομα ανεργίας από τον Ο.Α.Ε.Δ. οποιαδήποτε χρονική περίοδο κατά το διάστημα 21/06/2008 -21/06/2010.
- ⇒ Να είναι μητέρες παιδιών με Αναπηρία (Α.ΜΕ.Α), ανεξαρτήτως εργασιακής, κοινωνικοοικονομικής ή άλλης κατάστασης.

Εφόσον υιοθετηθεί η κατά την Π.Π. 2014-2020 «διττή» χρηματοδότηση της Δράσης από τους Θ.Σ. 8 (ΕΠΑΝΑΔ-ΕΔΙΜ 2014-2020) και τον Θ.Σ. 9 (13 ΠΕΠ 2014-2020), θα πρέπει τόσο οι Ομάδες-Στόχοι, όσο και τα κριτήρια επιλογής, να επαναπροσδιορισθούν κατάλληλα. Η κατανομή των ωφελούμενων γυναικών για τις περιόδους 2011-2012 και 2012-2013 ανά Περιφέρεια (και ανά «Κατηγορία Περιφερειών»), φαίνεται στον παρακάτω Πίνακα. Στο τέλος του Πίνακα αυτού, υπολογίζονται μέσα κόστη ανά ωφελούμενη και ανά τοποθέτηση. Γενικά, ανά 10 ωφελούμενες υλοποιήθηκαν 14 τοποθετήσεις παιδιών σε Δομές.

Πίνακας 6: Αριθμός Ωφελούμενων Γυναικών ανά Περιφέρεια 2011-2013

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ		2011-2012	% Περιφέρειας	2012-2013	% Περιφέρειας	Σύνολα	% Περιφέρειας
Λιγότερο Ανεπτυγμένες (LD)	Α.Μ. Θράκης	2.513	6,26%	3.632	7,59%	6.145	6,98%
	Κ. Μακεδονίας	13.112	32,68%	12.527	26,16%	25.639	29,13%
	Θεσσαλίας	2.944	7,34%	3.731	7,79%	6.675	7,58%
	Ηπείρου	1.520	3,79%	2.092	4,37%	3.612	4,10%
	Δυτ. Ελλάδα	1.781	4,44%	2.559	5,34%	4.340	4,93%
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ (LD)		21.870	54,50%	24.541	51,25%	46.411	52,74%
Σε Μετάβαση (TRANS)	Δ. Μακεδονίας	1.245	3,10%	1.484	3,10%	2.729	3,10%
	Ιονίων Νήσων	443	1,10%	653	1,36%	1.096	1,25%
	Στ. Ελλάδα	1.010	2,52%	405	0,85%	1.415	1,61%
	Πελοποννήσου	1.962	4,89%	2.767	5,78%	4.729	5,37%
	Β. Αιγαίου	490	1,22%	586	1,22%	1.076	1,22%
Κρήτης	3.505	8,74%	4.095	8,55%	7.600	8,64%	
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ (TRANS)		8.655	21,57%	9.990	20,86%	18.645	21,19%
Περισσότερο Ανεπτυγμένες (MD)	Αττικής	8.123	20,24%	12.882	26,90%	21.005	23,87%
	Νοτ. Αιγαίου	1.477	3,68%	468	0,98%	1.945	2,21%
ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ (MD)		9.600	23,93%	13.350	27,88%	22.950	26,08%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ		40.125	100,00%	47.881	100,00%	88.006	100,00%
Μέσο Κόστος ανά Ωφελούμενη		4.402 €		2.254 €			

Προγραμματικό Μέσο Κόστος ανά Τοποθέτηση	3.021 € (58.471 παιδιά)		1.287 € (83.832 παιδιά)			
Πραγματικό Μέσο Κόστος ανά Τοποθέτηση (χωρίς ΦΠΑ)			1.575 € (68.526 παιδιά)			

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΕΤΑΑ σε συνδυασμό με στοιχεία ΕΠΑΝΑΔ

Ενότητα 5: Η θέση και ο ρόλος των ελληνικών ΟΤΑ στην πολιτική κοινωνικής συνοχής της ΕΕ

5.1 Αξιολόγηση των δυσκολιών που καλούνται να υπερκεράσουν οι ΟΤΑ σχετικά με την αξιοποίηση των πόρων του ΕΣΠΑ

Οι βασικές διαπιστώσεις για το ρόλο των δήμων στην αξιοποίηση των κοινωνικών πόρων της Κοινοτικής πολιτικής συνοχής έχουν ως εξής:

1) Περιορισμένη συμμετοχή των Δήμων στον προγραμματισμό, σχεδιασμό και υλοποίηση των Ε.Π. της προγραμματικής περιόδου 2007-2013

Το πρόβλημα ανακύπτει από το γεγονός ότι οι δήμοι δεν συμμετείχαν στο σχεδιασμό, προγραμματισμό και εφαρμογή της Κοινοτικής πολιτικής συνοχής της περιόδου 2007-2013. Ο σχεδιασμός υλοποιήθηκε ουσιαστικά από το ΥΠΑΑΝ, με πολύ ισχυρή συμμετοχή των δήμων, κυρίως στη φάση της αρχικής διαβούλευσης. Οι δήμοι δεν συμμετείχαν, επίσης, στις Ομάδες Σχεδιασμού και Προγραμματισμού των Περιφερειών, στο σχεδιασμό των ΠΕΠ. Σημειώνεται, ότι πάνω από τα 2/3 των πόρων των Ο.Τ.Α αναλογούν στα τομεακά προγράμματα. Κατά την περίοδο 2007-2013 δεν υπήρξαν ειδικά ολοκληρωμένα προγράμματα για τις πόλεις. Επίσης, με εξαίρεση την Αθήνα, η οποία μόλις πρόσφατα απέκτησε Ενδιάμεσο Φορέα Διαχείρισης (ΕΦΔ) και τα προγράμματα που διαχειρίζεται μετά το 2011 η ΕΕΤΑΑ, οι δήμοι της χώρας δεν συμμετέχουν στη διαχείριση των επιχειρησιακών προγραμμάτων. (www.espa.gr)

2) Χρηματοδότηση κυρίως από τομεακά Ε.Π., αποσπασματική υλοποίηση δράσεων των τοπικών Ε.Π.

Το σύστημα των Ελληνικών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων δεν δεσμεύει πόρους για τους δήμους, με αποτέλεσμα την αποσπασματική υλοποίηση κοινωνικών και αναπτυξιακών παρεμβάσεων μέσω των τομεακών και, δευτερευόντως, μέσω των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων. Επίσης, δεν υφίσταται άμεση διασύνδεση των πολυετών Ε.Π. των ΟΤΑ με τα αντίστοιχα Ε.Π. της πολιτικής συνοχής. Κατά κανόνα, οι δήμοι «κυνηγούν» τις προκηρύξεις των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων, με αποτέλεσμα να καταθέτουν προτάσεις για έργα, όχι σύμφωνα με τις ιεραρχημένες ανάγκες τους, αλλά σύμφωνα με το σχεδιασμό και την υλοποίηση των Ε.Π. Επίσης, συχνά, λόγω των όρων και προδιαγραφών των

προκηρύξεων, καταθέτουν προτάσεις για έργα, δυσανάλογα με τις πραγματικές απαιτήσεις τους. (www.espa.gr)

3) Ανταγωνιστικές προτάσεις-αβέβαιο αποτέλεσμα-μη ανάληψη κόστους υποβολής προτάσεων

Οι δήμοι υποβάλλουν σχέδια για ανταγωνιστική χρηματοδότηση όπως όλοι οι άλλοι ωφελούμενοι, χωρίς διασφάλιση της χρηματοδότησης αυτής. Το γεγονός αυτό αποθαρρύνει τους δήμους να διαθέσουν τους περιορισμένους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους για την ωρίμανση των έργων και την εκπόνηση των αναγκαίων μελετών. Επίσης, συχνά αντιμετωπίζουν πρόβλημα διασφάλισης της ίδιας συμμετοχής, όπου αυτή απαιτείται. (www.espa.gr)

4) Οι Δήμοι της χώρας και ειδικά οι μικροί και μεσαίοι διαθέτουν περιορισμένους πόρους και στελεχικό δυναμικό για την προετοιμασία των προτάσεων και την ωρίμανση έργων

Λόγω του μικρού ή μεσαίου μεγέθους της συντριπτικής πλειοψηφίας των ελληνικών δήμων, δεν υπάρχουν επαρκή και ικανά στελέχη για την ωρίμανση σχεδίων προς υποβολή για χρηματοδότηση. Αυτό έχει συχνά ως αποτέλεσμα να διαθέτουν οι δήμοι τους περιορισμένους πόρους τους σε εξωτερικά γραφεία, αναλαμβάνοντας οικονομικούς κινδύνους, μιας και η έγκριση των σχεδίων αυτών δεν είναι διασφαλισμένη. Ορισμένοι μικροί δήμοι υποστηρίζονται στην προετοιμασία και υποβολή των προτάσεων, όπως και στη διαχείριση των έργων, από άλλους δήμους στο πλαίσιο διαδημοτικής συνεργασίας. Αυτό είναι σε βάρος τόσο των μικρών, όσο και των μεγάλων δήμων, μιας και προκαλείται διασπορά του ανθρώπινου δυναμικού, κόστος μετακινήσεων, συχνή απροθυμία εξυπηρέτησης των μικρών δήμων, ιεράρχηση των δραστηριοτήτων υπέρ των μεγάλων δήμων κ.α. (www.espa.gr)

5) Προβλήματα οργάνωσης και συνεργασίας των δομών των δήμων και έλλειψη κατάλληλων στελεχών ακόμη και στους μεγάλους δήμους

Καταρχάς διαπιστώνεται, ότι σε κανέναν δήμο δεν υπάρχει μία μόνον υπηρεσία που να ασχολείται με το σχεδιασμό, προγραμματισμό και υλοποίηση των πράξεων. Αντιθέτως, υπάρχει εμπλοκή πάρα πολλών υπηρεσιών όπως Τεχνικές Υπηρεσίες (αρμόδιες για έργα κοινωνικών υποδομών), Νομική Υπηρεσία, Διεύθυνση Υποστήριξης Πολιτικών Οργάνων, Αυτοτελές Τμήμα Υποστήριξης Δημάρχου,

Διεύθυνση Οικονομικής και Ταμειακής Διαχείρισης, Τμήμα Προϋπολογισμού και Οικονομικής Πληροφόρησης, Τμήμα Λογιστηρίου, Τμήμα Προκηρύξεων και Προμηθειών, Τμήμα Ελέγχου Πιστοποίησης Δαπανών, Τμήμα Ταμείου Λοιπές Υπηρεσίες καθώς και οι αρμόδιοι αιρετοί. (www.espa.gr)

Δεν υπάρχει κάποιος πρότυπος ή εσωτερικός κανονισμός (άτυπος ή θεσμοθετημένος), με βάση τον οποίο να συνεργάζονται οι υπηρεσίες, ούτε διάγραμμα ροής των επιβαλλόμενων ενεργειών ανάλογα με τη φύση του έργου. Ιδιαίτερα στο θέμα του χρόνου, θα ήταν χρήσιμο να υπήρχε κάποια ειδική σήμανση στις ενέργειες (π.χ. έγγραφα) που αφορούν σε συγχρηματοδοτούμενα έργα έτσι ώστε να δίνεται κάποια προτεραιότητα (π.χ. στην ενταλματοποίηση). (www.espa.gr)

6) Πολύπλοκο, γραφειοκρατικό και χρονοβόρο πλαίσιο διαχείρισης

Ως ιδιαίτερα γραφειοκρατική και χρονοβόρα κρίνεται η ύπαρξη πολλών ενδιάμεσων σταδίων στην υλοποίηση ενός προγράμματος (π.χ. διαγωνιστικές και οικονομικές διαδικασίες). Επίσης, καθυστερήσεις προκαλούνται από πρόσθετες διαδικασίες όπως π.χ. οι έλεγχοι και οι εγκρίσεις από άλλους φορείς (π.χ. Αποκεντρωμένη Διοίκηση, Ελεγκτικό Συνέδριο κ.α.). Οι πολλαπλοί ελεγκτικοί μηχανισμοί, έκαστος με διαφορετικές απαιτήσεις, προκαλούν πρόσθετη γραφειοκρατία, διαχειριστικό κόστος και αβεβαιότητες. Πρόβλημα προκύπτει και από την έλλειψη οδηγιών ή προτυποποίησης διαδικασιών, που κατά τρόπο εύχρηστο θα αξιοποιείται από υπηρεσίες των Δήμων. (www.espa.gr)

7) Οικονομικά, διοικητικά και γραφειοκρατικά εμπόδια στην ωρίμανση έργων

Η ωρίμανση των έργων είναι καθοριστικής σημασίας για την αξιοποίηση των πόρων του ΕΣΠΑ. Η ωρίμανση όμως προϋποθέτει την ύπαρξη ανθρώπινων και οικονομικών πόρων για τη χρηματοδότηση των αναγκαίως ενεργειών (π.χ. απαλλοτριώσεων ή αγορά ακινήτων εάν χρειαστεί, εκπόνηση μελετών, έκδοση αδειών, προετοιμασία τεχνικών δελτίων, λήψη αποφάσεων κ.α.). Η ωρίμανση των έργων μπορεί να συμπεριλαμβάνει και άλλες ενέργειες όπως έρευνες και μελέτες, εύρεση εταίρων, διασφάλιση πιστώσεων, διασφάλιση χώρων για υλοποίηση των πράξεων κ.α. Σε όλους τους δήμους και ιδιαίτερα στους μικρούς, διαπιστώνεται πρόβλημα ωρίμανσης των έργων. (www.espa.gr)

5.2 Ανάλυση SWOT (πλεονεκτήματα / μειονεκτήματα) από την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων έργων κοινωνικού χαρακτήρα

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ-ΠΛΕΟΕΚΤΗΜΑΤΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ – ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ
<p>Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και το εύρος των αρμοδιοτήτων των ΟΤΑ</p> <p>Η Προώθηση της Ισότητας των φύλων</p> <p>Η Υποστήριξη Ατόμων Ευπαθών Κοινωνικά Ομάδων</p> <p>Η αποδοχή από την τοπική κοινωνία</p> <p>Η ύπαρξη παγιωμένων πολυθεματικών κοινωνικών δομών</p> <p>Η διαχείριση των προγραμμάτων από την ΕΕΤΑΑ και η υψηλή απορρόφηση πόρων του ΕΚΤ</p> <p>Η κοινωνική παρέμβαση της ΚΕΔΕ</p> <p>Το ενδιαφέρον των αιρετών για κοινωνικά ζητήματα</p> <p>Η δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής παρέμβασης</p>	<p>Αδυναμία κάλυψης όλων των κοινωνικών αναγκών και αιτημάτων</p> <p>Η αδυναμία κάλυψης της κατάρτισης του προσωπικού</p> <p>Η υλικοτεχνική υποδομή</p> <p>Η έλλειψη κεφαλαίου γνώσης για την απασχόληση και την ανάπτυξη σε περιφερειακό επίπεδο</p> <p>Το χρόνιο πρόβλημα της χρηματοδότησης</p> <p>Προβλήματα οργάνωσης, συντονισμού και προγραμματισμού της κοινωνικής πολιτικής</p> <p>Προβλήματα στελέχωσης και υποδομών</p> <p>Προβλήματα βιωσιμότητας και αβεβαιότητας σχετικά με τη συνέχιση ορισμένων δομών</p> <p>Προβλήματα στο σχεδιασμό και προγραμματισμό κοινωνικών προγραμμάτων του ΕΣΠΑ</p>
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ -ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ –ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ
<p>Οι πόροι και δράσεις του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020</p> <p>Η μεταρρύθμιση της κοινωνικής πολιτικής των ΟΤΑ στο πλαίσιο του Οδικού Χάρτη</p> <p>Τα νέα Επιχειρησιακά Προγράμματα των ΟΤΑ</p> <p>Η ενεργοποίηση και η συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών</p> <p>Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας</p>	<p>Η συνέχιση της ύφεσης και των κοινωνικών της επιπτώσεων</p> <p>Η Έλλειψη Ολοκληρωμένης Στρατηγικής</p> <p>Η χειροτέρευση των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης</p> <p>Η περαιτέρω επιδείνωση των δημογραφικών δεικτών</p> <p>Η αύξηση του κοινωνικού αποκλεισμού και διαχωρισμού</p>

Αναλυτικότερα:

ΙΣΧΥΡΑ ΣΗΜΕΙΑ-ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και το εύρος των αρμοδιοτήτων των ΟΤΑ

Όπως ήδη αναφέρθηκε παραπάνω, κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, υπό την επίδραση της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ και στο πλαίσιο της συνολικής αποκέντρωσης του ελληνικού κράτους, μεταφέρθηκε, έστω σταδιακά και αποσπασματικά, ένας μεγάλος αριθμός αρμοδιοτήτων στο πεδίο της κοινωνικής πρόνοιας και αλληλεγγύης. Σήμερα, το θεσμικό πλαίσιο για την άσκηση περιφερειακής και τοπικής κοινωνικής πολιτικής, παρά τα όποια κενά που μπορεί να εμφανίζει, έχει προσαρμοστεί στα πρότυπα των αποκετρωμένων κοινωνικών συστημάτων άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Οι ελληνικοί δήμοι διαθέτουν αρμοδιότητες στα περισσότερα πεδία της κοινωνικής πολιτικής, γεγονός που τους επέτρεψε να δημιουργήσουν ένα ευρύτατο πλέγμα κοινωνικών δράσεων. (www.espa.gr), (www.epdm.gr)

Η ύπαρξη παγιωμένων πολυθεματικών κοινωνικών δομών

Η καταγραφή των κοινωνικών δομών των ΟΤΑ της χώρας μας, κατέδειξε ότι οι δήμοι της χώρας διαθέτουν έναν πολύ μεγάλο αριθμό τυπικών και άτυπων δομών κοινωνικής δράσης σε όλα τα σημαντικά πεδία, όπως της φροντίδας παιδιών, ηλικιωμένων και ΑΜΕΑ, της αντιμετώπισης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, της στήριξης της απασχόλησης, της συμβουλευτικής, ειδικά για την αντιμετώπιση της μαστιγας των ναρκωτικών, κ.α. Οι περισσότερες εξ αυτών των δομών λειτουργούν εδώ και δεκαετίες, με έμπειρο και ικανό στελεχικό δυναμικό, αποτελεσματικό και ευέλικτο να ανταποκριθεί στις προκλήσεις. (www.espa.gr), (www.epdm.gr)

Προώθηση της Ισότητας των φύλων.

Η λειτουργία των δομών κοινωνικής φροντίδας συμβάλει στην προώθηση της ισότητας των φύλων, παρέχοντας την δυνατότητα ενεργούς συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα η συνεχής αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας για την απασχόληση, ιδίως μέσω της ενθάρρυνσης των μεγαλύτερης ηλικίας γυναικών να παρατείνουν τον επαγγελματικό τους βίο και της διευκόλυνσης

της συμμετοχής μητέρων με μικρά παιδιά. Επιπλέον, είναι σημαντική μέσω των Κατευθυντήριων Γραμμών της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση η προώθηση ευνοϊκότερων συνθηκών για την ένταξη, την επανένταξη και την παραμονή των γυναικών στην αγορά εργασίας με ειδικές πολιτικές συμφιλίωσης. Παραδείγματα αυτών των πολιτικών συμφιλίωσης αποτελούν η δέουσα παροχή ποιοτικών υπηρεσιών φροντίδας για παιδιά και άλλα προστατευόμενα άτομα (π.χ ηλικιωμένοι), η πρόσβαση σε αυτές, καθώς και η ίση κατανομή των ευθυνών φροντίδας του νοικοκυριού και των προστατευόμενων ατόμων. Από αυτή την άποψη, ιδιαίτερη είναι η σημασία του στόχου που έχει τεθεί στην Βαρκελώνη για την παροχή βρεφονηπιακής μέριμνας. (www.espa.gr), (www.epdm.gr)

Υποστήριξη Ατόμων Ευπαθών Κοινωνικά Ομάδων.

Η λειτουργία των δομών κοινωνικής φροντίδας συνεισφέρει σε μεγάλο βαθμό στην υποστήριξη ειδικών ευπαθών κοινωνικά ομάδων του πληθυσμού. Η υποστήριξη που παρέχεται σε ηλικιωμένα άτομα (με ή χωρίς δυνατότητα αυτοεξυπηρέτησης), σε μητέρες για την φύλαξη των παιδιών τους, αλλά και σε άτομα με ειδικές ανάγκες αποτελούν στοιχείο που αναδεικνύει την χρησιμότητα των δομών, αλλά και την συνεισφορά τους στην κοινωνική συνοχή. Ειδικότερα οι δομές Μέριμνας προσφέρουν νοσηλευτική φροντίδα στο σπίτι, αλλά και κάθε άλλη υποστηρικτική υπηρεσία σε άρρωστα άτομα που υποφέρουν από τις αναπηρίες που συνδέονται με το γήρας. Παράλληλα, συμβάλλουν στην παραμονή των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρίες στο οικείο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον, την διατήρηση της συνοχής της οικογένειάς τους, την αποφυγή χρήσης ιδρυματικής φροντίδας ή καταστάσεων κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και στην εξασφάλιση αξιοπρεπούς και υγιούς διαβίωσης και βελτίωσης της ποιότητας ζωής τους. Μέσω των συγκεκριμένων προγραμμάτων παρέχεται οργανωμένη και συστηματική πρωτοβάθμια κοινωνική φροντίδα, από ειδικούς επιστήμονες και καταρτισμένα στελέχη, σε μη αυτοεξυπηρετούμενους πολίτες, ηλικιωμένους, με προτεραιότητα σε αυτούς που διαβιούν μόνοι τους και το εισόδημά τους δεν τους επιτρέπει να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες εξυπηρέτησης, ώστε να διευκολυνθεί η καθημερινή τους ζωή και μέσω της ενδυνάμωσης να αποκτήσουν τη μέγιστη δυνατή αυτονομία και την κοινωνική ευημερία. (www.espa.gr), (www.epdm.gr), (www.ygeia-pronoia.gr)

Αποδοχή από την Τοπική Κοινωνία.

Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός της αποδοχής του ρόλου των δομών κοινωνικής φροντίδας από τις τοπικές κοινωνίες. Τόσο οι πολίτες, όσο και οι οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς έχουν αποδεχθεί τη σημαντικότητα των δομών, είτε ως φορέων στήριξης της κοινωνικής συνοχής, είτε ως φορείς ενίσχυσης της απασχόλησης (δημιουργία θέσεων εργασίας, απελευθέρωση γυναικών για ένταξη / επανένταξη στην αγορά εργασίας, κλπ). Η συνεχής αύξηση των αιτήσεων σε ετήσια βάση ουσιαστικά ενισχύει / επιβεβαιώνει την αποδοχή του ρόλου των δομών σε τοπικό επίπεδο. Ειδικότερα παρατηρώντας τις αιτήσεις ανά κατηγορία δομής εμφανίζεται ότι οι δομές που παρουσιάζουν την μεγαλύτερη ζήτηση για παροχή υπηρεσιών είναι των βρεφικών και βρεφονηπιακών σταθμών. (www.espa.gr), (www.epdm.gr)

Η διαχείριση των προγραμμάτων από την ΕΕΤΑΑ και η υψηλή απορρόφηση πόρων του ΕΚΤ.

Η Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ Α.Ε.), πέραν της συνολικής τεχνικής, διοικητικής, εκπαιδευτικής και επιστημονικής υποστήριξης των ΟΤΑ της χώρας, έχει οριστεί και ως Δικαιούχος και Ενδιάμεσος Φορέας Διαχείρισης για δράσεις του ΕΣΠΑ και του ΕΠ «Αλέξανδρος Μπαλαταζής» και, αντίστοιχα, έχει πιστοποιηθεί για τη διαχειριστική επάρκειά της.

Στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, η ΕΕΤΑΑ είναι ο εθνικός συντονιστής δικαιούχος, στο πλαίσιο του Ε.Π. ΑΝΑΔ για τις «Δράσεις εναρμόνισης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής» και για τη «Δράση Βοήθεια στο Σπίτι», παρέχοντας με τον τρόπο αυτό σημαντική υποστήριξη στον τομέα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών που προσφέρονται από τους Δήμους στις τοπικές κοινωνίες και τις ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Επιπρόσθετα, η ΕΕΤΑΑ, στο πλαίσιο της ΕΥΕ/ ΓΠΦ και με την ιδιότητα του Συντονιστή Δικαιούχου, έχει την ευθύνη υποστήριξης 44 Δήμων στην δημιουργία και λειτουργία 19 δομών φιλοξενίας και 25 κέντρων συμβουλευτικής για γυναίκες που αντιμετωπίζουν προβλήματα ενδο-οικογενειακής βίας ή trafficking. Για την αποτελεσματική υλοποίηση και ολοκλήρωση της συγκεκριμένης δράσης η ΕΕΤΑΑ βρίσκεται σε στενή συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας του ΥΠΕΣ. (www.espa.gr), (www.epdm.gr), (www.ypes.gr), (www.ygeia-pronoia.gr).

Συνολικά, η αποκέντρωση της διαχείρισης των κοινωνικών προγραμμάτων συνέβαλε καθοριστικά στην απορροφητικότητα των διαθέσιμων πόρων, καθώς και στη συμμετοχή και των ΟΤΑ με περιορισμένες δυνατότητες σχεδιασμού και προγραμματισμού. (www.espa.gr)

Η κοινωνική παρέμβαση της ΚΕΔΕ

Η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ) αποτελεί τον κατ' εξοχήν φορέα συντονισμού της δράσης των δήμων της χώρας, δρώντας συγχρόνως ως εταίρος, αλλά και ως ομάδα πίεσης της κεντρικής κυβέρνησης. Παράλληλα, έχει αναπτύξει ένα ευρύτατο πλαίσιο δράσεων για την υποστήριξη της λειτουργίας των ΟΤΑ και της παραγόμενης τοπικής πολιτικής. Για την προώθηση της τοπικής κοινωνικής πολιτικής, λειτουργεί η Επιτροπή Κοινωνικής Πολιτικής, Αλληλεγγύης και Απασχόλησης, η οποία ασχολείται με την καταγραφή και αξιολόγηση των τοπικών κοινωνικών προβλημάτων, με τη διατύπωση προτάσεων για την αναβάθμιση της τοπικής κοινωνικής πολιτικής, με την ανάδειξη των προβλημάτων των κοινωνικών δομών των ΟΤΑ, με κατάθεση προτάσεων στην κεντρική κυβέρνηση για θεσμικά, χρηματοδοτικά κ.α. ζητήματα, με τη συμμετοχή σε διαδικασίες διαβούλευσης κ.α. Συνολικά, η ΚΕΔΕ και η αρμόδια Επιτροπή Κοινωνικής Πολιτικής, Αλληλεγγύης και Απασχόλησης έχουν να επιδείξουν ένα σημαντικό έργο στην προώθηση των τοπικών κοινωνικών υποθέσεων και στην αποκέντρωση αρμοδιοτήτων και πόρων από το κεντρικό κράτος στην τοπική αυτοδιοίκηση. (www.kedke.gr)

Το ενδιαφέρον των αιρετών για κοινωνικά ζητήματα

Σχεδόν όλοι οι δήμοι της χώρας διαθέτουν αντιδήμαρχο για τις τοπικές κοινωνικές υποθέσεις, ο οποίος προϊστάται και συντονίζει τη δράση των κοινωνικών υπηρεσιών και των κοινωνικών δομών. Τα τοπικά κοινωνικά ζητήματα βρίσκονται σταθερά ψηλά στην ατζέντα όλων των υποψηφίων συνδυασμών σε δημοτικές εκλογές, ενώ θέματα της τοπικής κοινωνικής πολιτικής και δράσης βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη, σχεδόν, κάθε συνεδρίασης των δημοτικών συμβουλίων των ελληνικών ΟΤΑ. Αυτό, δείχνει ότι ο σύγχρονος ελληνικός δήμος έχει αναγορεύσει τα τοπικά κοινωνικά προβλήματα σε έναν από τους βασικούς πυλώνες της τοπικής πολιτικής και δράσης. (www.kedke.gr)

Η δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής παρέμβασης

Σε τοπικό επίπεδο, για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων δεν ενεργοποιούνται μόνον οι δήμοι και οι κοινωνικές δομές τους. Διαχρονικά, έχει αναπτυχθεί ένας μεγάλος αριθμός φορέων και ομάδων δράσεις όπως η εκκλησία, φιλανθρωπικοί οργανισμοί, σύλλογοι, ΜΚΟ, κοινωνικές επιχειρήσεις, πολιτικές ενώσεις, ομάδες εθελοντών, μεμονωμένοι χορηγοί κ.α. Πολύ συχνά, η δράση όλων αυτών των κοινωνικά δρώντων συντονίζεται από τους δήμους της χώρας, αυξάνοντας έτσι την ένταση και έκταση της κοινωνικής παρέμβασης. Οι κοινωνικές δομές των ΟΤΑ, η συνεργασία αυτών με τους άλλους φορείς τοπικής κοινωνικής παρέμβασης και η δράση ενεργών πολιτών έχουν δημιουργήσει στις ελληνικές πόλεις ένα τοπικό κοινωνικό κεφάλαιο, ικανό στην αντιμετώπιση πολλών τοπικών κοινωνικών προβλημάτων. (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ-ΜΕΙΟΚΤΗΜΑΤΑ

Αδυναμία κάλυψης όλων των κοινωνικών αναγκών και αιτημάτων

Όπως δείχνουν τα σχετικά στοιχεία, η ζήτηση για κοινωνικές υπηρεσίες και παροχές από τους ΟΤΑ είναι δυσανάλογα μεγαλύτερη από τις δυνατότητες των δομών των δήμων να ανταποκριθούν πλήρως σε αυτές. Αυτό ισχύει για παράδειγμα για τους παιδικούς σταθμούς, όπου οι αιτήσεις είναι κατά πολύ περισσότερες της φέρουσας ικανότητας των υφιστάμενων σταθμών. Λόγω της κρίσης, δημιουργήθηκαν νέες ανάγκες όπως η στέγαση, η ηλεκτροδότηση απόρων, τα συσσίτια, η κοινωφελής εργασία κ.α. Με τις υφιστάμενες δομές και τους διαθέσιμους πόρους είναι αδύνατο οι ΟΤΑ να καλύψουν το σύνολο της ζήτησης για πρόνοια και αρωγή. (www.eetaa.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

Το χρόνιο πρόβλημα της χρηματοδότησης

Η τοπική αυτοδιοίκηση στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της έχει οργανώσει ένα εκτεταμένο δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών που στηρίζεται σε δαπανηρές δομές και υποδομές, ορισμένες από τις οποίες δημιουργήθηκαν με Κοινοτική χρηματοδότηση και συνεχίζουν να λειτουργούν ή καλούνται να συνεχίσουν με εθνική χρηματοδότηση. Γενικά, η κοινωνική πολιτική των δήμων στηρίζεται σε πόρους των ΚΑΠ, συχνά σε βάρος άλλων δράσεων, και στους πόρους του ΕΚΤ, όπου μετά την ανάληψη της διαχείρισης προγραμμάτων από την ΕΕΤΑΑ αυξήθηκε η απορρόφησή

τους από τους Δήμους. Λόγω των αυξημένων αναγκών και των μεγάλων βαρών που ανέλαβε η τοπική αυτοδιοίκηση θα πρέπει αφενός να υπάρξει απόλυτος εξορθολογισμός των δαπανών και αφετέρου να αναζητηθούν νέοι πόροι. (www.eetaa.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

Ανυπαρξία Εκπαίδευσης προσωπικού.

Ως μια εκ των βασικών αδυναμιών της λειτουργίας των δομών αναδεικνύεται η ανυπαρξία εκπαίδευσης / κατάρτισης του στελεχιακού δυναμικού τους. Η υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης / κατάρτισης σε νέες τεχνολογίες, θέματα ψυχολογίας / παιδικοψυχολογίας, υποστήριξης ευπαθών κοινωνικών ομάδων, επαγγελματικού προσανατολισμού, κλπ, θα συνέβαλε τα μέγιστα στην βελτίωση του λειτουργίας των δομών. Σημειώνεται ότι σε ετήσια βάση οι ανάγκες αυξάνονται σημαντικά (εγγεγραμμένοι > δυναμικότητα, αύξηση αιτήσεων), γεγονός που απαιτεί στελέχη που θα διαθέτουν επαρκείς και επικαιροποιημένες γνώσεις, με στόχο την βελτιστοποίηση του επιπέδου εξυπηρέτησης των ωφελουμένων. (www.eetaa.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

Προβλήματα στην Υλικοτεχνική Υποδομή

Το μεγαλύτερο κομμάτι των δομών κοινωνικής φροντίδας αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα αναφορικά με την υλικοτεχνική υποδομή, τα οποία και δυσχεραίνουν τις διαδικασίες υλοποίησης του έργου τους. Τα προβλήματα εστιάζονται στην έλλειψη εξοπλισμού (π.χ πληροφορικής), την ανυπαρξία μεταφορικού μέσου για τις απαιτούμενες μετακινήσεις, καθώς (σε λίγες σχετικά περιπτώσεις) στην μη ικανοποιητική κτιριακή υποδομή. (www.eetaa.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

Η έλλειψη κεφαλαίου γνώσης για την απασχόληση και την ανάπτυξη σε περιφερειακό επίπεδο

Σημειώνεται η απουσία ενός κέντρου τεκμηρίωσης των δεδομένων της περιφερειακής ανάπτυξης που θα συνεργάζεται άμεσα με τους ερευνητικούς, παραγωγικούς και κρατικούς φορείς, ώστε να ενισχύσει το επίπεδο σχεδιασμού αλλά και αυτά της αξιολόγησης και της παρακολούθησης των επιπτώσεων της λειτουργία των δομών κοινωνικής φροντίδας. Τα οποία δεδομένα και η αποσπασματική παρακολούθηση γίνεται σε επίπεδο δεικτών απόδοσης με βάση τις επιδόσεις σε ποσοτικό επίπεδο υλοποίησης και τις χρηματοροές απορρόφησης των κοινοτικών και εθνικών πόρων.

Έτσι, απουσιάζει το κριτήριο της ποιότητας και η τεκμηρίωση με βάση τις συνεχείς και μεταβαλλόμενες συνθήκες τόσο του ευρύτερου περιφερειακού όσο και του εθνικού και του διεθνούς περιβάλλοντος. Το ως άνω στοιχείο αποδυναμώνει την λειτουργία των δομών, δεδομένου ότι τα όποια αποτελέσματα τους δεν αναδεικνύονται. (www.eetaa.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

Προβλήματα οργάνωσης, συντονισμού και προγραμματισμού της κοινωνικής πολιτικής
Στην εν λόγω ενότητα προβλημάτων συμπεριλαμβάνονται:

- Η άνιση χωρική κατανομή κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών στα όρια πολλών Δήμων.
- Η ελλιπής υποδομή καταγραφής και παρακολούθησης των τοπικών κοινωνικών αναγκών.
- Η αποσπασματικότητα των δράσεων μεμονωμένων φορέων, συλλόγων και ομάδων σε τοπικό επίπεδο και έλλειψη κοινής δράσης και συμμετοχής. Οι παρεμβάσεις που υλοποιούνται, κυρίως, μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων, συνήθως δεν βασίζονται σε κάποιο κεντρικό ή τοπικό σχεδιασμό.
- Η ασαφής διάκριση μεταξύ των οργάνων που σχεδιάζουν – σε όποιο βαθμό – την κοινωνική πολιτική και των οργάνων που την υλοποιούν, που έχει ως αποτέλεσμα την αλληλοεπικάλυψη στην παροχή υπηρεσιών και την έλλειψη συντονισμού των παρεμβάσεων.
- Η ασάφεια που επικρατεί στην κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ της κεντρικής διοίκησης, περιλαμβανομένων των αποκεντρωμένων υπηρεσιών της, των περιφερειών και των δήμων, ασάφεια που διαπιστώθηκε έντονα από την πρώτη φάση εφαρμογής του «Καλλικράτη».
- Απουσία ολοκληρωμένης προσέγγισης περιφερειακού και τοπικού σχεδιασμού και εφαρμογής κοινωνικών πολιτικών, καθώς και ελλιπής ανάπτυξη της κοινωνικής εταιρικότητας. (www.eetaa.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

Προβλήματα στελέχωσης και υποδομών

Η ενότητα αυτή αναφέρεται σε προβλήματα όπως:

- Έλλειψη επαρκούς προσωπικού, ιδιαίτερα επιστημονικού και εξειδικευμένου, το οποίο μειώθηκε σε μεγάλο βαθμό, λόγω της μη ανανέωσης των συμβάσεων ορισμένου χρόνου και έργου, της απαγόρευσης των προσλήψεων και της συνταξιοδότησης εργαζομένων που συμπλήρωναν τις σχετικές προϋποθέσεις, καθώς

και των ελλείψεων σε διευθυντικά στελέχη, τα οποία θα αναλάμβαναν τον σχεδιασμό της άσκησης κοινωνικής πολιτικής.

- Μη συστηματική άσκηση πολιτικής επιμόρφωσης και εξειδίκευσης του προσωπικού.
- Έλλειψη επαρκούς τεχνικού εξοπλισμού.
- Έλλειψη κτιριακών υποδομών. (www.eetaa.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

Προβλήματα βιωσιμότητας και αβεβαιότητας σχετικά με τη συνέχιση ορισμένων δομών
Πολλές κοινωνικές δομές των δήμων αντιμετωπίζουν προβλήματα βιωσιμότητας και συνέχισης της δράσης τους λόγω των οικονομικών προβλημάτων. Από τη μια αυξήθηκε η ζήτηση για κοινωνικές παροχές, από την άλλη μειώθηκαν σημαντικά οι πόροι της ΚΑΠ, λόγω της ύφεσης και της δημοσιονομικής προσαρμογής. Επίσης, μειώθηκαν δραματικά οι πόροι της ΣΑΤΑ και του ΠΔΕ για επενδύσεις επέκτασης, βελτίωσης ή δημιουργίας νέων κοινωνικών υποδομών. Συγχρόνως, λόγω της ανεργίας, της φτώχειας και της μείωσης των εισοδημάτων, έχουν περιοριστεί σημαντικά και οι δυνατότητες άντλησης ανταποδοτικών πληρωμών. Τέλος, λόγω των αλλαγών της στόχευσης και των προτεραιοτήτων του ΕΚΤ σε κάθε προγραμματική περίοδο της πολιτικής συνοχής της ΕΕ, ορισμένες δομές δεν είναι πλέον επιλέξιμες (π.χ. Βοήθεια στο Σπίτι), με αποτέλεσμα των βάρους αυτών να το αναλαμβάνουν τα αρμόδια υπουργεία ή ίδιοι οι ΟΤΑ. Το γεγονός αυτό ασφαλώς και θέτει εν αμφιβόλω τη συνέχιση λειτουργίας παγιωμένων δομών και να θέτει σε κίνδυνο όχι μόνον την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών, αλλά να προκαλεί και πρόσθετη τοπική ανεργία. (www.eetaa.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

Προβλήματα στο σχεδιασμό και προγραμματισμό κοινωνικών προγραμμάτων του ΕΣΠΑ

Από την ανάλυση σε προηγούμενη ενότητα της παρούσας μελέτης διαπιστώθηκαν οι κάτωθι αδυναμίες:

- Περιορισμένη συμμετοχή των Δήμων στον προγραμματισμό, σχεδιασμό και υλοποίηση των Ε.Π.
- Χρηματοδότηση κυρίως από τομεακά Ε.Π., αποσπασματική υλοποίηση δράσεων των τοπικών Ε.Π.

- Ανταγωνιστικές προτάσεις-αβέβαιο αποτέλεσμα-μη ανάληψη κόστους υποβολής προτάσεων
- Οι Δήμοι της χώρας και ειδικά οι μικροί και μεσαίοι διαθέτουν περιορισμένους πόρους και στελεχικό δυναμικό για την προετοιμασία των προτάσεων και την ωρίμανση έργων
- Προβλήματα οργάνωσης και συνεργασίας των δομών των δήμων και έλλειψη κατάλληλων στελεχών ακόμη και στους μεγάλους δήμους
- Πολύπλοκο, γραφειοκρατικό και χρονοβόρο πλαίσιο διαχείρισης
- Οικονομικά, διοικητικά και γραφειοκρατικά εμπόδια στην ωρίμανση έργων (www.eetaa.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ-ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Οι πόροι και δράσεις του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020

Κατά τη νέα προγραμματική περίοδο, διατίθενται στην Ελλάδα από το ΕΚΤ περ. 4 δις ευρώ. Εξ αυτών περ. 2 δις θα διατεθούν μέσω του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», ενώ περ. 900 εκ ευρώ θα τα διαχειριστούν οι Περιφέρειες μέσω των 13 ΠΕΠ. Επίσης, ορισμένες κοινωνικές υποδομές και δράσεις θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ, κυρίως υποδομές και επενδύσεις. Το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» αναλαμβάνει κυρίως την υλοποίηση του Θεματικού Στόχου 8 «Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων», ενώ οι περιφέρειες την υλοποίηση του Θεματικού Στόχου 9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης», καθώς και επενδύσεις μέσω του ΕΤΠΑ του ΘΣ 10 «Επένδυση στην εκπαίδευση και κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και στη δια βίου Μάθηση(www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr)

Οι επενδυτικές προτεραιότητες του Θεματικού Στόχου 9 που αναλαμβάνουν να υλοποιήσουν οι Περιφέρειες μέσω των ΠΕΠ και έχουν ως βασικούς δικαιούχους τους δήμους είναι:

α) Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, στη μείωση των ανισοτήτων όσον

αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα (ΕΤΠΑ)

β) Παροχή στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών (ΕΤΠΑ)

γ) Παροχή στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις (ΕΤΠΑ)

δ) Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (ΕΤΠΑ)

i) Ενεργός ένταξη, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας (ΕΚΤ)

ii) Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομ (ΕΚΤ)

iii) Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών (ΕΚΤ)

9iv) Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος

9v) Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση

9vi) Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων

Συμπερασματικά, η νέα αρχιτεκτονική του ΕΣΠΑ 2014-2020 προσφέρει στους δήμους της χώρας σημαντικές ευκαιρίες για την ενίσχυση της κοινωνικής τους δράσης. (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr)

Η μεταρρύθμιση της κοινωνικής πολιτικής των ΟΤΑ στο πλαίσιο του Οδικού Χάρτη

Ευκαιρίες παρουσιάζονται από την εξυγίανση των ΟΤΑ, από τις νέες διαρθρωτικές αλλαγές, από τις νέες μεταρρυθμίσεις όπως η συνολική διοικητική μεταρρύθμιση, η προώθηση των μεταρρυθμίσεων των ΟΤΑ μέσω της εφαρμογής του Οδικού Χάρτη και της Β΄ φάσης του προγράμματος «Καλλικράτης», κ.α. (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr), (www.eetaa.gr).

Ειδικότερα, ο Οδικός Χάρτης για τη Μεταρρύθμιση των ΟΤΑ (ΥΠΕΣ-ΚΕΔΕ-ΕΝΠΕ), στο πλαίσιο της Προτεραιότητας 1.3 «Κοινωνική Πολιτική – Ενίσχυση της

αποτελεσματικότητας των δήμων και περιφερειών σχετικά με τη διοίκηση και τα προγράμματα του κοινωνικού τομέα» του Πυλώνα 1 «Μεταβίβαση Νέων Προτεραιοτήτων και Άσκηση των Υφισταμένων» έχει καταλήξει σε μια σειρά δράσεων βελτίωσης της εφαρμοζόμενης κοινωνικής πολιτικής των ΟΤΑ σε θεσμικό, οργανωσιακό/διοικητικό και διαχειριστικό/επιχειρησιακό επίπεδο. Η υλοποίηση των προτεινόμενων μεταρρυθμίσεων είναι βέβαιο ότι θα βελτιώσει την ασκούμενη τοπική κοινωνική πολιτική. (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

Τα νέα Επιχειρησιακά Προγράμματα των ΟΤΑ

Η νέα δημοτική 5ετής δημοτική περιόδος, η έναρξη της νέας γενιάς επιχειρησιακών προγραμμάτων των ΟΤΑ (2015-2019), η οποία συμπίπτει με την έναρξη της εφαρμογής των νέων Ε.Π. της πολιτικής συνοχής 2014-2020, προσφέρει στους δήμους μια ευκαιρία για έναν αποτελεσματικό σχεδιασμό και προγραμματισμό και των κοινωνικών τους στόχων και δράσεων. Το ζητούμενο είναι τα νέα Ε.Π. των δήμων να εναρμονιστούν με τα Ε.Π. του νέου ΕΣΠΑ. Με δεδομένο ότι οι δήμοι είναι οι βασικοί δικαιούχοι των επενδυτικών προτεραιοτήτων του θεματικού στόχου 9, καλούνται να εκπονήσουν τις κατάλληλες τοπικές κοινωνικές πολιτικές και δράσεις, ώστε να είναι σε θέση να απορροφήσουν αποτελεσματικά τους σχετικούς πόρους. Οι ΟΤΑ θα αυξήσουν την απορρόφηση πόρων, εφόσον προβούν σε προσαρμογή των δομών και πολιτικών τους στις νέες αρχές, τους κανόνες, τους όρους, τις προϋποθέσεις και κατευθύνσεις της νέας πολιτικής συνοχής και προχωρήσουν στην εκπόνηση τοπικής στρατηγικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη, ώστε να αξιοποιηθούν τα νέα χωρικά εργαλεία (π.χ. τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων, ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις και βιώσιμη αστική ανάπτυξη). Σημειώνεται, ότι λόγω της οικονομικής δυσπραγίας, η διεκδίκηση των πόρων των ΔΤ θα είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική. Οι δήμοι καλούνται να απαντήσουν στις επιχειρησιακές προκλήσεις και να απαντήσουν με σαφήνεια για το ποιος προγραμματίζει, πως προγραμματίζει, πως εμπλέκει άλλους στο σχεδιασμό, πως συνεργάζεται με άλλες δομές όπως Περιφέρειες, Υπουργεία, ΔΑ και ΕΦΔ, κ.α.). (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

Η ενεργοποίηση και η συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών

Η τοπική κοινωνική πολιτική δύναται να παράξει μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία μέσω:

- Της συνεργασίας των ΟΤΑ. με τις ΜΚΟ, με τους θεσμούς και τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, τη δημιουργία νέων δομών κοινωνικής αλληλεγγύης, την αξιοποίηση του εθελοντισμού κλπ.
- Της συγκρότησης ενός Τοπικού Διχτυού Ασφαλείας ανά Δήμο με τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της Εκκλησίας και των εθελοντικών οργανώσεων και με διασφάλιση της χρηματοδότησής του από Ευρωπαϊκούς πόρους, Εθνικούς πόρους και χορηγίες. (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας

Μια μελλοντική ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας θα συνέβαλε στη βελτίωση της τοπικής κοινωνικής πολιτικής, αφενός μέσω μείωσης της ανεργίας και της φτώχειας και αφετέρου μέσω αύξησης των πόρων των ΟΤΑ. (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

ΑΠΕΙΛΕΣ-ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η συνέχιση της ύφεσης και των κοινωνικών της επιπτώσεων

Η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση προκάλεσε την ισχυρή επιδείνωση όλων των κοινωνικών δεικτών. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, το εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας στους άνδρες ανήλθε προς τα τέλη του 2013 σε 24,7% και στις γυναίκες σε 32,1%. Στην ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε σε 57,9%, στην ηλικιακή ομάδα 25-34 ετών σε 37,8%, στην ηλικιακή ομάδα 35-44 ετών σε 23,8%, στην ηλικιακή ομάδα 45-54 ετών σε 20,3%, στην ηλικιακή ομάδα 55-64 ετών σε 16,6%, ενώ στην ηλικιακή ομάδα 65-74 ετών διαμορφώθηκε σε 14,7%. Το σύνολο των απασχολούμενων κατά τον Οκτώβριο του 2013 εκτιμάται ότι ανήλθε σε 3.597.779 άτομα. Οι άνεργοι ανήλθαν σε 1.387.520 άτομα, ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός ανήλθε σε 3.360.513 άτομα. Υπολογίζεται ότι τα ελληνικά νοικοκυριά απώλεσαν (συμπεριλαμβανομένων και των πρόσθετων φόρων) περίπου το 50% του διαθέσιμου εισοδήματός τους. Παράλληλα, παρατηρείται αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού (πάνω από το 30%) που απειλείται από τον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ έχει αυξηθεί το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλό δείκτη έντασης εργασίας. Λόγω

της διεύρυνσης της ανεργίας και της φτώχειας αυξήθηκε το ποσοστό του ανασφάλιστου πληθυσμού, και περιορίστηκε η πρόσβασή του σε υπηρεσίες υγείας και άλλες υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος, ενώ συγχρόνως μειώθηκαν σημαντικά οι δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες για την υγεία. Μετά το 2010 παρατηρείται σημαντική επιδείνωση του δείκτη της ισότητας στην πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης στο σύνολο της χώρας. Ειδικότερα, το ποσοστό των πολιτών που δεν μπόρεσε το 2011 να καλύψει τις ανάγκες του για ιατρικές εξετάσεις ή θεραπείες ανήλθε στο 7,6% (μ.ο. της ΕΕ 3,4%). (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr), (www.ygeia-pronoia.gr)

Τα παραπάνω στοιχεία είναι ενδεικτικά της κοινωνικής κρίσης που βιώνει ο ελληνικός πληθυσμός και δείχνουν την τεράστια ζήτηση για την παροχή κοινωνικής αρωγής. Επίσης, αυξήθηκε η ζήτηση για παρεμβάσεις της περιφερειακής και τοπικής πολιτικής σε ζητήματα απασχόλησης. Από την άλλη, λόγω της περιστολής των δημόσιων δαπανών και της μείωσης των εσόδων του δημοσίου λόγω της ύφεσης περιορίστηκαν σημαντικά οι δυνατότητες χρηματοδότησης προγραμμάτων απασχόλησης, κοινωνικών προγραμμάτων και προνοιακών επιδομάτων. Σ' αυτό το πλαίσιο και κάτω από αυτούς τους περιορισμούς καλείται να κινηθεί η περιφερειακή και τοπική κοινωνική πολιτική, στην οποία προσβλέπουν οι πολίτες που έχουν ανάγκη. Σε περίπτωση περαιτέρω επιδείνωσης της κατάστασης, είναι πολύ πιθανή η κατάρρευση των τοπικών κοινωνικών συστημάτων. (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr), (www.ypes.gr)

Η χειροτέρευση των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης

Τα ασφαλιστικά συστήματα της χώρας για υγειονομική και συνταξιοδοτική ασφάλιση, λόγω αύξησης της ανεργίας και μείωσης των εισφορών, λόγω της μαύρης εργασίας και της εισφοροδιαφυγής, καθώς και λόγω μείωσης των δυνατοτήτων του κρατικού προϋπολογισμού να τα επιχορηγεί στον απαιτούμενο βαθμό, συνιστά μια πρόκληση για την τοπική κοινωνική πολιτική. Για παράδειγμα, η αύξηση του αριθμού των ανασφάλιστων πολιτών εγείρει αιτήματα για δωρεάν παροχή υπηρεσιών υγείας και για δωρεάν χορήγηση φαρμάκων. Η μείωση των συντάξεων αυξάνει το ποσοστό των ατόμων που ζει κάτω από το όριο της φτώχειας και των αστέγων, με αιτήματα για σίτιση και στέγαση, κ.α. Συνεπώς, η τοπική κοινωνική πολιτική δέχεται τις πιέσεις του ασφαλιστικού συστήματος και δοκιμάζεται από αυτό. (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr), (www.ypes.gr)

Η περαιτέρω επιδείνωση των δημογραφικών δεικτών

Οι περισσότεροι δήμοι της χώρας αντιμετωπίζουν το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι στο μέλλον θα αυξηθούν ακόμη περισσότερο οι ανάγκες για δομές και υποδομές εξυπηρετήσεων των ανθρώπων της τρίτης ηλικίας. Παράλληλα, για την αντιμετώπιση του φαινομένου της πληθυσμιακής γήρανσης απαιτούνται ολοένα και περισσότερες παροχές και υπηρεσίες προς την οικογένεια και το παιδί. (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr), (www.ypes.gr)

Αύξηση του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού

Λόγω της κρίσης αλλά και της μετανάστευσης έχουν αυξηθεί οι ειδικές ομάδες πληθυσμού που αντιμετωπίζουν το πρόβλημα του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας και από τον κανονικό κοινωνικό βίο. Συνεπώς, και στην περίπτωση αυτή υπάρχει αύξηση της ζήτησης για παρέμβαση της περιφερειακής και τοπικής κοινωνικής πολιτικής. (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr), (www.ypes.gr)

Ενότητα 6: Οι πόροι και δράσεις του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020 στον κοινωνικό τομέα

6.1 Οι θεματικοί στόχοι της νέα πολιτικής συνοχής 2014-2020

Κατά νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020 οι Κανονισμοί για τα Διαρθρωτικά Ταμεία (ΔΤ) της ΕΕ ορίζουν τους θεματικούς στόχους, τους οποίους οφείλουν τα κράτη μέλη να προωθήσουν μέσω των επιχειρησιακών προγραμμάτων τους. Οι στόχοι αυτοί συνιστούν και τις βασικές επιδιώξεις του Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020, που εγκρίθηκε το 2014 από την Ευρ. Επιτροπή και συνιστά το πλαίσιο για την εκπόνηση των τομεακών και περιφερειακών προγραμμάτων στην Ελλάδα. (www.epanad.gov.gr) Οι 11 θεματικοί στόχοι των ΔΤ είναι:

1. Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας
2. Ενίσχυση της πρόσβασης, και χρήσης και ποιότητας, των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας
3. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ), και της αλιείας και των υδατοκ αλλιεργειών (για το ΕΤΘΑ)
4. Ενίσχυση της μετάβασης προς την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς
5. Προώθηση της προσαρμογής στις κλιματικές αλλαγές, της πρόληψης και της διαχείρισης του κινδύνου
6. Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων
7. Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και απομάκρυνση των σημείων συμφόρησης σε σημαντικά δίκτυα υποδομών
8. Προώθηση της απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων
- 9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας**
10. Επένδυση στην εκπαίδευση, τις δεξιότητες και στη δια βίου μάθηση
11. Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης (www.epanad.gov.gr)

Κατά τη νέα προγραμματική περίοδο, διατίθενται στην Ελλάδα από το ΕΚΤ περ. 4 δις ευρώ. Εξ αυτών περ. 2 δις θα διατεθούν μέσω του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», ενώ περ. 900 εκ ευρώ θα τα διαχειριστούν οι Περιφέρειες μέσω των 13 ΠΕΠ. Επίσης, ορισμένες κοινωνικές υποδομές και δράσεις θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ, κυρίως υποδομές και επενδύσεις. Το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» αναλαμβάνει κυρίως την υλοποίηση του Θεματικού Στόχου 8 «Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων», ενώ οι περιφέρειες την υλοποίηση του Θεματικού Στόχου 9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης», καθώς και επενδύσεις μέσω του ΕΤΠΑ του ΘΣ 10 «Επένδυση στην εκπαίδευση και κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και στη δια βίου Μάθηση».

(www.epanad.gov.gr)

6.2 Οι επενδυτικές προτεραιότητες του Θεματικού Στόχου 9

Οι επενδυτικές προτεραιότητες του Θεματικού Στόχου 9 που αναλαμβάνουν να υλοποιήσουν οι Περιφέρειες μέσω των ΠΕΠ και έχουν ως βασικούς δικαιούχους τους δήμους είναι:

- α) Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, στη μείωση των ανισοτήτων όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα (ΕΤΠΑ)
- β) Παροχή στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών (ΕΤΠΑ)
- γ) Παροχή στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις (ΕΤΠΑ)
- δ) Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων (ΕΤΠΑ)
- ι) Ενεργός ένταξη, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας (ΕΚΤ)
- ii) Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομ (ΕΚΤ)

iii) Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών (ΕΚΤ)

9iv) Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος

9v) Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση

9vi) Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων (www.epanad.gov.gr), (europa.eu)

Συμπερασματικά, η νέα αρχιτεκτονική του ΕΣΠΑ 2014-2020 προσφέρει στους δήμους της χώρας σημαντικές ευκαιρίες για την ενίσχυση της κοινωνικής τους δράσης. Η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού βρίσκεται στο επίκεντρο της οικονομικής και κοινωνικής συζήτησης, αλλά και των προτεραιοτήτων της στρατηγικής Ευρώπη 2020. Με βάση τα στοιχεία για το 2012 (οικονομικό έτος 2011) η Ελλάδα ήταν η πρώτη ανάμεσα στις χώρες της Ε.Ε σε ποσοστό φτώχειας ενώ τέταρτη σε ποσοστό πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας. (www.epanad.gov.gr). Καθώς η ύφεση παρατεινόταν ο δείκτης του πληθυσμού που είναι κοντά στο όριο της φτώχειας αυξήθηκε από 19,7% το 2009 σε 21,1% το 2012. Ακόμη ο δείκτης πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού έφτασε στο 34,6% που ισοδυναμεί με 3.795.100 άτομα από 3.031.000 που ήταν το 2010. Με βάση αυτά τα στοιχεία η ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας αποτελεί μία απ' τις βασικότερες ανάγκες της χώρας. Για να υπάρξει όμως αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη κοινωνική στήριξη πρέπει να υπάρξει ανάπτυξη κοινωνικής καινοτομίας με τη βοήθεια κάποιων βασικών παραμέτρων όπως: α) την ανάπτυξη μηχανισμού συντονισμού παρακολούθησης ή αξιολόγησης της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης σε κεντρικό επίπεδο, όπως επίσης και την χρησιμοποίηση εργαλείων για τη στήριξη της εφαρμογής της παρακολούθησης και αξιολόγησης σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, την ανάπτυξη μηχανισμών ενίσχυσης των εταιρικών σχέσεων, ενεργοποίηση και ευαισθητοποίηση σε εθνικό επίπεδο, καθώς και σε επίπεδο τοπικών κοινωνιών και τοπικής αυτοδιοίκησης. Συγκεκριμένα σε τοπικό επίπεδο έχει προγραμματιστεί η ανάπτυξη

κοινωνικών συμπράξεων οι οποίες θα υποβοηθούνται από βάσει δεδομένων που θα καταγράφουν τις δράσεις για τα μειονεκτούντα άτομα. 2) Η ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου και ενίσχυση της ενεργού συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων καθώς και των πολιτών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας. 3) Μέτρα που σκοπό έχουν να προωθήσουν τη διαχειριστική ικανότητα των εμπλεκόμενων φορέων με μεγαλύτερη προσήλωση στους φορείς ως κοινωνίας των πολιτών. (www.epanad.gov.gr)

Όσον αφορά τον τομέα της υγείας, το ποσοστό του ΑΕΠ που δαπανάται για την υγεία μειώθηκε και οι τομείς που εμφανίζουν τα σημαντικότερα προβλήματα λόγω αυτής της μείωσης είναι : 1) η βιωσιμότητα του συστήματος υγείας, 2) η υγεία ως επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο και 3) η ελάττωση των ανισοτήτων στον τομέα της υγείας. (www.epanad.gov.gr).

Στα παρακάτω γίνεται αναφορά σε ορισμένες από τις επενδυτικές προτεραιότητες, που έχουν ιδιαίτερη σημασία για την κοινωνική δράση των ΟΤΑ και της κεντρικής διοίκησης στη χώρα μας.

6.3 Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης

Η εθνική στρατηγική κοινωνικής ένταξης μέχρι το τέλος του 2014 εφαρμοζόταν στα περιφερειακά στρατηγικά σχέδια κοινωνικής ένταξης τα οποία έδιναν έμφαση στα τοπικά σχέδια κοινωνικής ένταξης τονίζοντας τις αγροτικές περιοχές αναφορικά με τα χαρακτηριστικά της φτώχειας, τις ομάδες στόχους, τις ανάγκες του πληθυσμού κ.α, ώστε να είναι δυνατή η παρέμβαση που περιλαμβάνει: α) το στάδιο της προστασίας, β) την ενεργοποίηση και γ) την προώθηση της απασχόλησης και της κοινωνικής ένταξης. (www.epanad.gov.gr)

Ακόμα η ανάπτυξη και λειτουργία τοπικών κοινωνικών συμπράξεων μεταξύ ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ στόχευε την ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας με απώτερο σκοπό: α) την ενίσχυση των φορέων υλοποίησης σε θέματα διαχείρισης τεχνογνωσίας και αναβάθμισης δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, β) την ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας των τοπικών φορέων και των εθελοντών. Επίσης, μέσα από παρεμβάσεις πληροφόρησης αλλά και από τη συστηματική απεικόνιση των ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό. Μέσα στο 2015 θα γίνει προσπάθεια σε συνεργασία με την ΕΛΣΤΑΤ να υπολογιστεί η φτώχεια σε όλη την επικράτεια της χώρας. Με την ολοκλήρωση αυτών των διαδικασιών θα δημιουργηθεί

μια παρεμβατική πολιτική που θα αφορά τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, καθώς και τη διερεύνηση τους στις οποίες περιλαμβάνονται μικρότερες ομάδες όπως νοικοκυριά χωρίς κανένα εργαζόμενο, ανασφάλιστοι χαμηλού εισοδήματος κτλ. (www.epanad.gov.gr)

Όλες οι παρεμβάσεις στο Θ.Σ9 είναι μέρος των εθνικών στρατηγικών, όπως η εθνική στρατηγική κοινωνικής ένταξης, για τους ρομά, για την ένταξη πολιτών τρίτων χωρών. Το σχέδιο ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας και η πρωτοβουλία “HEALTH in ACTION” έχουν ως στόχο την εφαρμογή τους σε επιμέρους ομάδες βάσει των αναγκών τους σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, την άντληση δυνάμεων (social engineering) και τη μετάδοση τεχνογνωσίας (capacity building). Θα γίνουν ωστόσο συνεργασίες με το ταμείο απόρων για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των περιφερειακών στρατηγικών κοινωνικής ένταξης. Με αυτά τα δεδομένα θα μπορέσουν να διευθετηθούν οι ανάγκες που αφορούν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό και οι οποίες θα αντιμετωπιστούν από τις περιφέρειες ανάλογα με τις τοπικές ιδιαιτερότητες και ανάγκες σύμφωνα με το πλαίσιο και τις κατευθύνσεις των εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών. (www.epanad.gov.gr).

Ενεργές πολιτικές ένταξης με στόχο τη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης που έχουν ως στόχο την ενδυνάμωση των δυνατοτήτων προώθησης στην απασχόληση των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας μέσω πολιτικών απασχόλησης και η καλύτερευση της εισόδου στην απασχόληση μέσω ποιοτικών υπηρεσιών υποστήριξης. Ακόμα ως βασικό σκοπός τίθεται η δημιουργία δικτύου για την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και υπηρεσιών που διευκολύνουν την είσοδο στην αγορά εργασίας. (www.epanad.gov.gr)

Η ενσωμάτωση των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων (όπως είναι Ρομά, άστεγοι μετανάστες, αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες, κτλ) θα αντιμετωπίζονται μέσω της θέσπισης ολοκληρωμένων δράσεων βάσει 4 αξόνων (στέγασης, απασχόλησης, εκπαίδευσης και υγείας) που σκοπό έχουν τη δημιουργία νέων αλλά και την καλύτερευση των ήδη υπάρχοντων υποδομών στέγασης για άτομα που στερούνται ή είναι κοντά στο ενδεχόμενο απώλειας της κατοικίας τους, την ελάττωση της σχολικής διαρροής, καθώς και την προσφορά υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας και υγιεινής. Επίσης, υπάρχει μέριμνα για την ενημέρωση και την ατομική ενίσχυση, καθώς και την κατάρτιση σε επαγγελματικό και επιχειρηματικό επίπεδο που θα ενισχύσει την απασχόληση μέσα από την κοινωφελή εργασία και κοινωνική επιχειρηματικότητα. (www.epanad.gov.gr)

Ειδικότερα, θα εφαρμοστούν δέσμες δράσεων ανά περιφέρεια και θα στηρίζονται ανάλογα με τις ανάγκες από επενδυτικές προτεραιότητες των Θ.Σ του Ε.Κ.Τ και σε συνεργασία με το ταμείο ευρωπαϊκής βοήθειας προς τους απόρους. Οι δράσεις αυτές θα σκοπεύουν στην ολιστική παρέμβαση ή θα περιέχουν των παροχή βασικών υπηρεσιών και αγαθών, βοήθεια στους μαθητές ευπαθών ομάδων σε όλη τη βαθμίδα της εκπαίδευσης τους ως την αγορά εργασίας. Ακόμη, είχαν σχεδιαστεί ολόκληρες παρεμβάσεις για τους υπηκόους τρίτων χωρών που ζητούν άσυλο από τη χώρα, οι οποίες περιλαμβάνουν νέες δομές ή αναδιαμόρφωση παλαιότερων δομών φιλοξενίας. (www.epanad.gov.gr) Για την εύρυθμη λειτουργία των ανωτέρω δομών απαιτείται η συμμετοχή της κοινωνίας, των πολιτών, της τοπικής αυτοδιοίκησης και των εθελοντών. Είναι επιβεβλημένη η καταπολέμηση των διακρίσεων των περιθωριοποιημένων ομάδων διά μέσου της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών. Πιο συγκεκριμένα, για τους μετανάστες, για τους πρόσφυγες και όσους ζητούν άσυλο θα εφαρμόζονται επιπλέον δράσεις από εκείνες του Ευρωπαϊκού Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας, Ασύλου και Μετανάστευσης. (www.epanad.gov.gr) Το πρόβλημα των πάσης φύσεως διακρίσεων θα μπορέσει να αντιμετωπιστεί μόνο αν καταπολεμηθούν οι διακρίσεις και οι αποκλεισμοί έναντι σε άτομα με αναπηρίες αλλά και σε άτομα με αναπηρίες αλλά και σε άτομα με προβλήματα ψυχικής υγείας και με κάποιες πιο στοχευόμενες δράσεις για τις γυναίκες μετανάστριες αλλά και τους μετανάστες οι οποίοι θα ενισχυθούν από την ευαισθητοποίηση της Ελληνικής κοινωνίας. Ένας ακόμη παράγοντας που θα βοηθήσει στο σκοπό αυτό είναι ο πολιτισμός, καθώς η πολιτιστική ενσωμάτωση ξεκινά από τα σχολεία ακόμα και έτσι είναι πιο εύκολο να μειωθούν οι διακρίσεις στο πολυ-πολιτισμικό περιβάλλον που αναπτύσσεται κυρίως στις μεγάλες πόλεις. Η επαφή με διαφορετικά είδη κουλτούρας μαζί με μαθήματα καλλιτεχνικής παιδείας βοηθά στο να εξαλειφθούν σε μεγάλο βαθμό ο κοινωνικός αποκλεισμός, η ξενοφοβία, ο ρατσισμός αλλά και τα περιστατικά ενδοσχολικής βίας. (www.epanad.gov.gr)

Η βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας θα επιδιωχθεί μέσω μοντέλων παροχής νέων υπηρεσιών υγείας, όπως φροντίδα κατ' οίκον, κοινωνικά ιατρεία ή κοινωνικές υπηρεσίες οι λεγόμενες (come stop shop) σε άτομα που το έχουν ανάγκη όπως τα παιδιά. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται και η ενίσχυση ενός μοντέλου όπου οι άνθρωποι έχουν οι ίδιοι συμμετοχοί στη διαμόρφωση των υπηρεσιών υγείας στην αξιολόγηση

των υπηρεσιών. Επιπρόσθετα, δια μέσου της πραγματοποίησης ενός δικτύου πρωτοβάθμιας φροντίδας βάσει του Ν. 4238/14 και την βελτίωση των υπηρεσιών στην ψυχική υγεία στο πλαίσιο υποχρεώσεων που προκύπτουν από το Μνημόνιο Συνεργασίας μεταξύ Επιτρόπου Απασχόλησης και Υπουργείου Υγείας 2014-2015, καθώς και μέσα από την αναβάθμιση των προσόντων του προσωπικού του τομέα υγείας, ώστε να επωφεληθούν οι μειονεκτούντες. Κύριο μέλημα είναι η χαρτογράφηση και καταγραφή των ατόμων που χρήζουν βοήθεια ώστε να τους παρασχεθεί τουλάχιστον το ελάχιστο δυνατό επίπεδο υπηρεσιών υγείας. (www.epanad.gov.gr)

6.4 Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων

Η νέα προγραμματική περίοδος 2014-2020 έχει ως στόχο να ενισχύσει την κοινωνική συνοχή και την ένταξη των ευπαθών ομάδων διά μέσου της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας και να μεγαλώσει το πεδίο των προγραμμάτων κοινωνικής οικονομίας και ακόμη να χρηματοδοτηθούν και άλλοι φορείς ώστε να αυξηθεί η απασχόληση. Για την αύξηση της απασχόλησης θα δοθεί έμφαση και θα τηρηθούν όλα όσα προβλέπονται στο «Στρατηγικό Σχέδιο για την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας». Θα επιδιωχθεί, επίσης, η διαμόρφωση συνεργατικών κοινωνικών μηχανισμών μεταξύ επιχειρήσεων, εταιρών δημόσιων και κοινωνικών της τοπικής αυτοδιοίκησης, έτσι ώστε να αναπτυχθούν οι επιχειρήσεις. Για περαιτέρω ενίσχυση των επιχειρήσεων θα δημιουργηθούν φορείς Μικροπιστώσεων, Περιφερειακά ταμεία ή θα εφαρμοστούν μηχανισμοί συναλλαγματικής διευκόλυνσης κ.α. (www.epanad.gov.gr)

6.5 Τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα (στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων)

Ο ΘΣ9 προσανατολίζεται κυρίως στις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας, υπό την καθοδήγηση των τοπικών κοινωνιών με τη συνδρομή πόρων από τα τρία ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ,ΕΤΑΑ. Κύριος στόχος των παρεμβάσεων είναι η καλυτέρευση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων και η δημιουργία θέσεων εργασίας στις περιοχές εκείνες όπου πλήττονται από ερήμωση, χαμηλό επίπεδο τοπικής παραγωγής κτλ. (www.epanad.gov.gr). Οι παρεμβάσεις αυτές θα στοχεύουν και στην προώθηση της απασχόλησης, της επιχειρηματικότητας και του τουρισμού, στην ενίσχυση των

προβληματικών αστικών και εξωαστικών περιοχών κ.α. Για την πραγματοποίηση όλων αυτών των δράσεων η χρηματοδότηση θα γίνει από το ΕΤΠΑ που θα καλύψει τα κόστη των υποδομών, των επενδύσεων κλπ. και το ΕΚΤ θα υποστηρίξει την αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού. Σε ότι σχετίζεται με την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών εκεί θα συμβάλει το ΕΓΤΑΑ και για τον ιδιωτικό τομέα αυτών των περιοχών, έτσι ώστε οι κάτοικοι της υπαίθρου να μην αντιμετωπίζουν φαινόμενα κοινωνικών αποκλεισμών. Ακόμη, εκτός από το ΕΓΤΑΑ για την ολοκλήρωση των πράξεων στις αγροτικές περιοχές θα γίνει προσπάθεια να προωθήσουν τα τοπικά αγροτικά προϊόντα να ενισχυθεί η αγροτική δραστηριότητα, να γίνουν και να υποστηριχθούν περισσότερες καινοτόμες ιδέες και τεχνικές και όλα αυτά σε συνεργασία με το ΕΚΤ και λοιπά ταμεία. (www.epanad.gov.gr)

6.6 Τα νέα Επιχειρησιακά Προγράμματα των ΟΤΑ

Η νέα δημοτική 5ετής δημοτική περίοδος, η έναρξη της νέας γενιάς επιχειρησιακών προγραμμάτων των ΟΤΑ (2015-2019), η οποία συμπίπτει με την έναρξη της εφαρμογής των νέων Ε.Π. της πολιτικής συνοχής 2014-2020, προσφέρει στους δήμους μια ευκαιρία για έναν αποτελεσματικό σχεδιασμό και προγραμματισμό και των κοινωνικών τους στόχων και δράσεων. Το ζητούμενο είναι τα νέα Ε.Π. των δήμων να εναρμονιστούν με τα Ε.Π. του νέου ΕΣΠΑ. Με δεδομένο ότι οι δήμοι είναι οι βασικοί δικαιούχοι των επενδυτικών προτεραιοτήτων του θεματικού στόχου 9, καλούνται να εκπονήσουν τις κατάλληλες τοπικές κοινωνικές πολιτικές και δράσεις, ώστε να είναι σε θέση να απορροφήσουν αποτελεσματικά τους σχετικούς πόρους. Οι ΟΤΑ θα αυξήσουν την απορρόφηση πόρων, εφόσον προβούν σε προσαρμογή των δομών και πολιτικών τους στις νέες αρχές, τους κανόνες, τους όρους, τις προϋποθέσεις και κατευθύνσεις της νέας πολιτικής συνοχής και προχωρήσουν στην εκπόνηση τοπικής στρατηγικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη, ώστε να αξιοποιηθούν τα νέα χωρικά εργαλεία (π.χ. τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων, ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις και βιώσιμη αστική ανάπτυξη). Σημειώνεται, ότι λόγω της οικονομικής δυσπραγίας, η διεκδίκηση των πόρων των ΔΤ θα είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική. Οι δήμοι καλούνται να απαντήσουν στις επιχειρησιακές προκλήσεις και να απαντήσουν με σαφήνεια για το ποιος προγραμματίζει, πως προγραμματίζει, πως εμπλέκει άλλους στο σχεδιασμό, πως συνεργάζεται με άλλες δομές όπως Περιφέρειες, Υπουργεία, ΔΑ και ΕΦΔ, κ.α.). (www.epanad.gov.gr), (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

6.7 Η ενεργοποίηση και η συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών

Η τοπική κοινωνική πολιτική δύναται να παράξει μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία μέσω:

- Της συνεργασίας των ΟΤΑ, με τις ΜΚΟ, με τους θεσμούς και τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας, τη δημιουργία νέων δομών κοινωνικής αλληλεγγύης, την αξιοποίηση του εθελοντισμού κλπ.
- Της συγκρότησης ενός Τοπικού Διχτυού Ασφαλείας ανά Δήμο με τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της Εκκλησίας και των εθελοντικών οργανώσεων και με διασφάλιση της χρηματοδότησής του από Ευρωπαϊκούς πόρους, Εθνικούς πόρους και χορηγίες. (www.espa.gr), (www.kedke.gr)

6.8 Τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ)

Τα επιχειρησιακά προγράμματα του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης (νέο ΕΣΠΑ) για την περίοδο 2014-2020 επιμερίστηκαν σε 5 τομεακά, 13 περιφερειακά και ένα πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης (ΕΣΠΑ 2014). (www.noisisdev.gr).

Σχετικά με τα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα (ΠΕΠ) υπάρχει ξεχωριστό πρόγραμμα μόνο για ΕΤΠΑ και ΕΚΤ και έχουν ως συνολικό προϋπολογισμό 5.278.614.122 ευρώ, με τις περιφέρειες να διαχειρίζονται το 35% των πόρων του νέου ΕΣΠΑ (www.noisisdev.gr).

Όλες οι επενδυτικές προτεραιότητες του ΘΣ9 πρόκειται να υλοποιηθοῦν μέσω των ΠΕΠ. Συνεπώς, οι 13 Περιφέρειες της χώρας, σε συνεργασία με τους ΟΤΑ τους, καλούνται να αντιμετωπίσουν τα βασικά κοινωνικά ζητήματα αξιοποιώντας τους πόρους του νέου ΕΣΠΑ. (www.noisisdev.gr).

Ενότητα 7: Μελέτη περίπτωσης: Η υλοποίηση των κοινωνικών δράσεων του ΘΣ9 από την Περιφέρεια Αττικής

7.1 Οι κοινωνικές προκλήσεις και οι στόχοι

Η οικονομική κρίση έχει σημαντικά επηρεάσει την κοινωνική συνοχή στις περιοχές της Αττικής, καθώς η συνεχόμενη και αυξανόμενη ανεργία επηρεάζει και τα επίπεδα φτώχειας και θέτει την Περιφέρεια της Αττικής σε μεγάλο κίνδυνο για εμφάνιση φαινομένων φτώχειας και κοινωνικού διαχωρισμού. Ένας ακόμα παράγοντας που διαταράσσει την κοινωνική συνοχή της Αττικής είναι οι υπεράριθμοι παράνομοι μετανάστες. Με βάση την κατανομή των εισοδημάτων παρουσιάζονται κάποιες κοινωνικές ανισότητες όπως πχ το 2010 το 25,6% της Περιφέρειας είχε ετήσιο εισόδημα 6000€. Το ποσοστό αυτό μειώθηκε το 2011 στο 23,4% και αυξήθηκε ξανά το 2012 στο 25,1%, ενώ τώρα παραμένει στα επίπεδα των 530000 νοικοκυριών. Τα προηγούμενα χρόνια και σε προηγούμενη Π.Π έγινε προσπάθεια να συμβαδίσει η διατήρηση της απασχόλησης- της επαγγελματικής ζωής με την οικογένεια, έτσι σε 610 κοινωνικές δομές βρήκαν στέγη 16.308 παιδιά (24% σε εθνικό επίπεδο) , ενώ βοηθήθηκαν μέσω αυτών των δράσεων και 13.923 γυναίκες (25% του εθνικού συνόλου), αλλά και μέλη οικογενειών (30% του εθνικού συνόλου). Συγκεκριμένα στην Αττική οι οικογένειες που είχαν εισόδημα κάτω από 12.000€ ανήλθαν σε 4.532 (31% του συνόλου της Αττικής), ενώ 996 γυναίκες βρίσκονταν σε κατάσταση μακροχρόνιας ανεργίας (ΠΕΠ Αττικής 2014-2020), (www.attikis.gr)

Λόγω της έλλειψης Περιφερειακού Χάρτη φτώχειας έγινε η προσπάθεια καταγραφής των μειονεκτούντων ατόμων μέσω ερωτηματολογίων από τους ΟΤΑ, αλλά και από τις δημόσιες υπηρεσίες που ασχολούνται με την παροχή προνοιακών υπηρεσιών. Ο διαχωρισμός των ευπαθών ομάδων γίνεται σε 3 κύριες κατηγορίες, αλλά και σε επιμέρους με βάση τον κανονισμό του ΕΚΤ (1304/17-12-2014) και σε συσχέτιση με το Ν. 4019/2011 «Κοινωνική Οικονομία & Κοινωνική επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 216/30-9-2011). (www.espa.gr)

Συνεπώς, με βάση τα ερωτηματολόγια το 57,6% της Περιφέρειας αντιμετωπίζει συνθήκες φτώχειας ή κίνδυνο φτώχειας. Οι περιοχές που εμφανίζουν περισσότερο αυτά τα χαρακτηριστικά είναι οι περιοχές του Κεντρικού Τομέα Αθηνών, η Δυτική Αττική και ο Πειραιάς. Σημαντικότερα, όμως, προβλήματα παρουσιάζει ο Δήμος της Αθήνας με πολλά φαινόμενα φτώχειας, αποκλεισμού, υλικών στερήσεων κτλ. Πιο συγκεκριμένα, καταγράφεται ότι η μακροχρόνια ανεργία σε άτομα άνω των 54 ετών

και χωρίς κάρτα ανεργίας ανέρχεται στο ποσοστό του 30%, ενώ 14,7% των μακροχρόνια ανέργων διαθέτει μόνο τα τυπικά προσόντα. (ΠΕΠ Αττικής 2014-2020), (www.attikis.gr).

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα παραπάνω οι στόχοι που πρέπει να πραγματοποιηθούν είναι η αντιμετώπιση των φαινομένων της φτώχειας μέσω μηχανισμών και κοινωνικής και ατομικής ενίσχυσης, αλλά και η μείωση ανισοτήτων όσον αφορά την πρόσβαση στην υγεία, είτε λόγω χαμηλών εισοδημάτων, είτε γεωγραφικής ιδιαιτερότητας, αλλά ακόμα και η εξασφάλιση της δημόσιας και ψυχικής υγείας. Ένας ακόμη στόχος είναι η ένταξη περισσότερων ατόμων που ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες στην απασχόληση μέσω ενεργητικών πολιτικών ένταξης, πρόβλεψη για φύλαξη Αμεα, ανηλίκων και ηλικιωμένων προκειμένου να στηριχτεί η κοινωνική οικονομία και η πρόσβαση στην απασχόληση (ΠΕΠ Αττικής 2014-2020).

Τέλος, οι παρεμβάσεις του ΘΣ9 θα συνδυαστούν με υποδομές κοινωνικές, αλλά και υγείας, με χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ και όπου οι δράσεις αφορούν την αστική αναζωογόνηση θα χρησιμοποιηθούν τα εργαλεία της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ), με ιδιαίτερη έμφαση στις Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ). (ΠΕΠ Αττικής 2014-2020).

Επιπροσθέτως, ο κεντρικός στόχος της κοινωνικής συνοχής θα εξασφαλιστεί μέσα από ένα «ολοκληρωμένο πλαίσιο» κοινωνικής προστασίας και ενίσχυσης των ομάδων που βρίσκονται σε ανάγκη και μείωσης των φαινομένων που οδηγούν σε φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό σε πολλά τμήματα της Περιφέρειας. Οι δράσεις αυτές θα στοχεύουν στις κοινωνικές υπο-ομάδες, στις οποίες περιλαμβάνονται τα άτομα που χρήζουν βοήθειας, ενώ θα εξεταστεί και η χωρική τους διάσταση μέσω των αποτελεσμάτων από τα μέχρι στιγμής ερωτηματολόγια. (www.espa.gr)

Στο στόχο αυτό συμβάλλουν οι ΘΣ 8, 9 & 10 δια μέσου συγκεκριμένων δράσεων για την ένταξη στην αγορά εργασίας των ατόμων που βρίσκονται σε μεγαλύτερη ανάγκη, την καλυτέρευση των προνοιακών και υγειονομικών υπηρεσιών, καθώς και την προώθηση ίσων ευκαιριών. (www.espa.gr)

7.2 Η «Λογική της Παρέμβασης» της Περιφερειακής Κοινωνικής Στρατηγικής στο πλαίσιο του ΠΕΠ

Το ΠΕΠ Αττικής 2014-2020 αρθρώνεται σε Άξονες Προτεραιότητας (Α.Π) όπου κάθε Α.Π. αντιστοιχεί σε ένα ΘΣ. Με αυτή τη λογική προκύπτουν και οι ακόλουθοι άξονες του ΠΕΠ Αττικής.

- **ΑΠ1:** Ενίσχυση των Μηχανισμών & των Επενδύσεων των ΜΜΕ της Περιφέρειας Αττικής στην Έρευνα & την Καινοτομία (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ2:** Διάδοση & Ανάπτυξη Καινοτόμων Προϊόντων & Υπηρεσιών των ΜΜΕ με τη χρήση ΤΠΕ (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ3:** Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας & της εξωστρέφειας των ΜΜΕ – Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Αττικής για προσέλκυση Επενδύσεων & προαγωγή της Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ4:** Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης της χρήσης ΑΠΕ και της Συμπααραγωγής & Προώθηση Χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στις Αστικές Περιοχές (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ5:** Προώθηση της Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, καθώς και της Πρόληψης & Διαχείρισης Κινδύνων (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ6:** Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής στο Αστικό Περιβάλλον (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ7:** Ενίσχυση της Περιφερειακής Κινητικότητας & των Πολυτροπικών Μεταφορικών Συνδέσεων της Περιφέρειας Αττικής (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ8:** Προώθηση της Ανάπτυξης των Δεξιοτήτων & της Προσαρμοστικότητας του Ανθρώπινου Δυναμικού στους Τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΕΚΤ).
- **ΑΠ9:** Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης & Καταπολέμηση της Φτώχειας & Διακρίσεων – Διασφάλιση της Κοινωνικής Συνοχής (ΕΚΤ).
- **ΑΠ10:** Ανάπτυξη – Αναβάθμιση Στοχευμένων Κοινωνικών Υποδομών & Υποδομών Υγείας (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ11:** Ανάπτυξη – Αναβάθμιση Στοχευμένων Υποδομών Εκπαίδευσης (ΕΤΠΑ)
- **ΑΠ12:** Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής (με χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ)
- **ΑΠ13:** Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής (με χρηματοδότηση του ΕΚΤ)

Αιτιολόγηση της επιλογής του Θεματικού Στόχου 9 και των επενδυτικών προτεραιοτήτων του

Επιλεγμένος θεματικός στόχος	Επιλεγμένη επενδυτική δραστηριότητα	Αιτιολόγηση της επιλογής
<p>09 - Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης</p>	<p>9a - Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και τις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μειώνοντας τις ανισότητες όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, προωθώντας την κοινωνική ένταξη μέσω βελτίωσης της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού χαρακτήρα και υπηρεσίες αναψυχής και τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα της κοινότητας</p>	<p>Μείωση ανισοτήτων στην παροχή υπηρεσιών υγείας σε τοπική κλίμακα, συμπλήρωση/βελτίωση και λειτουργική διασύνδεση υποδομών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας (αναβάθμιση Κέντρων Υγείας και Περιφερειακών Ιατρείων, ειδικός εξοπλισμός, δικτύωση με Νοσοκομεία κ.λπ.), Ανάγκη παροχής προηγμένων υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας (όπως υπηρεσίες τηλειατρικής, τηλεδιάγνωσης), Συμπλήρωση/αναβάθμιση υποδομών κοινωνικής φροντίδας σε υποβαθμισμένες περιοχές με αυξημένη συγκέντρωση ευπαθών ομάδων.</p>
	<p>9i - Ενεργητική ένταξη, μεταξύ άλλων και με σκοπό την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της δραστηριότητας συμμετοχής και τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης</p>	<p>Ανάγκη μείωσης των επιπτώσεων της αύξησης του ποσοστού του πληθυσμού που αντιμετωπίζει τον κίνδυνο της φτώχειας (μακροχρόνια άνεργοι, νοικοκυριά χωρίς κανένα εργαζόμενο, μέλη πολύτεκνων οικογενειών με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, γυναίκες/μητέρες θύματα κακοποίησης και μονογονεϊκές οικογένειες), με στόχο την κοινωνική ενσωμάτωση και την προώθηση στην απασχόληση, Ενδυνάμωση και αξιοποίηση των εταιρικών σχέσεων για την προώθηση παρεμβάσεων ενεργητικής ένταξης των ευπαθών ομάδων, Ανάγκη βελτίωσης της επιχειρησιακής, λειτουργικής και οργανωτικής διάρθρωσης των Δομών και των παρεχόμενων υπηρεσιών παροχής κοινωνικής φροντίδας, και αντιμετώπισης φαινομένων φτώχειας και κοινωνικού διαχωρισμού, Συμβολή στην επίτευξη του εθνικού στόχου της Στρατηγικής Ευρώπη 2020 (μείωση αριθμού ατόμων σε κατάσταση φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού).</p>
	<p>9ii - Κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά</p>	<p>Στοχευμένες παρεμβάσεις για την κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση των Ρομά, Ομαλή ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών που αιτούνται άσυλο στην Χώρα, Συμβολή στην επίτευξη του εθνικού στόχου της Στρατηγικής Ευρώπη 2020 (μείωση του αριθμού ατόμων σε κατάσταση φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού).</p>

	<p>9iii - Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση των ίσων ευκαιριών</p>	<p>Ενσωμάτωση της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης και εξειδίκευσή της σε περιφερειακό επίπεδο Ανάγκη καταπολέμησης διακρίσεων και προώθησης της ισότητας των ευκαιριών των Ευάλωτων και Λοιπών Ομάδων του Πληθυσμού της Περιφέρειας (με έμφαση στους ΑΜΕΑ, εξαρτημένους, σε Νοικοκυριά χωρίς κανέναν εργαζόμενο, εργαζόμενους με χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, ανασφάλιστους κ.λπ.), με στόχο την κοινωνική ενσωμάτωση και την προώθηση στην απασχόληση.</p>
	<p>9iv - Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας</p>	<p>Αυξημένα ποσοστά ανασφάλιστων πολιτών και πολιτών που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας με επακόλουθο την περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, Ύπαρξη σημαντικού αριθμού πληθυσμού που ανήκει σε ευάλωτες, ειδικές και λοιπές ομάδες στόχου στην Περιφέρεια χωρίς πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες , Ανάγκη δημιουργίας δικτύου ασφαλείας σε τοπικό επίπεδο για την παροχή υπηρεσιών υγείας και λοιπών κοινωνικών υπηρεσιών σε πολίτες που μένουν εκτός, τόσο του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, όσο και της προνοιακής κάλυψης ασθένειας (βιβλιάριο απορίας), Ενίσχυση του συστήματος κοινωνικής προστασίας σε περιφερειακό επίπεδο.</p>
	<p>9v - Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση</p>	<p>Ανάγκη αύξησης της απασχόλησης στο πεδίο της κοινωνικής οικονομίας με την αξιοποίηση χρηματοδοτικών και άλλων εργαλείων και μηχανισμών στήριξης σε τοπικό επίπεδο, Δυνατότητες προώθησης απασχόλησης των ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας (επέκταση του θεσμού των Κοι.Σ.Π.Ε., μέσω της χρηματοδοτικής στήριξης νέων και επέκτασης των υπαρχόντων Κοι.Σ.Π.Ε., με νέες δραστηριότητες).</p>

Πηγή: ΠΕΠ Αττικής 2014-2020

7.3 Οι πόροι για την υλοποίηση του ΘΣ9 στην Αττική

Το 29,8% των πόρων του ΠΕΠ (211,9 εκ. Ευρώ από το ΕΚΤ και 53,7 εκ. Ευρώ από το ΕΤΠΑ) δίνεται για το ΘΣ9 και αυτό τον αναγάγει ως τον σημαντικότερο στόχο από πλευράς χρηματοδοτικής βαρύτητας. Η αυξημένη όμως χρηματοδότηση αυτού του στόχου προκύπτει από τα παρακάτω: κατακόρυφη αύξηση της ανεργίας, οι

υπεράριθμοι μετανάστες που δημιουργούν επιβάρυνση στις κοινωνικές δομές, η ενεργοποίηση των ΟΤΑ και η επιτακτική ανάγκη εξασφάλισης κοινωνικής συνοχής. Ακόμα στο πλαίσιο παρεμβάσεων του ΕΤΠΑ συμπεριλαμβάνονται και οι κοινωνικές αλλά και υγειονομικές υποδομές. (www.espa.gr) (www.mou.gr) .

Ενότητα 8: Συμπεράσματα και προτάσεις για την βελτίωση της αξιοποίησης των κοινωνικών πόρων του ΕΣΠΑ 2014-2020 από τους ΟΤΑ

Συμπερασματικά, ο όρος «κοινωνική πολιτική» αναφέρεται στο σύνολο των παροχών σε χρήμα ή σε είδος από πρόγραμμα κοινωνικής προστασίας που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση ενός καθορισμένου συνόλου κινδύνων και αναγκών. Επίσης συνδέεται με την παροχή σε τομείς όπως:

- η υγεία
- η ασφάλιση
- η απασχόληση
- η στέγαση και
- οι υπηρεσίες πρόνοιας

Κατά την εφαρμογή της η κοινωνική πολιτική αποτελείται από τρεις βασικούς άξονες: την κοινωνική ασφάλιση, την κοινωνική πρόνοια και την προστασία της υγείας. Η κοινωνική ασφάλιση περιλαμβάνει τα μέτρα που σχετίζονται με τη χορήγηση οικονομικών πόρων (ασφαλιστικές παροχές) από ειδικούς φορείς (ασφαλιστικοί οργανισμοί) σε πρόσωπα που υπάγονται σε αυτούς (ασφαλισμένοι), τα οποία αντιμετωπίζουν τυποποιημένους κινδύνους μείωσης εισοδημάτων ή αύξησης των δαπανών τους (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και έχουν συμπληρώσει προκαθορισμένες χρονικές και οικονομικές προϋποθέσεις (χρόνο ασφάλισης, ασφαλιστικές εισφορές). Στην κοινωνική πρόνοια εντάσσονται τα μέτρα που αφορούν τη χορήγηση μη ανταποδοτικών εισοδηματικών παροχών, παροχών σε είδος και κοινωνικών υπηρεσιών μέσω ειδικών φορέων σε άτομα που τελούν σε κατάσταση ανάγκης και δεν μπορούν να την αντιμετωπίσουν με δικά τους μέσα. Μέσα από τις προνοιακές παρεμβάσεις προστατεύονται τα πρόσωπα που δεν καλύπτονται από τους μηχανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, ούτε διαθέτουν άλλα μέσα για να αντιμετωπίσουν επιμέρους προβλήματα που οδηγούν στη σταδιακή τους περιθωριοποίηση. Τέλος, για την προστασία της υγείας λαμβάνονται μέτρα που αφορούν τη χορήγηση παροχών σε είδος και υγειονομικών υπηρεσιών από εξειδικευμένους φορείς, με σκοπό τη διατήρηση και την προαγωγή της υγείας του πληθυσμού. Η άσκηση κοινωνικής πολιτικής στην Ελλάδα είτε σε κεντρικό είτε σε τοπικό επίπεδο, το εύρος της και η ποικιλία των δράσεων που τη συγκροτούσαν, αποτελούσαν πάντα συνάρτηση των ιδιαίτερων κοινωνικών, οικονομικών και

δημογραφικών δεδομένων, των επιμέρους εθνικών παραδόσεων και πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων και των ιδεολογικών και πολιτικών επιλογών.

Ενόψει του νέου ΕΣΠΑ και με αφορμή τις ευκαιρίες και προκλήσεις που ήδη αναφέρθηκαν, οι δήμοι καλούνται να βελτιώσουν τις δομές διαχείρισης συγχρηματοδοτούμενων πράξεων και να προβούν:

- Στη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών.
- Στη βελτίωση των διαδικασιών διαβούλευσης και δημοσιότητας.
- Στην προτυποποίηση διαδικασιών και δημιουργία κανονισμού και διαγράμματος ροής των επιβαλλόμενων ενεργειών, ανάλογα με τη φύση του έργου.
- Στην κάλυψη των αναγκών στελέχωσης των σχετικών δομών.
- Στη βελτίωση της διαδημοτικής συνεργασίας και για την από κοινού αξιοποίηση των προγραμμάτων, ειδικά των ολοκληρωμένων χωρικών σχεδίων.
- Να ενημερωθούν και να καταρτιστούν τα στελέχη τους για τις ευκαιρίες του νέου ΕΣΠΑ και για τις νέες διαδικασίες.

Επίσης, θα πρέπει να υπάρξει συστηματική υποστήριξη των δήμων στο σχεδιασμό και προγραμματισμό. Με βάση την αποκτηθείσα εμπειρία, αλλά και λόγω των νέων δεδομένων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 σε συνδυασμό με τα προβλήματα στελέχωσης και κατάρτισης των υπηρεσιών και τμημάτων αναπτυξιακού σχεδιασμού και προγραμματισμού και κοινωνικής πολιτικής, κρίνεται αναγκαία η υποστήριξη των φορέων του αναπτυξιακού προγραμματισμού και ειδικότερα των Υπηρεσιών Αναπτυξιακού Προγραμματισμού των ΟΤΑ, μέσω της εκπόνησης του αναγκαίου επιτελικού έργου (προτύπων, προδιαγραφών, οδηγιών, συστημάτων κλπ.) και της εφαρμογής του μέσω της δικτύωσης του ανθρώπινου δυναμικού τους, της συμβουλευτικής υποστήριξής του (με κεντρικό help desk και επί τόπου υποστήριξη), της ενημέρωσης και της κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού με ευαισθητοποίηση, σεμινάρια, τηλεκατάρτιση, εκπαίδευση στα πλαίσια της εργασίας (on the job training), εκπαιδευτικές επισκέψεις, της προμήθειας του σχετικού λογισμικού και εξοπλισμού, της παρακολούθησης και του συντονισμού της εφαρμογής του Προγράμματος. Ειδικότερα, απαιτείται η δημιουργία οργάνου συλλογικής υποστήριξης σε συνεργασία μεταξύ ΥΠΕΣ, ΥΠΑΑΝ και ΥΠΕΚΑΠ για ενίσχυση της

σύμπραξης μεταξύ των αρμόδιων υπηρεσιών του ΥΠΕΣ, του ΥΠΑΑΝ και ΥΠΕΚΑΠ (π.χ. ΕΥΣΣΑΑΠ, ΕΥΣ, ΓΓ Επενδύσεων και Ανάπτυξης, ΕΥΣΕΚΤ) με τις Διευθύνσεις Προγραμματισμού των Περιφερειών και των Δήμων. Δημιουργία Help Desk στο ΥΠΕΣ για τις Περιφέρειες και τους Δήμους.

Οι βασικές συστάσεις πολιτικής για βελτίωση της θέσης των δήμων ως τελικών δικαιούχων είναι:

- Η βελτίωση, με αλλαγή του σχετικού νομοθετικού πλαισίου, της διαγωνιστικής και οικονομικής διαδικασίας των χρηματοδοτούμενων πράξεων από τα ΔΤ. Όπως αναφέρεται παραπάνω, η όλη διαδικασία κρίνεται χρονοβόρα και επιφορτισμένη με σημαντικό όγκο γραφειοκρατίας. Για τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης προτείνεται ο περιορισμός των προαπαιτούμενων μελετών και εγγράφων, τόσο κατά τη φάση ένταξης, όσο και για τη χορήγηση προεγκρίσεων σε κάθε στάδιο. Επίσης, για τη βελτίωση της επικοινωνίας και συνεργασίας με τις Διαχειριστικές Αρχές προτείνεται ο ορισμός ενός υπευθύνου ανά έργο.
- Η αντιμετώπιση των στενοτήτων των δομών των δήμων. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων προτείνονται η στελέχωση των υπηρεσιών των δήμων και η διάθεση πόρων για την υλικοτεχνική υποδομή του, καθώς και για την ωρίμανση έργων. Η εκπόνηση μελετών και άλλων πράξεων ωρίμανσης προϋποθέτουν την ύπαρξη επαρκών πόρων είτε από την τεχνική βοήθεια, είτε από άλλες πηγές.
- Η συγκρότηση κοινού οργάνου κάθε Περιφέρειας με την αντίστοιχη Περιφερειακή Ένωση Δήμων (ΠΕΔ), για την συστηματική συνεργασία της Περιφέρειας και των Δήμων προκειμένου να διασφαλιστεί ο συντονισμός της περιφερειακής και της τοπικής κοινωνικής και αναπτυξιακής πολιτικής.
- Η ομογενοποίηση των προδιαγραφών των αναπτυξιακών σχεδίων το οποίο σημαίνει άμεση τροποποίηση των προδιαγραφών για τα ΕΠ των ΟΤΑ που είχαν εκδοθεί κατ' εφαρμογή των άρθρων 203 του ΚΔΚ και θέσπιση κοινών προδιαγραφών κατάρτισης, ελέγχου και υποβολής των πενταετών σχεδίων των Περιφερειών και των Δήμων, εναρμονισμένων με τις προτεραιότητες και τους στόχους των νέων Ε.Π. των ΔΤ.
- Η μεγαλύτερη εμπλοκή των κοινωνικών φορέων τόσο στον σχεδιασμό όσο και στην υλοποίηση των σχεδίων για μεγαλύτερη διαφάνεια, αλλά και

αποδοχή. Εμπλοκή και ενεργοποίηση των Επιτροπών Διαβούλευσης των Δήμων και των Περιφερειών.

- Η ενεργότερη συμμετοχή της ΜΟΔ και της ΕΕΤΑΑ στην εκπαίδευση και ενημέρωση των στελεχών προγραμματισμούς και διαχείρισης προγραμμάτων, καθώς και η ενεργότερη συμμετοχή της ΕΕΤΑΑ στο σχεδιασμό και διαχείριση τοπικών αναπτυξιακών και κοινωνικών προγραμμάτων
- Η βελτίωση της ωρίμανσης έργων με: Αύξηση ποσοστού επιλέξιμης χρηματοδότησης για απαλλοτριώσεις και εν γένει απόκτησης γης σε ειδικές κατηγορίες κοινωνικών έργων ή χρηματοδότηση από εθνικούς πόρους, επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδότησης έργων του ΕΣΠΑ (ειδικά των προενταγμένων) από τις εμπλεκόμενες Υπηρεσίες, εφαρμογή προγράμματος συλλογικής υποστήριξης των δικαιούχων για την ωρίμανση έργων (π.χ. κεντρικό Help desk, δικτύωση αρμόδιων στελεχών, intranet, επικαιροποίηση οδηγών ωρίμανσης έργων, επί τόπου συμβουλευτική υποστήριξη, χρηματοδότηση των Δικαιούχων από την τεχνική βοήθεια, μετάταξης μηχανικών και γεωτεχνικών στους μεσαίους και μικρούς δήμους).
- Η απλοποίηση των διαδικασιών ένταξης έργων και συστηματικότερη ενημέρωση και ενεργότερη υποστήριξη των διαχειριστικών αρχών από τα αρμόδια Υπουργεία ΥΠΕΣ, ΥΠΑΑΝ, ΥΠΕΚΑΤ, δικτύωση των ΕΔΑ των Περιφερειών για την αλληλοενημέρωσή τους και την ανταλλαγή εμπειριών και καλών πρακτικών.
- Η επιτάχυνση της υλοποίησης των έργων με: συντόμευση των διαδικασιών αδειοδότησης από τις υποχρεωτικά εμπλεκόμενες στα έργα Υπηρεσίες, μέσω της υιοθέτησης διακριτού πρωτοκόλλου αιτημάτων αδειοδότησης έργων που πρόκειται να υποβληθούν προς ένταξη στο ΕΣΠΑ, καθιέρωση «ειδικού πρωτοκόλλου προτεραιότητας», με στόχο τη μείωση των χρόνων ελέγχου και τη δημιουργία στο Ελεγκτικό Συνέδριο μιας μονάδας ταχείας διεκπεραίωσης λογαριασμών και απαιτήσεων από συμβάσεις του ΕΣΠΑ η οποία, ενεργώντας με συγκεκριμένες οδηγίες και κατευθυντήριες γραμμές, θα μειώσει τις καθυστερήσεις που εμφανίζονται στη διαδικασία πληρωμής, καθιέρωση δεσμευτικής σύντομης προθεσμίας για τους φορείς που προκηρύσσουν, ως προς τον χρόνο που απαιτείται από την αξιολόγηση των προσφορών, έως την υπογραφή της σύμβασης με τον ανάδοχο του έργου. Επίσης, προτείνεται η επιτάχυνση των διαγωνιστικών διαδικασιών ενταγμένων έργων ΕΣΠΑ και

των διαδικασιών προσφυγών, ενστάσεων και απλοποίηση εσωτερικών διαδικασιών στις Περιφέρειες και στους Δήμους. Fast track διαδικασίες για μελέτες, αδειοδότηση και κατασκευή έργων δήμων που είναι κατ' αρχήν επιλέξιμα για ΕΣΠΑ.

- Η μοντελοποίηση των διαδικασιών προγραμματισμού των ΟΤΑ για την επόμενη προγραμματική περίοδο. Το ΥΠΕΣ, με την τεχνική στήριξη της ΕΕΤΑΑ, έχει σχεδιάσει ένα πρόγραμμα που αποσκοπεί στη μεντελοποίηση των διαδικασιών των βασικών λειτουργιών των Δήμων και μεταξύ αυτών των διαδικασιών προγραμματισμού. Το διάστημα αυτό αναμένεται η έγκριση χρηματοδότησης του από τη διαχειριστική αρχή του Ε.Π. «Διοικητική Μεταρρύθμιση». Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα και ειδικά για τα θέματα προγραμματισμού, περιλαμβάνονται ενέργειες όπως:
- Συγκρότηση και λειτουργία δικτύου στελεχών προγραμματισμού.
- Αναβάθμιση της λειτουργίας του δικτύου ΠΕΔ-ΚΕΔΕ-ΕΕΤΑΑ.
- Έρευνα για την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης σε σχέση με τις διαδικασίες προγραμματισμού.
- Συναντήσεις εργασίας με μέλη του Δικτύου.
- Λειτουργία γραφείου υποστήριξης σε κεντρικό επίπεδο.
- Παροχή επιτόπιας συμβουλευτικής υποστήριξης στους Δήμους από ειδικά ενημερωμένους συμβούλους.
- Ενέργειες για τη βελτίωση του προγραμματισμού της επόμενης περιόδου.
- Επίλυση ζητημάτων συνάφειας του ετήσιου προγράμματος δράσης με τον προϋπολογισμό των ΟΤΑ (αντιστοίχιση κωδικών).
- Διερεύνηση του ζητήματος αξιοποίησης των Ε.Π. από το Υπουργείο Εσωτερικών με τη δημιουργία των αντίστοιχων δομών σχεδιασμού και διαχείρισης δράσεων του νέου ΕΣΠΑ.
- Ενίσχυση της σχέσης των Ε.Π. των ΟΤΑ α' και β' βαθμού και γενικότερα διασφάλιση της διαβάθμισης συνεργασίας στο θέμα του προγραμματισμού.

Για την βελτίωση της τοπικής κοινωνικής πολιτικής από τους δήμους απαιτούνται:

- Αξιολόγηση υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου αρμοδιοτήτων κοινωνικής πολιτικής δήμων

Χρειάζεται να αποτυπωθεί και να αξιολογηθεί η υφιστάμενη κατάσταση στους Δήμους, οι αλλαγές που έχουν προκύψει στις κοινωνικές δομές των Δήμων μετά τις συγχωνεύσεις και τις νέες αρμοδιότητες με τον «Καλλικράτη» και τα προβλήματα που έχουν προκύψει από τη λειτουργία τους, κυρίως βέβαια σε σχέση με το προσωπικό και τις αρμοδιότητες και ανάγκες που αυτό καλείται να καλύψει την εποχή της κρίσης.

- Καταγραφή και αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης στους Δήμους. Η υπάρχουσα κατάσταση σε ό,τι αφορά το πλαίσιο άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής, προσεγγίζεται ως ακολούθως :

1ο. Καταγράφονται το προσωπικό και οι υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα που παρέχονται από κάθε Δήμο, καθώς και οι ασκούμενες στην πράξη από τους Δήμους αρμοδιότητες.

2ο. Εντοπίζονται οι αλληλεπικαλυπτόμενες ή ιδίου χαρακτήρα αρμοδιότητες από διαφορετικούς φορείς ή βαθμίδες της Διοίκησης και της Αυτοδιοίκησης.

3ο. Καταγράφονται και αξιολογούνται οι διάφορες πηγές προέλευσης των πόρων των δήμων για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής, καθώς και τα συστήματα πληρωμών και ελέγχου. 1

- Προσαρμογή και βελτίωση του θεσμικού πλαισίου

Η κοινωνική πολιτική της αυτοδιοίκησης βρίσκεται σε μια φάση μετεξέλιξης. Λόγω της κρίσης οι δήμοι της χώρας κλήθηκαν να επεκτείνουν στην πράξη τις αρμοδιότητές τους και μέσω της δημιουργίας νέων δομών και εργαλείων παρέμβασης. Επίσης, συχνά καλούνται να προσφέρουν υπηρεσίες και πόρους, προσκρούοντας έτσι σε περιορισμούς του θεσμικού πλαισίου. Συνεπώς, χρειάζεται βελτίωση και διεύρυνση των θεσμικών αρμοδιοτήτων τους.

- Μεταφορά και διάδοση καλών πρακτικών στην κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης, στο σχεδιασμό και στην άσκηση περιφερειακής και τοπικής κοινωνικής πολιτικής

- Εκπόνηση Κανονισμών Λειτουργίας για τις κύριες κοινωνικές δομές ενός Δήμου, καθώς και προτάσεις κανονιστικού πλαισίου για την ίδρυση και λειτουργία νέων δομών κοινωνικής αλληλεγγύης (π.χ. κοινωνικά παντοπωλεία, κοινωνικά φαρμακεία, κοινωνικά ιατρεία κ.λπ.).
- Σχεδιασμός Προγράμματος Αξιολόγησης και Συλλογικής Υποστήριξης Δομών Κοινωνικής Πολιτικής

Για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας των κοινωνικών δομών και των στελεχών τους απαιτείται ο σχεδιασμός ενός ολοκληρωμένου συστήματος υποστήριξης όσων εμπλέκονται στην άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής. Παράλληλα, ο σχεδιασμός του νέου ΕΣΠΑ της χώρας μας προβλέπει καταρχάς την υλοποίηση του Θεματικού Στόχου 9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας» των ΕΔΕΤ από τις Περιφέρειες σε συνεργασία με τους ΟΤΑ και τους κοινωνικούς φορείς. Μεταξύ άλλων θα υλοποιηθούν οι Επενδυτικές Προτεραιότητες του ΕΚΤ και του ΕΤΠΑ όπως Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωσης των ανισοτήτων όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθησης της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας, Παροχή στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών – Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων, Παροχή στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις, Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος. Επιπροσθέτως, οι ΟΤΑ μπορούν να αξιοποιήσουν τις δράσεις του Τομεακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,

Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για την προώθηση της περιφερειακής και τοπικής απασχόλησης. Συνεπώς, αναγκαία κρίνεται η υποστήριξη των ΟΤΑ για το σχεδιασμό των παρεμβάσεών τους και για την αξιοποίηση των πόρων.

- Μεταφορά τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, κυρίως με τη μορφή των εμπειρογνομόνων λίγου χρόνου (short-term), με στόχο τη βελτίωση των ανωτέρω προτάσεων, προτύπων, προδιαγραφών, οδηγιών και συστημάτων.
- Προγράμματα ενημέρωσης και κατάρτισης προσωπικού

Τα στελέχη των κοινωνικών υπηρεσιών και των κοινωνικών οργανισμών των ΟΤΑ καλούνται να σχεδιάζουν και να υλοποιούν τις κοινωνικές παρεμβάσεις σε ένα δυναμικά εξελισσόμενο κοινωνικό περιβάλλον, το οποίο γεννά νέα προκλήσεις. Παράλληλα, δημιουργούνται νέα μοντέλα κοινωνικής παρέμβασης, ενώ διαφοροποιείται το κοινωνικό πλαίσιο του νέου ΕΣΠΑ. Συνεπώς, για μια αποτελεσματικότερη άσκηση τοπικής κοινωνικής πολιτικής αναγκαία κρίνεται η συνεχής ενημέρωση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού που εμπλέκεται στην κοινωνική πολιτική των ΟΤΑ.

- Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των τριών επιπέδων άσκησης κοινωνικής πολιτικής

Για την αποφυγή επικαλύψεων, κενών ή συγκρούσεων αρμοδιοτήτων θα πρέπει να υπάρξει σύγκλιση και συντονισμός των κοινωνικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών της δευτεροβάθμιας και της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης με «διεπαφή» τις Περιφερειακές Ενότητες. Επίσης, θα πρέπει να διασφαλισθεί η συνεργασία Κεντρικής Διοίκησης, Περιφερειών και Δήμων ώστε το διοικητικό σύστημα της κοινωνικής διακυβέρνησης της χώρας να παρέχει υπηρεσίες στους πολίτες ως ενιαίο σύστημα, δηλαδή «υπηρεσίες χωρίς ραφές» (seamless services). Η δομή του νέου ΕΣΠΑ ενισχύει το αίτημα της συνεργασίας.

- Προώθηση της δικτύωσης των ΟΤΑ με άλλους φορείς κοινωνικής παρέμβασης. Η τοπική πολιτική δύναται να παράξει μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία μέσω:
 - Της συνεργασίας της Τ.Α. με τις ΜΚΟ, με τους θεσμούς της κοινωνικής οικονομίας, τη δημιουργία νέων δομών κοινωνικής αλληλεγγύης, την αξιοποίηση του εθελοντισμού κ.λπ.
 - Της συγκρότησης ενός Περιφερειακού Διχτυού Ασφαλείας ανά Περιφέρεια με τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της Εκκλησίας και των εθελοντικών οργανώσεων και με διασφάλιση της χρηματοδότησής του από Ευρωπαϊκούς πόρους, Εθνικούς πόρους και χορηγίες.

Της δημιουργίας Δικτύων με Περιφέρειες της Ευρώπης αλλά και μεταξύ των εθνικών περιφερειών που αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα και ανταλλαγή τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών πάνω στο θέμα αυτό.
- Αύξηση των οικονομικών πόρων των ΟΤΑ για την άσκηση κοινωνικής πολιτικής και προτάσεις για βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης πληρωμών και αύξησης των εσωτερικών και εξωτερικών πόρων

Το μεγαλύτερο, ίσως, πρόβλημα των ΟΤΑ είναι η χρηματοδότηση της τοπικής κοινωνικής πολιτικής. Για τη βελτίωση της κατάστασης και με δεδομένους τους δημοσιονομικούς περιορισμούς της χώρας μας ως αναγκαία κρίνονται:

- Η ενσωμάτωση της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης σε όλα τα αναπτυξιακά και επιχειρησιακά σχέδια, καθώς και στα νέα σχέδια ολοκληρωμένης εδαφικής και τοπικής ανάπτυξης με τη μορφή μιας ολιστικής περιφερειακής και τοπικής παρέμβασης.
- Η ισότιμη συμμετοχή των περιφερειών και των δήμων στο σχεδιασμό των κοινωνικών προγραμμάτων και των προγραμμάτων απασχόλησης του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης της νέας προγραμματικής περιόδου.
- Η ενίσχυση της αποκεντρωμένης διαχείρισης των κοινωνικών προγραμμάτων από τους Δήμους.
- Η αναδιάρθρωση των δαπανών των ΟΤΑ υπέρ της κοινωνικής πολιτικής.
- Η εστίαση της κοινωνικής στήριξης στις πλέον ευπαθείς ομάδες και η αποτροπή καταχρηστικών πρακτικών.

Η πλήρης και έγκαιρη μεταφορά πόρων από την κεντρική διοίκηση στην τοπική αυτοδιοίκηση για τα κοινωνικά της προγράμματα και αξιοποίηση πρόσθετων πόρων (π.χ. από διαχείριση περιουσίας, χορηγίες, ίδιους πόρους των ΟΤΑ, ανταποδοτικές εισφορές, ΣΔΙΤ). Ορισμός διακριτών οριζόντιων γραμμών στην κατανομή των ΚΑΠ για προνοιακά επιδόματα, «Βοήθεια στο Σπίτι», Μεταφορά Μαθητών και Μισθώματα Σχολικών Μονάδων, με τακτικό και σαφώς προσδιορισμένο χρονοδιάγραμμα κατανομής.

- Στήριξη της απασχόλησης

Η αγορά εργασίας και οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης απαιτούν μία ισχυρή τοπική

διάσταση, η οποία μπορεί να συμβάλει συνδυαστικά με άλλες πολιτικές στην αντιμετώπιση της ανεργίας και την αύξηση της απασχόλησης. Η ανάπτυξη της τοπικής διάστασης απαιτεί την πολιτική βούληση, αλλά και την ευαισθητοποίηση, τον πειραματισμό και την ανταλλαγή ορθής πρακτικής. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να αναπτυχθούν τα κατάλληλα μέσα, συμπεριλαμβανομένων ενός ειδικού ιστοχώρου, της έρευνας και της δικτύωσης.

Παράλληλα, η αξιοποίηση της προηγούμενης εμπειρίας στον τομέα αυτό (π.χ. ΤΟΠΣΑ, ΤΟΠΕΚΟ, Equal) είναι σημαντική για να καθοριστούν σαφώς και να εφαρμοστούν αποτελεσματικά οι τοπικές στρατηγικές για την απασχόληση. Είναι εξίσου σημαντικό να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό που προσφέρουν τα ΕΔΕΤ και ιδίως το ΕΚΤ και το ΕΤΠΑ. Η άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι ότι στην ισότητα των φύλων δεν έχει δοθεί η δέουσα προσοχή κατά το παρελθόν και ότι τα μέτρα για την ισότητα των φύλων μπορούν να είναι πιο αποτελεσματικά στο τοπικό επίπεδο.

Επίσης, η τοπική παρέμβαση για την απασχόληση θα πρέπει να εστιάζει σε οικονομικούς κλάδους που θα ωφελήσουν άμεσα την τοπική οικονομία και την ευημερία της περιοχής. Σημαντική είναι και η δικτύωση και συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκομένων στο σχεδιασμό και προώθηση της κεντρικής, περιφερειακής και της τοπικής απασχόλησης και η δημιουργία περιφερειακών και τοπικών συστάδων (clusters) στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής.

Όπως γίνεται αντιληπτό εξέχοντα ρόλο θα διαδραματίσει η τοπική αυτοδιοίκηση με κύριο στόχο τη δημιουργία ενός δυνατού “διχτιού” ασφαλείας με σκοπό την παροχή ποιοτικών αλλά και αποτελεσματικών υπηρεσιών πρόνοιας βοηθώντας την ανακούφιση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων και κατ’ επέκταση το σύνολο της κοινωνίας. Αρκεί να αξιοποιήσει αποτελεσματικά τους πόρους της νέας πολιτικής συνοχής και του ΕΣΠΑ 2014-2020.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αμίτσης Γ.Ν.,(2001) «*Αρχές Οργάνωσης και Λειτουργίας του Συστήματος Κοινωνικής Πρόνοιας*», Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση
- Αμίτσης Γ.Ν.,(2006) «*Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Κοινωνική Ένταξης – Το θεσμικό οικοδόμημα της Ε.Ε για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού*», Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση
- Αμίτσης Γ.Ν, Βουλγαράκη Α. & Μαρίνη Φ.,(2005) «*Εγχειρίδιο ορισμού και πιστοποίησης των ομάδων στόχου του κοινωνικού αποκλεισμού*», Αθήνα, Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας
- Αμίτσης Γ.Ν, Απίστουλας Δ., Βουλγαράκη Α. & Μαρίνη Φ.,(2008) «*Οι στοχευμένες πολιτικές καταπολέμησης της φτώχειας στο Ελληνικό σύστημα κοινωνικής πρόνοιας – Προς ένα νέο μοντέλο κοινωνικής δικαιοσύνης*», Αθήνα, Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης,
- Αμίτσης Γ.Ν.,(2008) «*Διδακτικές σημειώσεις για το μάθημα: Διεθνείς Οργανισμοί και Πολιτικές Κοινωνικής Προστασίας*», Αθήνα
- Θωμόπουλος Γ. Ευθύμιος (1990), «*Το Κράτος Πρόνοιας*», Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση
- Ειδικός λογαριασμός κονδυλίων έρευνας Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών – Τίτλος Έργου : *ορθή στόχευση και σχεδιασμός πολιτικών για την κοινωνική ένταξη των ευπαθών κοινωνικών ομάδων* – Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας , Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Κοινοτικών και Άλλων Πόρων.
- Εθνική Στατιστική Αρχή, *Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών - Κίνδυνος Φτώχειας*, Αθήνα, 2009.
- Εθνική Στατιστική Αρχή, *Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών - Κίνδυνος Φτώχειας*, Αθήνα, 2012

- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών – Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής: *Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2001*.
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών – Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής: *Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2003-2004*.
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών – Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής: *Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2006*.
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών – Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής: *Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Ελλάδας 2010*.
- Ινστιτούτο Κοινωνικής Καινοτομίας,(2007) - Μελέτη Τεχνικής Βοήθειας «οι νέες προνοιακές πολιτικές καταπολέμησης της φτώχειας» - «Οι νέες πολιτικές εισοδηματικής ενίσχυσης του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της φτώχειας», Αθήνα. Υπεύθυνος Έργου : Γαβριήλ Αμίσης.
- Κοταλακίδης Γ., ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ – ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ,(2007) «*Η Κοινωνική Πρόνοια στο Πλαίσιο της Αναδιάρθρωσης και του Μετασχηματισμού του Κράτους Πρόνοιας στην Ευρώπη : Η Περίπτωση των Υπηρεσιών Κοινωνικής Φροντίδας στην Ελλάδα*», Αθήνα.
- Κρεμάλης Δ. Κων/νος,(1985) «*Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*», Αθήνα, Νομικές Εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλα
- Κρεμάλης Κων/νος,(1991) «*Κοινωνική Πρόνοια –Διερεύνηση και Αξιολόγηση ενός νέου Συστήματος*», Αθήνα, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Πετμετζίδου Μ., Παπαθεοδώρου Χ.,(2004) «*Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός*», Αθήνα, εκδόσεις Έξαντας.
- Περιστιάνης Νίκος, Φελλάς Ν. Κων/νος, Αμίσης Γ.Ν & Μπαλούρδος Διονύσιος, (2012) «*Το Κοινωνικό Πορτραίτο της Κύπρου 2012*» εκδόσεις Πανεπιστημίου Λευκωσίας.

- Σταθόπουλος Α. Πέτρος,(2005) «Κοινωνική Πρόνοια», Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση
- Πέτρογλου Ι. Αντωνίου,(1974) «Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης Τόμος Β'», Αθήνα, Εκδόσεις «Επιθεωρήσεις Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης»
- Διπλωματική εργασία: της σπουδάστριας Ευαγγέλου Κωνσταντίας, (2007) «Συγκριτική Αξιολόγηση Τελικών Δικαιούχων ΟΤΑ κατά την Γ' Προγραμματική Περίοδο και οι απαιτήσεις των Τελικών Δικαιούχων στην Δ' Προγραμματική Περίοδο.» Εθνική Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης & Αυτοδιοίκησης, Αθήνα – αναρτημένο στον ιστότοπο [http:// www.ekdd.gr](http://www.ekdd.gr)
- Alesina Alberto & Glaeser L. Edward, μετάφραση: Παπαδάκη Ελίζα, (2009) «Η καταπολέμηση της φτώχειας στις ΗΠΑ και την Ευρώπη», Αθήνα, Πόλις
- Ελληνική Εταιρεία Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης: <http://www.eetaa.gr>
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού: <http://www.epanad.gov.gr>
- <http://www.academia.edu/695341>
- [http:// ec.europa.eu](http://ec.europa.eu)
- Ε.Π Διοικητικής Μεταρρύθμισης: [http:// www.epdm.gr](http://www.epdm.gr)
- <http://www.edu4adults.blogspot.gr/2010/07/k-o.html> (Ελπίδα Παππά)
- <http://el.wikipedia.org>
- Συγχρηματοδοτούμενα Επιχειρησιακά Προγράμματα: <http://www.hellaskps.gr>
- Π.Ε.Τ.Α: [http:// www.info-peta.gr](http://www.info-peta.gr)
- Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος: [http:// www.kedke.gr](http://www.kedke.gr)
- Μονάδα Οργάνωσης και Διαχείρισης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων: <http://www.mou.gr>

- Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής: <http://www.pepattikis.gr>
- Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ – Υπουργείο Υγείας: [http:// www.ygeia-pronoia.gr](http://www.ygeia-pronoia.gr)
- Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης: <http://www.ypes.gr>